

LAISVE

K STUTIS KUDŽMA:

K turi pasakyti Lietuvai šios
dienos jaunimas tremtyje

LEONAS PRAPUOLENIS:

Kolchozo baudžiava Lietuvo-
je pagal ma iusi liudijimus

DEMOKRATIJS ŠVIESOJE:

Vietoje klasi tarpusavio ko-
vos siekiame klasi bendra-
darbiavimo

STUDIJ SAVAIT JE:

K svarst ir nutar Europos
Lietuvi Fronto Bi iuliai

Vyr. redaktorius — Editor-in-Chief — Juozas Brazaitis
Redakcijos kolegija: Juozas Kazickas, Antanas Musteikis,
Leidžia Lietuvi Pronto Bi iuliai
Viršelio vinjet — dail. Telesforo Valiaus

" LAISV " ATSTOVYB S:

AUSTRALIJOJE — A. Grigaitis, 86 Gheringhap St., Geelong, Vic.; Br.
Zumeris, 37 Roxburgh St. Ascot Vale, Vic. Melbourne.

ITALIJOJE — Dr. Z. Ivinskis, via Brescia 16, Roma.

JUNGTIN SE VALSTYB SE:

Chicago, Ill.—A. Šležėvi ius, 3327 W. 61st Pl. Tel.: HE 4-9068. Cleveland, O.—
VI. Palubinskas, 6711 Bonna Rd. Tel.: HE 1-8423. Detroit, Mich. — A. Bra-
ž nas, 1536 Hubbard. Tel.: TA 6-1002. Los Angeles, Calif. — J. žuolaitis, 704
N. Rampart Blvd. Tel.: DU 6-0729. Philadelphia, Pa. — A. Gaigalas, 335
Titan St. Tel.: HO 7-4176. Washington, D. C. — V. R telionis, 4021 33rd St.,
Mt. Rainier, Dd. Waterbury, Conn. — V. Vaitkus, 85 Arnold St.

KANADOJE:

Hamilton, Ont. — J. Pleinys, 113 Cannon St. E. Tel.: 22698. Toronto, Ont. —
VI. Gir ys, 31 Concord Ave. Tel.: OL 2156.

V. VOKIETIJOJE;

(16) Huttenfeld b/Lampertheim — A. Grinien , Lit. Gymnasium. (14b) Pful-
lingen — L. Prapuolenis, Lindenstr. 5.

ŠVEDIJOJE;

P. D da c/o Johansson, Norrtullsgat 22, Stockholm.

" LAISV " MOKA:

Metin prenumerata:

Amerikoje (šiaur s ir Piet) — \$3.00 arba j atitikmen atitinkamos valsty-
b s valiuta; Australijoje ir D. Britanijoje — L.—15; Italijoje — L. 900—;
Pranc zijoje — Fr. 750,—; Švedijoje — Kr. 9,—; V. Vokietijoje — DM. 6,—.

Atskiras numeris:

Amerikoje (šiaur s ir Piet) — \$0,75 arba j atitikmen atitinkamos valsty-
b s valiuta; Australijoje ir D. Britanijoje — L.—4; Italijoje — L. 250—;
Pranc zijoje — Fr. 200,—; Švedijoje — Kr. 2,50,—; V. Vokietijoje — DM.1,75.

Pastaba. Norintieji gauti " Laisv " oro paštu primoka faktines oro
pašto išlaidas.

A I

Ypating . LFB spaudos reikal par m — DR. A. KYRAS
\$50.00, DR. P. KISIELIUS \$30.00, DR. V. ŠAULYS, DR. A. VALIS
LABOKAS, DR. A. ŠMULKŠTYS, DR. J. KIŽYS, DR. G. GRINE-
VI IUS, DR. P. RAŽUTIS, INŽ. V. NAUDŽIUS po \$10.00

Jiems bi iuliškai d koja

LFB valdyba

Pavargimo gr sm

JUOZAS BRAZAITIS

NOR TUME LINK TI, kad Velyk varpai su džiaugsmu, taika, broliška meile jums atnešt ir š sp jim : *“šlandienis pavojus yra teisi j pavargimas”*. . . Taip perdav spauda popiežiaus mint , tart pernai per Velykas.

Retai kas taip tiksliai ir aiškiai yra nurod s didži j nege- rovi šaltin ir taip trumpai— taikliai j susak s: *teisi j pavargimas*.

Kuris negin įjamai pasakys, kas gyvenime yra tie teisieji? Bet tegul turi teis tuo vardu suprasti kiekvienas save, kas yra sitikin s savo min i teisingumu ir joms vykdyti pasirinkt veiksm bei pastang gerumu.

Bet tie pavargsta. Vieni pavargsta veikti ir kovoti; kiti pavargsta nor ti ir siekti; tretii pavargsta galvoti.

PAVARG VEIKTI nebegali savo minties, noro, pasiryžimo paversti darbu. Neb ra tam energijos. Jos dar pakanka kalboms, pasitarimams, planams. Bet mintims ir planams vykdyti energijos pritr ksta. Pavarg plan autoriai lengvai save tikina, kad jie jau visk yra padar , sukurdami plan , surašydami program , priimdami ir paskelbdami rezoliucijas. Pavarg kovotojai su piktu, moja ranka — tegul sau. Jie panaš s pakirptais sparnais paukšius, kurie, nors ir plasnoja, bet vis vietoj, nejud dami pirmyn.

Planai apgaulingai suvilioja ir visuomen . Nevienas iš jos kartoja: norim veikti, tik duokit planus, programas... Kada tokie planai paruošti ir rankas duoti, dažnas j ir nepastebi. Tada v l pasako: reikia persiorganizuoti. V l rengiami per-

siorganizavimo planai, ir daugelis pos dži ir konferencijų juos svarsto — persvarsto ir tariasi tada rimtus darbus nudirb. Taip išeina didžioji energijos dalis tiems, kurie pavargo veikti arba pasiklydo veikimo supratimuose. Susidaro plasnojan i, bet neskrendan i paukš i b riai.

*

PAVARG NOR TI ir siekti žino, kad gyvenime nevalia stov ti vietoje, nors ir plasnojant. Visuomeniniame nei asmeniniame, intelektualiniame nei moraliniame, k rybiniame nei techniniame gyvenime. Žino tai, bet neturi noro jud ti ir siekti pažangos — neb ra valios.

Daug yra šio pavargimo veikti ir nor ti priežas i. Viena — tai nusivylimas norais ir svajon mis. Nevienam toki stovi prieš akis dar neatv s faktai, kaip norai daugel buvo klaidin ir apgav. Karštas noras, kad taip neb t, vert tik ti, jog okupantas antru kartu Lietuv neateis. Noras buvo toks karštas, kad net dalis pogrindin s spaudos tok tik jim palaik ir pad jo apsigauti. Norai paskui vert tik ti pareiški mais, kad okupantas per por met bus pašalintas. Norai gimd tik jim, kuris pasirod klaidingas. Ir tokio apvilto tik ji-

mo, ne vykusi nor akivaizdoje ne vienas apatiškai nusisuka nuo pa i nor ir siekim — pavargsta nor ti. Lig tol nor ti dalykai jau nebetraukia, nebeuždega.

Kita priežastis — stipriau ima traukti gyvenimo patogumai, kai prie j emigracijoje daugiau priart ta. Stipriau nei anie norai, lig tol vadinti idealais. Tarp laimim gyvenimo patogum vieniems “aptunka širdis”, jie pasijunta “sot s”, o sotumas ver ia dvasi snausti. Kiti — kaip alkoholikas, kuriam niekada negana alkoholio — patogumus pam gusiam niekad patogum neužtenka. Juo daugiau kuris t patogum si-gyja, juo labiau skundžiasi netur s nei laiko nei pinigini ištekli neasmeniniams reikalam s.

Pavargimas nor ti ko nors kilnesnio veda gyvenimo pažangos sul t jim ir baigiasi sustingime.

Pavarg nor ti žino, kad tai n ra gera. Viešai prisipažinti atitr kus nuo gyvenimo pažangos jiems taip pat n ra malonu. D l to šventin mis progomis pakartoja patriotinius sakinius apie partizan pasiaukojim, kalba apie Vytauto Didžiojo žygius, o prisimin s savo praeities darbus, nulašina ir ašar ir žada ateity aukotis — bet tik

ne dabar. Visi tie sakiniai ir sentimentai skirti sau pa iam nuraminti, nuo kit ir sav s prisidengti, bet ne pasistiprinti naujiems darbams.

Pavarg nor ti panaš s pa žeastus paukš ius, kurie nukrito žem n. Jiems skaudu, kai ma to kitus dar skrendan ius. Ramiau daros, kai j nemato ir apie juos negirdi. Dar daugiau skaudaus nusiramino pajunta, kai ir kiti pakeliui iš aukštybi nukrinta. Vadinasi, nebe vienas esu.

*

PAVARG GALVOTI, jei turi energijos ir juda pirmyn, tai neturi kritikos jausmo savo keliui ir tejuda iš sib g jimo, inercijos. Nepastebi nauj gyvenimo s lyg , jose kylan i nauj id j ir nauj gyvenimo bei k rybos form , kuriomis reiškiasi pažanga.

Jei jie veikia visuomenin j srityje, jie sustingsta prie id j ir organizacini form , kurias buvo paveld j iš savo pirmatak ar laim j savo jaunyst je. Net jaunyst je buv "revoliucionieriai" gali sustingti prie savo laim jim ir virsti konservatyvios dvasios reišk jais.

Jei jie veikia k rybin je srityje, jie kartoja savo prad tus k rybinius užsimojimus, kuriais

buvo laim j talento pripažinim , virsdami savo pa i sek jais.

Pavarg s galvoti netenka sveiko kritikos jausmo ir kitam. Nesistengdamas kito suprasti (nes tam reikia galvoti, o galvojimas reikalauja ne tik sugeb jimo, bet ir didel s energijos) iš anksto pasmerkia kito jieškojimus ir suradimus, kurie atrodo nesutampa su jo turimais ir išpaž stamais.

Pavarg s galvoti yra pats sau nuoseklus, jei savo mint laiko negin ijama tiesa ir vis savo energij skiria savo miniai išlaikyti gyvenimo viršuje. Tik b dinga, j nori išlaikyti ne tiek pats ta id ja gaivindamasis ir kildamas savo asmenybe aukšt bei nauja k ryba reikšdamasis, kiek kitus stengdamasis nutraukti ir nuspausti žemyn. Maironio žodžiu tariant, b gdamas kartais net aukštuosius slenks ius, kad sudraust jam nepatinkamos id jos autorius ir išpažin jus.

Jei tretyje tarp pažangos ir rutinos pavarg s galvoti bus skatinamas atgyti, pasitempti, veržtis pirmyn; jei bus nurodytas jo minties ar organizacijos sustingimas ir d l to siveisusi negerov , jis visai nuoširdžiai jausis skriaudžiamas ir ims piktintis nerimo k limu, ramyb s drumstimu, ideal išdavimu.

Patogu yra ir eiliniam piliečiui susidaryti stabus ir juos garbinti, kada tie stabai nereikalauja jokios tikros aukos, energijos, o tik paplojimo, nusilenkimo ir pasveikinimo. Patogu turėti iliuziją, kad yra kas už tave rūpinasi ir atpalaiduoja tave pat nuo rūpesio galvoti ir veikti. Matyti, kad nuo iliuzijos nuima kaukę ir tavo iliuziją sugriauna, nemalonu ir nepageidaujama, nes žvilgsnis tikrovę be kaukės gali parodyti, kad nėra kas už tave rūpinasi. To pajutimas pareikalauja nerimo, pastangos ir darbų. O pavargęs galvoti ir dar veikti ir pasiilgęs ramybės to nemąsta. Anot Ibseno, geriau pasirinkt gyventi meilę, bet kad tik nereiktų pamišėti galvoti ir veikti, o juo labiau kovoti su piktu.

Jie panašūs paukščius, virtusius naminiiais paukšiais, neskrendančius, šiokio ar tokio šeimininko paberiamu trupiniu besimaitinančius. Keistuoliai jiems atrodo tie paukščiai, kurie tebeplasnoja, o kenksmingi, kurie skrenda pirmyn.

Pavargusio galvoti kelias veda stagnacijai — visuomeninė, karinė, moralinė. Jo energija skirta tai stagnacijai pratinti. Tačiau jei naujos idėjos prasiiveržia gyvenime ir laimi daugelio dėmesį, tie pavargę galvoti gali ilgai pratarinėti: mes

gi seniai taip galvojome ir veikėme, kaip jūs tik dabar sakote; ir jeigu jūs apie mus kitaip sakote, tai mus skriaudžiate... Negalima ir už tai tarti jėgų nenuoširdumui, nes teisingai atstatyti praėjusių faktus reikia ne tik geros valios, bet taip pat tempėti protą bei atmintį, o jie — galvoti pavargę.

*

TEISIŲ PAVARGIMAS

reiškiasi visose srityse tarptautiniame, tautiniame, asmeniniame gyvenime.

Dėl to pavargimo laisvoji Europa stengiasi užsikimšti ausis, kad negirdėtų pavergtųjų balsų, ir užsiimti akis, kad nematytų, kokis likimas jos laukia. Dėl pavargimo ar galvoti ar veikti nusileidžia neteisią agresiją ir eina kompromisus, kad tik jiems būtų šiam momentui ramybė. Dėl pavargimo galvoti ir pramatyti gyvenimo eig Europos tautos nestengia imtis racionalių žygių, kad išsivaduoti nuo tautinio egoizmo, atsisakyti kolonizacinio kit išnaudojimo, sukurti vieningos Europos jėgą, pagrįstą teisingumu, laisve, socialine pažanga.

“Mes pavojingiausi priešai yra ne tie, kurie pelnė iš dabartinės sistemos — skelbė 1954 m. birželio mėn. Prancūzijoje “Rassemblement National” proklamacija, — bet abuojumas,

rezignacija, indiferentiškumas tautos, kuri demagogija nuvargino, skandalai atbukino ir kuri traukiasi savo privatin egoizm ir telkiasi tik kov d l savo kasdienin s duonos”.

O vokie iai, šiomet prad da mi s j d už savo žemi išlaisvinim , iš jo su tvirtais sitikinimais, kad *“nugal ti širdži tingum yra pirmutinis ir paskutinis Vokietijos žmoni uždavins”*. Ir jei pasiseks milijon širdis sušildyti ir sukelti, tai bus galima sakyti, kad pasisek sukelti s j d , ir tada nebus baim s d l sujungimo. Didysis pavojus, kuris turi b ti nugal tas, yra tas, kad Vokietijos susijungimo žodis neturi virsti š kiu, pigiai vartojama fraze, bet šito žodžio išvidiniai ir išoriniai pareigojimai visada turi b ti gyvi ir iš naujo palaikomi... Ne, šitas tautos s j dis už sujungim nesiremia tuo, kad drungna širdim kištum pinig - l auk d ž s plyš . Tuo dar nieko nepadarysi... Jis remiasi ne pinigų, bet žmoni nusistatymu . . . Vokie i visa tauta turi b ti susijungimo minties pagauta”. Ir džiaugiasi, kaip tokiam reikalui išnyko visos partin s linijos, opozicijos mintis bei veiksmas susiliejo su pozicijos . . .

Savame emigraciniame gyvenime d l pavargimo sunku

mums išsivaduoti iš nerealių minties, iliuzijos, vardan kurios vieni su kitais realiai rungiams; vardan kurios b game savo bylos spr sti pas svetimuosius; vardan kurios deklamuojame žodžius apie tautin vienyb , nors ne jos norime. Ir mes vienas su kitu imame kovoti tais metodais, kuriuos kartojam s tautos priešas. Kai juos vartoja tas priešas, protestuojame ir prašom pasaul pakelti bals . Kai pakelia bals prieš tos r šies agresijos metodus, m s vartojamus, sodinam t protestuotoj vien suol su bolševiku... O tai vis dedas d l to, kad ndr stame imti gryn realyb ir iš jos iššeidami vertinti pad t , nustatin ti laisvinimo, tautinio išsilaikymo ir tarpusavio santykiavimo uždavinius bei metodus. D l to paties pavargimo nepaslenkam prisiimti nauj organizacin form tautinei bendruomenei, parapiniam darbui. Rungiam s vis d l form , d l ind , užuot pilst juos dvasinio gyvenimo turin ir j gausiai dalin labai ir labai trokštantiems, kad nepavargt .

Bendras pavargimo reiškiny gauna dar specifin s gr sm s emigracijai, nes emigracija visada yra linkusi atitrkti nuo realyb s. Emigracijos pirmame tarpsnyje suklesti k rybinis

veiklumas, kaip nuskinto žiedo prasiskleidimas karštame vandenyje. Paskui ateina k rybinis nusilpimas sykiu su tarpusavio kaltinimu d l to nusilpimo. Dar paskiau ateina visuotinis apriimimas sykiu su nesidom jimu ir apatija visuomeniniams reikalams. Ir pagaliau priart ja tautin ir k rybin mirtis.

Paliekant šalyje europinio pavargimo plot ir pastangas juo nusikratyti, d mes traukia daugiau siauras lietuviškas gyvenimas jo emigracinio kelio akivaizdoje. Ta iau vargiai b - ra prasm s toliau analizuoti pavargimo ženklus. J ras kiekvienas visose organizacijose, asmenyse ir pa iame savyje. Bet lygiai ras ir nemaža žmoni tose organizacijose ir neorganizacijose, kurie herojiškai nepasiduoda pavargimui. Jais ir remiasi pasipriešinimas emigracijos logikai ir didžioji gyvenimo pažangos dalis.

*

KONSTRUKTYVINES IŠVADOS visada prašosi pad ties analiz , nes viena analiz tegali silpninti dvasi .

Gal nebus Pijaus XII mintis piktnaudojama, jei, konstruktyvin s išeities bejieškant, bus atsigr žta ir lietuviškajam reikalui spaudos perduot to paties kreipimosi mint : *nusikratykite bet kurio pavidalo pal žimu.*

Pal žimas tai pavargimo vaisius. Nusikratyti pal žimu reiškia atgauti pavargime nusilpusias galias, intelektualines, moralines, socialines, k rybines. Geriausia, kai iki pal žimo neprieina. Bet tai pasiekama nepaprasta žmogaus tampa tas galias treniruojant. Met pradžioje buvo aprašytas Amerikos lak nas, kuris l ktuvo avarijos ištiktas, penkias dienas ir naktis neprisileido miego, nes žinojo: syk užmigsitose s lygose — daugiau nebepabusi. Syk atitruksi nuo visuomenin s ir k rybin s gyvyb s, sunku bus j atgauti.

Kad “ne migtume”, yra daug b d sau dvasios galioms treniruotis ir sykiu kitiems geradaryti. Tesustosim prie t , kuriose lyg kryžkel se dažnai subejojam ir gundom s netikra kryptimi.

(1) Visi dylame “duoniniame” darbe ir išvarg jame gundom s po darbo “pasils ti” — niekur kitur neiti ir nedalyvauti. Tai pradžia leidimosi dugn . Prieš t nusiteikim paskutiniaisiais energijos liku iais reikia pastatyti pasiryžim *išsilaikyti žmogiškosios vertyb s paviršiuje*, susirišus su juo dvejopais ryšiais — k rybiniais (rašytojai, dailininkai, muzikai, profesijoje besitobulinantieji), kurie br sta ir stipr ja asmens vie-

natv je, arba visuomeniniai, kurie tarpsta asmens buvimu bendruomen je.

Buvimas ir dalyvavimas kolektyve, pasidalinimas su jo nariais mintimis duoda dvasiai paskat iš naujo dvasine gyvybe suliepsnoti; panašiai k rybinio gilumo ir tyrumo duoda menininkui susitelkimas vienatv je.

(2) Antra vertus, organizmas laikomas nebesveikas, kai jo tos ar kitos liaukos nenat raliai išauga. Nesveika taip pat, kai žmogaus visuomeninis ryšys per daug išsiple ia ir visus kitus asmens reikalus nustelbia. Perdidelis susirišimas su bendruomene, b giojimas iš vieno pos džio kit , iš organizacijos organizacij nesveikas, kaip ir visai to ryšio nebuvimas. Buvimas ir reiškimasis daugely organizacij uzurpuoja žmog vienašališkai, j padaro nebevaising organizacijai ir sau. Prieš tai reikia pastatyti siekim *susitelkti mažesniame kieky organizacij* , kur jis reikšt si ne tik buvimu, bet ir veikla iš visos dvasios.

Tai turi suprasti organizaciniai kolektyvai ir susirasti nauj žmoni , veikim išd styti ant daugelio pe i , ypa iai vis jaunesni ir jaunesni . O jeigu nesusiranda toki žmoni , tai

yra vienas iš ženkl , kad organizacija yra neprasminga, kad jos visuomeninis veikimas yra iliuzija.

(3) Nors pasikeitimas nuomon mis, arba diskusija, yra naudinga palaikyti visuomeniniam ryšiui, ta iau ji netenka pozityvios prasm s, kada virsta sportu — noru ne ties surasti, bet oponent nurungti. Diskusija naudinga ir prasminga tiek, kiek ji padeda susivokti tikrov je, išsivaduoti nuo iliuzij , stab garbinimo ir atsiremti tvirtai žem je. Kur geros valios n ra, diskusija nustoja prasm s. Sofistinis žaidimas s - vokomis, neatremtomis tikrov , gal domus, kol jis vyksta. Bet jis palieka kartumo nus - du. Jis tik gilina skilim ir greitina tremties likimo vieno tarpinio vyksm . Ginantis nuo to vyksmo ir m ginant j pristabdyti, reikia *prieš diskusij , vedam neapykanta dvasios oponentui nurungti, pastatyti diskusij , vedam kooperavimo dvasia, tiesai surasti.*

Jei tai negalima, prasmingiau yra visai nesileisti diskusijas, tuos pasikalb jimus, pasiaiškinimus ir išsiaiškinimus ir eiti savo pozityviu keliu. Geriau tuo atveju tenkintis išklausius kito, pasakius savo mint , ir tegul kiekvienas gyvena savo "tiesa". Gyvenimas parodys,

katra tiesa labiau prasmina jos išpažinį, formuoja jo paties gyvenimą, tik pro jo asmeninį gyvenimą bei veiklą atsispaudžia, veikia kitus. Idėja koncentruotai veikia ne tiesiogiai susitikdama su žmogumi, bet lėždamas pro kitą žmogų, kaip saulės spindulys uždega, lėždamas stiklo židiny.

(4) Veikimas, kuris tesireiškia, kaip Vaižganto Rapolo Geišės, tikro, paraginimais, pabarmais, komanda kitiems, mūsų lygomis nėra sveikas. Nesveika taip pat manyti, kad visuomeniniais pareigais ir teisėmis teturi „veiksniai“ ir kad mes jau atliekame savo visuomeninį dalį, tepabardami juos ir telaukdami, kad jie vieni dirbtų. Ir jeigu jie neveikia ar blogai veikia, tai laikome save juo labiau išteisintus. Ana, Vliskas su Lozoraičiu kovoja, taigi neduosiu Baliui aukos vaikų vasaros stovykloms — aiškino vienas patriotas Balfui laišku.

Prieš tokį laukimą, kad kiti dirbtų, reikia pastatyti *nusiteikimą pozityviu darbu pačiam reikšintis*, nepaisant, kaip ir kas kitas besireikštų. Prieš vaižgantinišką kaujant komanduojuojant Geišę reikia pastatyti taip pat vaižgantinį Mykoliuką, kuris pats verčia vagoną po vagoną, tikro, vadinamas, veiksnio, paraginimui nelaukdamas.

Ne manoma patikrinti, ar kolektyvinis, veiksnis, ar individualinis iniciatyva yra daugiau nuveikusi net Lietuvos laisvynimo ir lietuviškos išlaikymo darbe. Tačiau ta organizacija yra Lietuvai labiau nusipelnusi, kuri davė ar duoda daugiau žmonių, atliekančių visuomeninius uždavinius individualiai.

(5) Ankstesniame skirsnyje turima mintyje ne tik tie, kurie sėmoningai ir apsisprendaukoja savo gyvybę Lietuvos reikalui. Priskiriami ir tie, kurie apie Lietuvą knygų parašė, straipsnius svetimoje spaudoje paskelbia, pranešimus svetimiesiems daro, suvažiavimuose dalyvauja, laiškeliais kongresmanui, senatoriui, laikraščiui..., apie Lietuvą žodžius tarusiam, dokoja; tuo ar kitu klausimu savojoje spaudoje pozityviai atsiliepia, bent laiškeliais kuriam reikšimui pritaria ar pasmerkia, dalyvauja valdyboje, komisijoje, išplatina laikraščio kelis egzemplius, nuperka lietuvišką knygą, pamoko vaikus lietuviškai paskaityti, padainuoti, aplanko ligonį ar nelaimingą seną ar naują lietuvį, prisideda prie užmirusių likusių arba ir pačios vargės atsidrusių draugų paraimo... Tai smulkūs darbai, kurie garso neduoda, bet jais remiasi gyvenimo pažanga, nes, anot Turgenovo, susiluisiam vaikui plau-

kus išsukuoti yra pasiaukojimas, ir didelis pasiaukojimas, kuriam nedaugelis ryžtas. Tai yra konkre toj i šios dienos program programa, kurios vykdy me dingsta partij spalvos.

Tai yra darb veikimas, kur reikia pastatyti prieš žodži veikim . Tai kasdieninis veikimas, pastatytinas bent šalia šventadieninio iškilmingo veikimo bei kalb .

Lygiai ir tose šventin se apeigose tuš iavidures frazes apie pažadus "išsirikiavusiomis gretomis su plev suojan iomis v liavomis žygiuoti Lietuv "... reikia pakeisti paprastesni žodžiu, kuriame b t daugiau realyb s. Tuo realumu tartas žodis surast artimesnio inty-

mesnio ryšio su klausytojo dvasia ir j naujai paskatint galvoti, nor ti, veikti ir kovoti.

*

Emigracijos klystkeliuose ar ne šitomis gair mis vadovaujantis bus sutaupyta dvasios energija, reikalinga palaikyti bet kuriai k rybai ir pažangai?

Ar ne jos daugiau pozityvi vaisi duos laisvinimo ir lietuviyb s išlaikymo darbe?

Ar ne jos s kmingiau palaikys tarpusavio sugyvenim ir duos tvirt atram paj giam šviesios ateities tik jimu gr s tam kovos s j džiui?

Taigi ar ne jos apsaugos emigraciniame likime nuo per ankstyvo pavargimo?

Ginkluojantis didelei gyvenimo kovai reikalinga ne puikyb s, bet nuolankumo, ne neapykantos, bet tolerancijos, ne kult rinio išsilepinimo, bet iškilimo aktyviosios kult ros virš nes, kad iš j gal t b ti apr ptos dvasiniu žvilgiu dar platesn s padang s. Bet nuolankumas toli gražu nereiškia atsisakymo nuo kovos su tuo, kas yra bloga, kaip lygiai tolerancija nereiškia pataikavimo, indiferentizmo ir princip išsižad jimo, kaip kad tikras kult ringumas nereiškia prabanginio buržuazinio gyvenimo sutvarkymo.

Stasys Šalkauskis

ŽMOGUS IR KIS

pilnutin demo-
kratij (3)

Siekdami palaikyti išėivijoje gyv valstybin mint , kad tremties lietuvio valstybin s - mon neblankt , o ypatingai nor dami b ti paskata jaunajai kartai susim styti ties busimosios Lietuvos klausimais ir pergaltvoti j sprendim , spausdiname LFB Visuomenini Studij Biuro ateities demokratin s Lietuvos s rangos svarstyumus.

Tai yra t sinys t svarsty m , kurie yra spausdinti " Laisv " 1943-1944 m. J pagrinde yra tez , kad ateities Lietuvos s rangoje demokrati ja b t visur es s ir visk tvark s šeimininkas, o ne tik iškilmi sve ias.

Nr. 2 (39) buvo svarstoma, kaip demokratijos principas gyvendinti kult ros srityje, kad tinkamai b t pagerbti vis pilie i pasaul ži riniai sitikinimai.

Nr. 3 (40) prad ta svarstyti, kaip demokratijos principas gyvendinti kio srityje, kad kuo tiksliau b t suorganizuota kini g rybi gamyba ir kuo teisingiau jos b t paskirstytos tarp valstyb s pilie i . Pastarasis klausimas baigiamas svarstyti šiame Nr. 4 (41).

KIO TARPININKAI

(a) *Prekyba.* Krašto kin s g ryb s vietin ar užsienin vartotoj pasiekia per prekybos organizacij . Prekybin s mon s, be grynai kin s reikšm s, turi ir socialin s, nes tarnauja žmogaus reikalams apr pinti.

Vidaus prekybos tinklo uždaviny s yra kuo pigiau vykdyti preki pristatym vartotojui. Tam pirmiausia reikalinga iš prekybos organizacijos išjungti neb tini tarpininkai. Juo tobulesn bus prekybos organizacija, juo bus trumpesnis ir tiesesnis, taigi ir pigesnis gaminio kelias nuo gamintojo vartotoj .

Praeityje lietuvis permaža yra dom j sis prekybos kiu. Ateities Lietuva šioje kio srityje daug k tur s prad ti nuo pamat . Vienas iš dideli prekybos organizacijos uždavini bus išugdyti lietuvio prekybininko tradicijas, profesin etik , prekybin s žiningum , tiesum , paslaugum .

M s tarptautin s prekybos organizacija, turint prieš akis

tarptautinio kinio apsi jungimo pastangas ir ryšium su tuo galimas tarptautini main naujas s lygas, tur s b ti labai ap sukri, lanksti, kompetentinga. Nors Lietuvos kini santyki su kitais kraštais tikslas visada pasiliks tas pats, kaip buv s, — palankiausiomis s lygomis kituose kraštuose pirkti savajame krašte negaminam kio g rybi ir palankiausiomis s lygomis parduoti kitiems kraštams sav j gamini pertekli tautos pajamoms padidinti, — betgi kiškai apsi jungusi Europos region ar net kontinent galimas laisv tarptautini main kelias pareikalaus iš m s tarptautin s prekybos organizacijos ne tik surasti palankiausias pirkimo-pardavimo rinkas, bet ir nuolat bud ti, kad Lietuvos kio kryptis derint si su kit krašt kio raida ir kad Lietuvos gaminiai savo lygiu ne tik neatsilikt , bet ir pralenkt savo varžov gaminius.

kiui ir rinkoms tirti steigti nas specialus institutas.

(b) *Valiuta ir kreditas.* Krašto kinei gerovei kilti yra b tinas valiutos pastovumas. Lietuvos piniginio vieneto santykis su kitomis valiutomis turi lengvinti Lietuvos kinius mainus su kitais kraštais. Valiutos tvarkymas turi skatinti krašto kin gamyb .

Krašto atstatymui ir krašto kio gamybiniam paj gumui išvystyti reikalingas kreditas. Ypatingai turi b ti išpl stas ilgalaikis kreditas žem s kiui, pramonei, statybai.

kiui kredituoti pla iu mastu pritrauktinas užsieninis kapitalas.

Pirmiausia tur s b ti pritrauktas kio atstatymui finansuoti tarptautinis kapitalas. Taciau jokiu atveju užsieninis kapitalas negali tur ti pirmenyb s prieš krašto kapital ir jokiu atveju užsieninis kapitalas negali b ti imamas monopolini koncesij kaina.

Ypatingai skatintinas išėivijos kapital investavimas Lietuvos k.

Išėivijos kapitalui patraukti turi b ti sudarytos palankiausios s lygos.

(c) *Mokes iai.* J uždavinys yra duoti valstybei pajam , veikti krašto kio vystym si, lyginti kines naštas. Socialiniu poži riu teisingiausi yra tiesioginiai progresyv s pajam mokes iai.

Skriaudingi yra masinio vartojimo preki akcizo mokes iai. Juos moka preki vartotojas. Masini vartojimo preki , kaip degtukai, druska ir pn., vartotojas yra kiekvienas krašto gyventojas, neži rint, kokios jo

pajamos beb t . Taigi visokius akcizo mokes ius didži ja dali mi turi sumok ti ne žmogaus pajam dydis, bet jo b tini pragyvenimo reikalai. Kad ir labai nepasiturinti gausi šeima akcizo mokes i turi sumok ti apie tiek pat, kaip turtuolis. Socialin demokratija tokios neteisingos mokes i sistemos negali toleruoti.

Bet akcizas yra pateisinamas ir reikalingas prabangos prek ms ir prek ms, kurios vartojamos ne iš reikalo, bet iš pom gio, kaip alkoholis, tabakas ir pn.

(d) *Susisiekimas.* Vienas iš reikšming kio tarpinink yra krašto susisiekimo tinklas. Tiesa, krašto keliai tarnauja ne tik kiniams tikslams, bet pagrindin susisiekimo reikšm yra kinio pob džio.

Susisiekimo tinklas turi vienodai apimti vis krašt . Pagrindines susisiekimo linijas s lygoja tarptautinis tranzitas, krašto pramon s centrai, paj ris ir valstyb s sostin . Susisiekimo tinklas turi b ti taip su tvarkytas, kad visi Lietuvos pakraš iai b t surišti su sostine ir su paj riu. Sostin s susirišimas su pakraš iais galins pastaruosius pasinaudoti tais kult ros dalykais, kurie paprastai teuztinkami krašto sostin je. Tatai bus ypatingai svarbu Vil-

niaus kraštui, kurio kinis, dar labiau kult rinis asimiliavimasis ateities Lietuvai sudarys nemaža r pes io. Krašto susisieki mo tinklo bendroji kryptis paj rio link yra svarbi ne tik kiui, bet ir m s tautos dvasiai. Ateities Lietuva turi sudaryti visas galimas s lygas m s tautai jei jau ir netapti j r tauta, tai bent artimai su j ra susigyventi ir j r tautos savybi išsiugdyti.

DARBAS IR UŽDARBIS

Darbas yra žmogaus fizini bei dvasini j g veikimas k nors pagaminti. T aiau toks žmogaus veikimas yra neatsiejamas nuo žmogaus asmens. Dirbdamas žmogus veikia kaip asmuo. Žmogaus darbo ryšys su žmogaus asmeniu yra esminis. Tod l žmogaus darbas n ra prek prast ja prasme. Žmogaus darbo esminis ryšys su žmogaus asmeniu išskiria žmogaus darb iš prastini preki kategorijos.

Žmogaus darbas turi b ti matuojamas ne vien tik kiniu matu.

Neteikdama žmogui gyventi pakankam s lyg , pati gamta spiria žmog dirbti, pasidirbti ir užsidirbti visk , ko žmogiškajam gyvenimui reikia. Žmogus pats savo protu ir savo rankomis stato sav pasaul .

Darbas tad yra vienintelis tikras žmogaus apsirpinimo šaltinis.

Be darbo žmogaus vertas apsirpinimas yra ne manomas. Dar labiau be darbo ne manomas sveikas socialinis gyvenimas. Kas gyvena nedirbdamas, tai iš tikrųjų gyvena svetimu darbu. O gyvenimas iš svetimo darbo yra parazitinio pobūdžio ir griauja pačius socialinio gyvenimo pagrindus. Žmogus turi pareigą sujungti pasaulio apvaldymą. Antra vertus, pati socialinė ir kiekviena turi pareigą patikrinti žmogui darbo galimybes.

Socialinė demokratija kiekvieną darbingą pareigoja darbui ir kiekvienam darbingajam patikrina darbo galimybes.

Kadangi viskas, ko žmogaus gyvenimas privalo, kyla iš darbo, todėl darbas socialinėje srangoje stovi augščiau už tai, kas iš jo kyla. Kiekvienas kiekvaminys yra trumpesnio ar ilgesnio, sunkesnio ar lengvesnio, sudtingo ar nesudtingo darbo vaisius. Taigi darbas yra viskinių grynųjų versmų.

Kapitalas yra daugelio veiksmų objektyvuotas darbas. Tačiau pats darbas, kaip tiesioginis žmogaus reiškinys, — fizinis ar dvasinis, — yra augštesnė vertybė už kapitalą. Todėl

socialinė demokratija vykdo darbo pirmenybę kije.

Socialinė demokratija vis pirma atsižvelgia dirbantį žmogų, darbo sąlygas, uždarbų poilsą. Kapitalo apyvarta turėtų būti palenkiama žmogaus darbo pirmenybei. Todėl socialinė demokratija reikalauja darbovietės rengti taip, kad jos patenkintų dirbančių sveikatą ir gyvybiškus saugumo reikalavimus, kad fabriko statyba būtų pritaikyta ne tik gamybos procesui, bet ir gamybos vykdaniam žmogui. Todėl gamybos technikai tobulinti turi būti trumpinama darbo diena ir darbo savaitė. Jeigu technikos pažanga galina gamybos tempą padidinti ir apsirpinti per trumpesnį laiką, tai toks gamybos laiko laimėjimas turi trumpinti darbo valandas, kad darbininkui liktų daugiau laisvalaikio savo šeimai ir kultūros reikalams.

Socialinė demokratija kiekvienam atveju reikalauja, kad dirbančiojo fizinis bei dvasinis jėgoms atnaujinti būtų skirtas pakankamas laisvalaikio minimumas. Laisvalaikio problema yra viena iš svarbiųjų socialinės demokratijos problemų. Ji turi būti tinkamai praktiškai sutvarkyta. Laisvalaikis dirbančiam turi būti tikro atsigavimo proga.

Socialinė demokratija reika-

lauja, kad moters darbas būtų vienodai atlyginamas, kaip ir vyro. Yra neleistinas išnaudojimas mokėti moteriai pigiau tik dėl to, kad ji moteris. Jeigu moteris yra priversta uždarbiauti, ji turi gauti tokį pat atlyginimą, kokį už tą patį darbą gautų vyras.

Tačiau *pagrindinis socialinis demokratijos siekimas dirbančiojo žmogaus reikalą atžvilgiu yra teisingas uždarbio nustatymas.*

Darbininkijos kova naujaisiais laikais esmė yra ne kas kita, kaip kova už teisingą darbo atlyginimą. Bet uždarbis, kaip ir pats darbas, yra atremtas žmogaus asmenis ir todėl nematuotinas vienu kiekiu. Uždarbis, kaip kad ir darbas, apsprendžiamas žmogaus reikalais. Kaip darbas nėra prastin prekė, taip ir uždarbis nėra tik darbo įgosis kaina. Uždarbis teisingas bus tik tada, kada jis bus pagrįstas dirbančiojo reikalavimais. Tačiau savo prigimtimi uždarbis yra priemonė žmogui apsirūpinti pragyvenimu. Todėl uždarbio kiekis turi būti apskaičiuojamas ne pagal darbo rinką pasiūlos — paklauskos taisyklę ir ne pagal dirbančiojo pagamintą gaminių kainą, bet pirmiausia pagal paties dirbančiojo reikalus. Šie reikalai yra sudėtingi. Jie apima pat

dirbantį, jo profesijos bei kultūros reikalus, jo šeimos reikalus. Todėl apskaičiuojant uždarbį reikia imti pagrindan daugelį aplinkybių.

Dirbančiojo uždarbis turi būti tokis, kad jo užtekt tinkamai aprūpinti paties dirbančiojo ir jo šeimos reikalus.

Kalbant apie uždarbį, reikia skirti du dalykus: darbdavio mokamą darbo atlyginimą dirbančiajam ir socialinio aprūpinimo fondo mokamą dirbančiojo šeimai priedą. Jei dirbančiojo darbo atlyginimas, prašoksis savo minimali normą, vairuos pagal dirbančiojo darbo rėš, profesinį pasirengimą, darbo stažą, sugebėjimus ir kitus asmeninius privalumus, tai minimalios atlyginimo normos visiems vienodo darbo ir vienodo pareigų darbininkams turi būti vienodos. Visi žmonės yra lygūs, visi gyvena toje pačioje žmogiškoje tikrovėje, vis reikalai maždaug tie patys. Kiekvienam reikalingas pakankamas maistas, tinkamas butas, tinkamas apdaras, knygos, laikraščiai. Visiems tad reikalingas vienodas minimalus darbo atlyginimas, kad galėtų savo bendriausius reikalus patenkinti.

Tačiau būt neteisinga, kad nustatant minimalias atlyginimo normas, nebūt atsižvelgiama dirbančiojo einamąjį parei-

g, jo profesijos reikal. Minimaliosios atlyginimo normos turi apimti ir profesijos bei pareig reikalus. Dirbantysis turi būti galintas tinkamai eiti savo pareigas, neatsilikti nuo savo specialybės naujausi laimėjimai.

Minimalios darbo atlyginimo normos turi būti tokios, kad atlyginimo pakakt dirbančiojo maistui, drabužiams, butui, kasdieniems kultūros ir profesijos bei pareig reikalams.

Savaime suprantama, socialinio aprašymo fondo mokami šeimos priedai turi būti visiems vienodi, priklausomi tik nuo šeimos narių kiekio.

Be abejo, ir minimaliosios atlyginimo normos ir šeimos priedai priklausys krašto bendrosios gerovės lygio. Bendrajai krašto gerovei kylant, turi kilti ir minimalūs atlyginimai ir šeimos priedas. Krašto bendrosios gerovės lygis turi apspręsti vis reikalavimus patenkinti lyg. Krašto kiškiai gerovei turi naudotis visi, lygiai kaip kad krašto kiškiai nepritekliai taip pat turi būti visiems tautos sluoksniams galimai lygiai paskirstyti.

Tautos solidarumas varge ir laime yra ne tik dorinis, bet ir socialinis bei kinis principas, kur socialinė demokratija turi vykdyti.

DARBAS IR NUOSAVYBĖ

Darbas ir nuosavybė yra du pagrindiniai kio veiksniai. Esant je nuosavybė kyla iš darbo, — individualinio ar sutelkto, — taia savo ruožtu ji gamybos pavidalu suslygoja ir patarba. Socialinė demokratija darbu ir kapitalo derina, nes tik abiejų darniai suveikiant gali patikrinti socialinį taikumą ir krašto kin gerovę.

Darbo ir kapitalo derinimas yra krašto kin su gerove ir socialinio taikos pagrindinis lygis.

Darbo ir kapitalo sandoros pagrindai labai teisingai yra išreikšti taisykle: „nec res sine opere nec opus sine re existere potest“ (nei kapitalas negali būti be darbo, nei darbas be kapitalo). O abudu darnioje suveikioje turi tarnauti žmogaus reikalams.

Darbo ir kapitalo darniam bendradarbiavimui pasiekti viena iš sąlygų yra darbininkų bendrininkavimas darbdaviams mon tvarkant.

Darbas turi organiškai susijungti su kapitalu ne tik darbo atlyginimo pavidalu, bet ir darbininkams bendrai su savininkais kompetentingai sprendžiant mon su veikimo reikalus.

Darbo ir kapitalo santykių tampa kyla ne dėl to, kad dir-

bama svetimam ir svetimomis gamybos priemon mis. Darbas svetimam ir svetimomis gamybos priemon mis savaime n ra nei blogas, nei išvengiamas. Bloga yra tai, kad gamybos priemoni nuosavyb , iš vienos pus s, dažnai yra visiškai nuasmen jusi ir anonimiška, iš antrosios — darbininkija nepasitiki mon s vadov sugeb jimais, j gera valia darbinink atžvilgiu. Dirbti svetimam ir svetimomis gamybos priemon mis, kai pasitikima savininko sugeb jimais vadovauti, darbininkui netaip prieš šird . Bet kai n ra pagrindo pasitik ti, kai dirbantieji mon s vadovyb je mato tik tam tikr biurokratin aparat , atsiranda darbo ir kapitalo tampa, dirban iuose sukyla nepasitik jimas; jie nori, kad mon s tvarkyme dalyvaut ir j aplinkos žmon s, kuri sugeb jimais ir gera valia jie pasitiki.

Nenat ralus dirban ijo atskyrimas nuo gamybos priemoni kelia darbo ir kapitalo santyki tamp .

T atskyrim dirbantieji išgyvena ne ta prasme, kad jie n ra nuosavyb s dalininkai, bet ta prasme, kad jie, negal dami žvelgti mon s tvarkym ir jame dalyvauti, negali nugal ti savo tarimo, kad savi-

ninkai juos skriaudžia ir išnaudoja. Tod l reikia panaikinti ši žaling gamybos priemoni nuosavyb s ir darbo skirtyb . Darbininkas nori ir turi gauti teis reikšti savo vali mon s reikalais. Darbininkas teisingai nenori b ti tik tvarkomas bei apr pinimas objektas. Jis nori b ti atsakingas ir atitinkamais atvejais sprendimuose dalyvauj s subjektas. mon s rutina, darbo drausm neturi b ti darbininkui iš šalies primesta, bet turi išaugti iš pa ios mon s darbo bendruomen s. Išmintingai organizuota mon s darbo bendruomen gali s kmingai pašalinti daugel vietini sunkum ir praskaidrinti mon s darbo ir kapitalo santykius. Tod l reikia leisti dirbantiems patiems tiesioginiu b du sujungti mon s vadovavim , pažvelgti jos gamybos apyvartos eig , tarti savo saistant žod mon s veikimo reikalais.

Darbinink bendrininkavimas moni tvarkyme yra viena iš b tin prielaid darbo ir kapitalo sandorai.

Savaime suprantama, kad platesni atskiros mon s darbo ir kapitalo santykiai ir apskritai kin s problemos turi b ti kompetentesni dirban i j ir savinink bendr institucij bendrai sprendžiami.

SOCIALINĖ KIO SAVIVALDYBE

(a) *Profesin kio bendruomenė*. Bendras darbas kelia žmonėms nemažiau bendrą reikalą, kaip kad bendra gyvenamoji vieta. Bendras darbas, ypač tingai bendra darbovietą jungia žmones tam tikrą darbo bendruomenę:

per mon s darbo bendruomenę profesin kio bendruomenę

Tie patys uždaviniai, kuriuos atskiros žmonės ir muose vykdo žmonės darbo bendruomenė, atskiroje kio šakoje tenka atlikti profesinei kio bendruomenei. Taigi profesin kio bendruomenė yra labai svarbus socialinio bei kinio gyvenimo veiksnys. Profesinei kio bendruomenei turi r p ti ne tik atlyginimo politika, ne tik darbininkų teisės ir reikalai, bet ir krašto bendroji kin gerovė, kurioje kryžiuojasi vairių socialinių bei kinio jėgų interesai: ne tik darbo, bet ir kapitalo, ne tik darbininkų, bet ir savininkų, ne tik gamintojų, bet ir vartotojų, ne tik krašto kio, bet ir tarptautinio kio. Profesinei kio bendruomenei turi r p ti ne tik gamyba, bet ir gaminių realizavimas, derinant ir pačią gamybą ir gaminių realizavimą su bendrąja krašto kio

programa ir bendrąja kin gerove. Nors atskiros krašto kio šakos veikia savarankiai, bet jos turi derintis tarpusavyje ir su bendrąja krašto kio programa. Nė viena krašto kio šaka, laisvai vykdydama savo uždavinius, negali visiškai atsipalaiduoti nuo viso krašto kio krypties uždavinių, kaip lygiai ir nuo tos kio šakos tarptautinės raidos.

Be to, profesinei kio bendruomenei turi r p ti savosios kio šakos prieauglio profesinis paruošimas, profesin etika, darbo sąlygos, minimaliosios atlyginimo normos, laisvalaikio tinkamas išnaudojimas.

Profesin kio bendruomenė yra pašaukta savo srityje derinti darbą ir kapitalą, taip pat ir kitas kinio gyvenimo priedėklas, kad kinis veikimas vyktų vis kio veiksmų darnioje sąveikoje bendrosios krašto kin s programos r muose, stangiai keldamas krašto kin gerovę.

Profesin kio bendruomenė apjungia ir darbininkus ir savininkus, kaip kad žmonės darbo bendruomenė. Profesin kio bendruomenė yra visos betkurios kio šakos organiška bendruomenė, apimanti ir darbą ir kapitalą. Klasės yra socialinio bei kinio gyvenimo faktas. Ir jei t klasi negalima panai-

kinti, tai galima ir reikalinga jas derinti.

Vienas iš profesin s kio bendruomen s uždavini — išveisti iš kio santyki klasi kov ir ugdyti klasi bendradarbiavim bei solidarum , kuriant vis klasi bendr kin gerov .

(b) *Profesin s kio bendruomen s organizacija.* Profesinei kio bendruomenei organizacin pavidal turi suteikti socialines kio savivaldyb s organizacija.

Duoti profesinei bendruomenei ne tik sveik pozityv turin , bet ir tinkam organizacin išraišk yra vienas iš pagrindini socialin s demokrati jos uždavini .

Profesinis susiorganizavimas lig šiol ir savo turiniu ir savo pavidalu buvo daugiau darbo ir kapitalo kovos išraiška, užuot buv s j sandoros pagrindu. Ši yd nebuvo išvengusios ir tos m s socialin s kio savivaldyb s užuomazgos, kuri prekybos, pramon s, amat r m , žem s kio r m , darbo r m pavidalu tur jome laisvojoje Lietuvoje. Ateities Lietuva socialin s kio savivaldyb s organizacij turi gr sti darbo ir kapitalo derme, turi j išpl sti visas kio sritis ir visus kio veiksnius.

Visos kio šakos turi tur ti savo profesin s kio bendruo-

men s savivaldybin organizacij . Socialin s ir kio savivaldyb s organus turi sudaryti atitinkamos kio šakos darbinink ir savinink atstovai. Po lyg j skai i demokratiniu b du periodiškai išsirenka skyrium darbininkai, skyrium savininkai. Renkamuosius kandidatus gali darbininkai pasi lyti darbdaviams ir darbdaviai — darbininkams.

(c) *Valstyb s kio taryba.* Atskir kio šak savivaldyb s savo ruožtu sudaro valstyb s kio taryb . Valstyb s kio taryboje atskir kio šak savivaldyb s turi po lygiai atstov , kuri pus yra darbinink , pus savinink .

Valstyb s kio taryba vykdo tuos pa ius uždavinius krašto kio plotm je, kuriuos profesin s kio bendruomen s plotm je atlieka atitinkamos kio šakos savivaldyb .

Be to, valstyb s kio taryba b t kompetentinga paruošti krašto kin program , laikyti kio tyrimo institut , nustatyti kio krypt , organizuoti profesin lavinim . Tarybos žinioje b t ir socialinis apr pinimas.

Valstyb s kio taryba tur t statym iniciatyvos teis . Tarp seimo ir kio tarybos turi b ti glaudus bendradarbiavimas. Seimas turi respektuoti kio taryb kaip kompetenting so-

cialin s ir kio srities organizm . Seimas neturi priimti socialin s ir kio srities statym , prieš tai neišklaus d l j kio tarybos nuomon s ir argument .

SOCIALINIS APR PINIMAS

Socialin demokratija neb t pilna, jeigu ji apsiribot tik kiu ir jo veikime dalyvaujaniais žmon mis. Pripažindama, kad darbas yra vienintelis tikras žmogaus apsir pinimo šaltinis, socialin demokratija negali išleisti iš aki , kad žmogaus darbingumas, palyginti, yra labai apr žtas. Žmogaus darbingum laikinai apr žia arba ir visai sunaikina amžius, liga, motinyst , invalidumas, nedarbas, nelaimingi atsitikimai, apsigimimas.

Patikrinti žmogui reikalingas s lygas jo nedarbingumo atvejais yra vienas iš pagrindini socialin s demokratijos uždaviniai .

Pavojus darbingajam prarasti darbingum ir pavojus nedarbingajam prarasti darbingojo param kiekvien žmog daro nesaug d l savo rytojaus. Pasiturin i j tas nesaugumas taip nekamuoja kaip nepasiturin ius, bet apskritai jis yra visuotinis. Kadangi nedarbingumas yra visuotinis, — jo nega-

li išvengti nei laisvosios profesijos, nei darbininkai, nei darbdaviai, — tai ir socialinis nedarbing j apr pinimas taip pat turi b ti visuotinis: jis turi apimti visus krašto gyventojus visais svarbesniaisiais nedarbingumo atvejais. Lordo Beveridge planas šiuo atžvilgiu yra patrauklus ir kelrodiškas.

Laisvoji Lietuva socialinio apr pinimo srityje tebuvo prad jusi pirmuosius žingsnius. M s ligoni kasos ligos atvejais apr pino tik apie 70,000 savo nari ir dar apie antra tiek j šeimos nari , taigi ne daugiau kaip 5% Lietuvos gyventoj j . M s draudimas nelaimingais atsitikimais liet taip pat ne daugiau kaip 5% gyventoj . 95% laisvosios Lietuvos gyventoj netur jo socialinio apr pinimo net ligos ir nelaiming atsitikim atvejais. Ogi amžiaus nedarbingumo atvejais socialin apr pinim tetur jo valstybiniai bei savivaldybiniai tarnautojai ir kariai. Kitais nedarbingumo atvejais patikrinto socialinio apr pinimo išviso nebuvo. J tur jo pavaduoti Caritas.

Ateities Lietuva turi sukurti visuotin socialin apr pinim nedarbingumo atvejais.

Tai reiškia, kad socialinis apr pinimas turi b ti patikrintas visais svarbesniais nedarbingumo atvejais, — ligos, invalidu-

Piet Lietuvoje vienos iš labiausiai gyventoj pasakoti m gsta-
m kautyni yra žinomos Kalniški vardu. Jos vyko 1945 m. ge-
guž s m n. Kalniški miškely, kur 80 partizan , vadovaujam La-
k no, per kelias valandas sunaikino su viršum 400 enkavedist .

sitvirtinusių Kalnišk s miško aukštumoje partizanus puol de-
šimteriopai didesn s enkavedist paj gos, atžygiavusios iš Simno.
Kautyn s vir kelias valandas, bolševikams bandant sibrauti par-
tizan pozicijas.

Tik baigdami amunicij , partizanai iš gynimosi per jo veržl
puolim ir, paskutin mis šovini saujomis pralauž gilius bolševik
žiedus, kurie supo partizanus, išsiverž laisv .

Šiose kautyn se šalia vyr lygiai dr siai pasirod ir moterys.
Lak no žmona (buvusi mokytoja) kov si, pavaduodama ir kritu-
sius kulkosvaidininkus, neišleidama iš rank kulkosvaidžio net tada,
kai j per abi kojas sužeid . Šalia jos lygiai dr siai kov si partizan
Pušel .

Miško kalnag bryje amžiams liko ils tis dalinio vadas Lak -
nas, jo žmona, Pušel ir didesnioji kit kovotoj dalis. J paskuti-
n Lietuvai mald liaudis amžino dainos žodžiuose, kurie vaizdžiai
nusak o šiandien žuđomas tautos tragedij :

Sese, pink vainik žali ,
Atnešk paslap ia,
Broli, juod medžio kryži
Pastatyk nak ia ...

J. Daumantas, Partizanai
už Geležin s uždangos

mo, motinyst s, nelaiming at-
sitikim , nedarbo, senatv s, ap-
sigimimo atvejais, — ir visiems
Lietuvos gyventojams.

Socialinio apr pinimo l šoms
sudaryti turi b ti socialinis mo-
kestis. Nuo jo tur t b ti at-
leisti tik labai mažai pajam
gaunantieji nedarbingieji ir
studijuojantieji. Socialinio ap-

r pinimo turtas tur t b ti kio
tarybos žinioje.

Tik vykdydama visuotin so-
cialin apr pinim ateities Lie-
tuva gal s realiai visais atvejais
patikrinti visiems savo gyven-
tojams žmoniško gyvenimo s -
lygas ir tuo b du vykdyti pa-
grindin socialin s demokratijos
siekim .

PAVERGTAI T VYNEI

VILNIS

*Daugel vargo ir skausmo pak lei,
Daug vergij ir v j šalt ,
Kiek laukuose pilk akmen li ,
Tiek kr tin je tavo žaizd .*

*Kas surinks tavo krauj ir g l
Ir tas ašaras, laisv s kan ias . ..
Nemažiau gal vandens Nemun lis
Nuplukdeno j ras pla ias.*

*Kas paguos tavo šird , t vyne,
Kas tau šalty ugnel p s—
Svetimi at j nai išmyn
Darželius ir prabo i kapus.*

*V l braidai savo kraujo upeliais
Ten po Sibiro taigas, ledus,
V l krankliai tavo t vo dvarely
Susisuko g žtas ir lizdus.*

*Tavo sodai apaugo vijokliais,
svirnel užž l takai,
Tik nykiai kaukia v jas vaiduoklis
Tremtiniam po sodyb langais.*

*Neraudok, pavergtoji t vyne,
Dar gyvi sakalai milžinai.
Jie išvys šiuos kranklius iš gimtin s
Ir parneš šviesi laisv sparnais.*

Iš partizan poezijos

JAUNIMAS LIETUVOS LAISV S KOVOJ

K STUTIS KUDŽMA

Šioj skaudžioj epochoj, kada Lietuvos s n s bei dukros t vyn je ken ia civilizuotam pasauliui ne tikim vergij , kada dešimtys t kstan i tremtini priversti jieškoti sau dalios plaiuose pasaulio kontinentuose, Dr. Vinco Kudirkos pranašyst apie lietuvišk j tilt , jau vien kart išsipildžius, suramina aušros besiilgint lietuv . Kol bus tilte bent viena lietuviškoji dalel , jis nesubyr s.

Keturiolika met —ilgas laiko tarpas, ypa kai esi nelaim je. Jau br sta nauja ir lietuviškoji karta, kurios nemažai daliai gal tik tremties metai konkre iau atv r t vyn s tragedijos supratim . T višk j subrend lietuviškojo tilto dalys atsivež savo atsparum tremtin. Ir tai gal ne viena apipuvo. O kaip su mumis, jaunaisiais, kurie esame mažai lietuviškosios pastog s šilumos pajut ? Ar tremties dulk s dar neapklojo žavaus m s t vyn s vaizdo? Ar ir m s širdys plaka kaitria t vyn s laisv s id ja?

Dažnai svajon se girdime varp gaudim , skleidžiant Lietuvos laisv s aid iš t vyn s baž-

ny i . Nekantriai trokštame išvysti Lietuvos prisik lim ir su didžiu džiaugsmu žaizdotus partizanus ir vergijos iškamautus brolius, seses t vyn j. Tai kiln s ir b tini jausmai, kurie turi neužg stamai liepsnoti kiekvieno lietuviuo širdyje.

Ta iau Lietuvos laisv s id jai gyvendinti vien jausm , kad ir kilniausi , nepakanka. Daug kas troško pažvelgti pasaulin iš Evesto virš n s, bet tik pora dr -suoli savo troškim vykd . Lietuvos laisv s siekimas, mums daug aukštesnis už Himalaj virš nes, pirmoj eil j priklauso nuo dviej veiksniai , b tent: nuo palankios tarptautini politini vyki raidos ir nuo nenuilstan io vieningo lietuvi ryžto tam savo patrijotiniam troškimui realizuoti, visomis išgal -mis stojant laisv s kovon.

Pirmasis faktorius, palanki tarptautin s politikos raida, nuo m s tik maža dalimi priklauso. Visd lto ir ia, nors gal ir ne tiesiogiai, galime Lietuvos rytojui pasidarbuoti, aktyviai sekdami Lietuvos byl , skleisdami

savos t vyn s gars , jos kult - r , tautines vertybes ir jos tra- giiskus vaitojimus. Teisingai yra pasteb ta, kad b ti lietuviu sve- tur reiskia žymiai daugiau, negu t vyn j. Išeivijoj, kur mes be- b tume, svetim j akys stebi mus. Tod l vertinga yra b ti lie- tuviu ne tik savoj širdy; net naudingiau yra iškelti lietuviš- kum savoj kasdienyb j.

Vieningas Lietuvos laisv s ko- vos ryžtas, antrasis laisv s id - jos realizavimo veiksnys, pri- klauso nuo m s pa i — ir nuo partizan , nepaisan i pa- voj Lietuvos miškuose, ir nuo m s tautie i , dvasia besiprie- šinan i smurtui ir destrukcijai pavergtoje t vyn je, ir nuo tremtini , su ilgesiu laukian i aušros. Broliai ir ses s priespau- doje t s kasdienin rezistenci- j tol, kol jiems j gos leis. Tuo galime b ti tikri. O kaip gi su mumis? Jau iame pavoj , kad svetimi blizgu iai gali nukreipti ne vieno iš m s ak nuo aukš- tojo idealo.

M s kelias Lietuvos laisv — dvasin rezistencija. Niekad mums nebus per daug paskati- nimo užlaikyti ir ugdyti savyje bei žadinti kituose t kilni t - vyn s laisv s id j , pagr st il- gesiu ir troškimu, nes be patri- jotini jausm mes Lietuvai b - tume mir .

Neabejotinas reikalas mums, jauniems, yra save dvasiškai praturtinti, siekiant mokslo išei- vijoj. Ta iau nepamirštini ir lie- tuviškieji reikalai, kuri in- strukcijos mokyklose neturime, išskyrus nedaugel lietuvišk j institucij . Dalyvavimas kult - rini , politini , tautini , reli- gini bei kitoki m s grupi veikloj, kaip ir vyresni j pa- skaitose, yra neignoruotinas, nes šiuose lietuvišk j reikal židiniuose galima daug ko pa- sisemti.

Kiekvienas lietuvis yra Lietu- vai brangus, kur ir kas jis be- b t , nes bendros j gos yra reikalingos jos laisvei ir gero- vei. Gaus s pavojai tyko pake- l j, ypa m s — jaun j . Rei- kia tvirtos valios ir ryškios lie- tuviškos s mon s, norint neiš- mainyti lietuviškosios id jos medžiagin gerov , daugumoj praž tingas vedybas su kitatau-iais ir pan. Tik stipri lietuviš- koji s mon , lietuvišk j tradi- cij praktikavimas ir neužg s- tantis ryžtas išlaikys lietu- v Lietuvai.

Laikas yra paegzaminuoti sa- ve Lietuvos laisv s id joj, su- stiprinti sav j ryžt bendroj kovoj ir rezistencijoj išlikti tvirtomis lietuviškojo tilto dali- mis, norint užtikrinti savajai t vynei laisv s ryt .

DEMOKRATINIO IR VADISTINIO PRINCIPŲ TARPUSAVINĖ KOVA LAISVINIMO ORGANIZACIJOJE

Jau dešimtį metų trunkanti demokratinio ir vadistinio principų tarpusavinė kova Lietuvos laisvinimo organizacijoje, — t. y. tam laisvojo pasaulio lietuviui iki gyvo kaulo nusibodusi, nemaža tauri patriotinė rezignacija ir nusiminimas pastarųjų jėgų, nemaža neorientuotų žmonių suklaidinusi, nemaža tarpusavinio aistrumo tarp atskirų laisvės kovos organizacijų bei veikėjų sukūlus, daug žalos pačiam Lietuvos laisvinimo darbui padariusi, savo nepabaigiamomis paliaubų derybomis toli pralenkusi Korjos karo paliaubų derybų užtrukimą, — verčia pateikti viešumai objektyvią šios kovos medžiagą.

Šeštas veiksmas

Principiniai ar praktiniai klausimai?

Nors Nicoje (1951. 6. 26) buvo susitarta, kad Vliko-Lozoraičio kitas pasitarimas vyks t. m. rugpjūtio 10 Reutlingene, bet pasitarimai vyko rugsėjo 2-13 dd. 1951 m. rugsėjo 1 Lozoraitis su V. Žilinsku atvyko Stuttgart. Rugsėjo 2 d. prasidėjo Vliko delegacijos pasitarimai su Lozoraičiu ir Žilinsku.

Vliko delegacijoje buvo dr. Karvelis, J. Makauskis, J. Norkaitis ir T. Šidiškis. Dr. Karveliui asmeniniais reikalais išvykus Frankfurt, Vliko delegaciją jo prof. Kaminskas, o jam rugsėjo 4 d. emigracijos

reikalais išvykus Rastatt, rugsėjo 7 d. pasitarimo posėdyje jį pavadavo prof. Brazaitis.

Pirmo pasitarimo posėdis (9. 2.) pradėjo Vliko delegacijos pirmininkas Norkaitis.

— Vliko delegacijos pirmininkas, pažymėjęs, kad šie pasitarimai yra t. y. Nicoje pradėti pasitarimai, min. Lozoraitis informavo, kad Vlikas, visų atidumu apsvarstęs p. Lozoraičio teiktus pasiūlymus, pirmuosius penkis rado nepriimtinus (žiūr. "L." Nr. 3 (40), psl. 38-39), negalėjusių sudaryti bazės tolimesniems pasitarimams, min. Lozoraičiui siūlydamas, šį punktą nediskutuojant, pereiti prie praktiškų klausimų nagrinėjimo.

— Min. Lozoraitis pareiškė, kad ir pirmuosius punktus suformuluotus pagrindus jis laiko teisais, tikslingais ir turinčiais praktišką reikšmę ir, kiek įmanoma, jis juos laikosi, bet, išeidamas iš bendro intereso, sutin-

ka, kad, jo pirm penki punkt nediskutuojant, b t pereita prie praktišk klausim svarstymo, šia pat proga min. Lozoraitis atkreip d mes, kad jis yra galiotas pareikšti, jog 1. visi Lietuvos diplomatai ir konsularin s atstovyb s savo praktikoje vadovaujasi 1938 m. konstitucija ir 2. Lietuvos diplomatai negali dalyvauti jokiam organe, kuris save laikyt kompetenting duoti diplomatams direktyvas. Negalima net sudaryti sp džio, kad m s dipl. tarnyba ima direktyvas iš jai pašalini šaltini . (Ži r. pasitarim protok.)

Po ši vadini pastab , kuriuose labai savotiškai skamba Lozorai io teigimai apie “bendrus interesus”, bet ne Lietuvos laisvinimo reikalus, ir Lozorai io rezervas, kad pasiuntinyb s ir konsulatai *savo praktikoje* vadovaujasi 1938 m. konstitucija, nors faktin j veikla su konstitucija visai nesusiduria, — buvo pereita prie Vliko-Lozorai io bendradarbiavimo.

Lozoraitis— užs. tarnybos

valdytojas, ar Lozoraitis

drauge su politine komisija?

— Šia pat proga Vliko del. pirminkas si lo min. Lozorai iui perimti Vykdamosios Tarybos užsieni tarybos valdytojo pareigas, laikydamas, kad šiuo keliu gal bus lengviausia š klausim , išspr sti.

— Min. Lozoraitis pasi l kit form , t. y. bendrus periodinius ir galimai dažnesnius pasitarimus su Vliko politine komisija, kuri metu prieita bendra nuomon per min. Lo-

zorait b t pranešama diplomatiniamis ir konsulariniams atstovams.

— Prof. Kaminskas paklaus , kokia b t toki pos dži reikšm , jei si lomo gremiumo nutarimai te b t pateikiami bendros nuomon s forma, bet ne kaip vykdytini.

— Min. Lozoraitis pasisako, kad atstovus priversti padaryti vien ar kit žyg mes negalime ir kad visiškai pakanka, jei atstovui bus pareikšta, kad “randame reikalą, kad tamsta padarytum sekant demarš ”. Šia proga min. Lozoraitis praneš , kad po Nicos pasitarim , jis yra susisiek s su visais m s pasiuntiniais ir diplomatais iki attaché ir kad visi yra vieningai pareišk , jog direktyv klausimas negali b t keliamas. Min. Lozoraitis si lo, kad jo ir Vliko politin s komisijos pasitarimus b t kvie iami ir tam ar kitam klausimui svarstyti kompetentingi asmens ir kad šitoki bendr pasitarim metu gims bendradarbiavimas, kokio direktyviniu keliu negalima pasiekti.

— Prof. Kaminskas sutinka, kad bendradarbiavimo pagrinde turi b ti susitarimo principas, bet jis mano, kad gremiame pasiekti susitarimai, išskyrus atskirus atsitikimus, b t esm je labiau privalomi ir m s pasiuntiniams. Tame ir b t gremiumo pateisinimas, nes ir iki šiol Vlikas bendradarbiavo su m s pasiuntiniais sutarimo principu, tik su kiekvienu atskirai. Suprantama, kad pasiuntiniams tur t b ti patikrinta atitinkama laisv ne tik vykdymo “technikoje”, bet ir nusistatymui d l vykdytino uždavinio esm s.

— Del. pirm. J. Norkaitis nurodo, kad klausim gali kelti betkas, ir konstatuoja Vliko delegacijos ir min. Lozorai io sutikim , kad visi užsienio politikos klausimai, lie i užsienio valstybes, svarstomi Vliko politin s komisijos ir min. Lozorai io bendruose pasitarimuose.

Lozoraitis sprendžia tik vienas

— P. Šidiškis pritardamas si lo, kad šia pat proga b t išaiškinta politin s komisijos kompetencija ir proced ra, pagal kuri min. Lozoraitis ir politin komisija veikt .

— Prof. Kaminskas, palaikydamas p. Šidiškio iškelt klausim , si lo j galimai pilniau išsiaiškinti. Be uždavinį atskir krašt vyriausyb - se, m s politin s veiklos sritin eina ir kontaktavimas su kit taut rezistencijos organais bei bendri su jais žygiai. Supranta, kad veiklos pagrindini gairi nustatymas ir šitame sektoriuje tur t b ti aptariamas kalbamam gremiame. Bet gremiame svarstymui klausim paruošimas, atitinkam santyki palaikymas, dalyvavimas konferencijose ir bendruose organuose priklauso išimtinai Vliko veiklos sri iai. D l to prof. Kaminskas nor t žinoti, ar Vliko veikla šitam bare nebus skaitoma išsilaužimu iš susitarimo.

— Min. Lozoraitis atsak , kad šis klausimas jam daug ner pi, bet klausimai su svetim valstybi atstovais, kurie gali esmiškai paliesti Lietuvos interesus, tur t b ti apsvarstyti Vliko politin s komisijos ir jo. Prie toki klausim priklausyt pvz. kontaktavimas su lenkais ...

— Prof. Kaminskui pakartotinai paklausus, ar anks iau pamin ta veikla nebus laikoma inkriminuojamu iš susitarimo išsilaužimu, min. Lozoraitis atsako, kad šiuo klausimu inkriminavimo iš jo nebus.

— Min. S. Lozoraitis akcentuoja, kad savo laiku iš Vliko pus s rodytas noras sukurti savo diplomat štab n ra priimtinas. Jau Paryžiaus konferencijoj buvo g. ministerei pareikšta, kad negali b ti dviej r ši diplomat .

— Vliko del. pirmininkui pareiškus, kad nauj m s atstov paskyrimas turi b ti svarstomas politin j komisijoj ir priimamas bendru nu-

tarimu, min. Lozoraitis pareišk , kad naujiems m s dipl. atstovams skirti bendr nutarim nereikia ir negali b ti. (M. p. Red.) Bet min. Lozoraitis apie naujus dipl. atstov paskyrimus Vliko politin komisij painformuos. Aišku, d l paskyrimo Vliko politin komisija gali b ti ir kitos, t. y. neigiamos nuomon s.

— Prof. Kaminskas teiraujasi, koki tur t reikšm ir pasekmes Vliko politin s komisijos išreikšta neigiama nuomon d l min. Lozorai io paskirto atstovo.

— Min. Lozorai iui pareiškus, kad š klausim dabar atsakymo duoti negal s, d l. pirmininkas šio klausimo (atstov skyrimo) svarstym atideda sekan iai dienai, (ži r. pasitarim protok.).

Derybos vis dar d l kandidato parinkimo ir jo pristatymo

Rugs jo 3 d. pasitarim pos dyje atstov skyrimas v l iškilo.

— Vliko d l. pirmininkas prašo min. Lozorait , kad jis sutikt , jog šis reikalas b t sprendžiamas bendruose diplomat atstovo ir Vliko politin s komisijos pos džuose.

— Min. Lozoraitis pareišk , kad apie eventualius diplomatinio personalo paskyrimus politin komisij informuosi s.

— Vliko d l. pirmininkas prašo, kad, išeinant iš bendro intereso ir nuoširdaus bendradarbiavimo dvasios, šis informavimas neb t daromas post factum.

— Min. Lozoraitis atsako, kad, skubiam reikalui esant, gali tekti politin komisij informuoti tik post factum. Min. Lozoraitis pastebi, kad normaliais laikais valstyb s administracija neturi prievol s informuoti net parlament ante factum ar klausti nuomon s d l nauj diplomatinį pareig n paskyrimo.

— Prof. Kaminskas, primindamas Berno susitarimus, pažymi, kad Berno susitarimuose diplomatini atstovų skyrimo klausimas nebuvo pavestas diplomatijos šefo kompetencijai. Prof. Kaminskas, kad ir turėdamas galvoj min. Lozorai io pareiškim , kad Berno nutarimai jo nešaist , laiko svarstom j klausim bendru klausimu. Prof. Kaminsko nuomone, šis klausimas susiskirsto dvi dalis: susitarim d l kandidato ir sutarto kandidato pristatym . Prof. Kaminsko sitikinimu, yra b tina, kad siekiant nuoširdaus bendradarbiavimo, min. Lozoraitis tur t sutikti ir pripažinti, jog atstov skyrimo ir j tinkamo parinkimo klausimas lygiai r pi ir Vlikui. Vienašališkas klausimo statymas bendradarbiavimo santykius gali tik aštrinti. Tod l šis reikalas tur t b ti atliekamas susitarimo principu. Atstovo paskyrimo klausimas savo prigimtimi yra politinis, ir jis tur t b ti politin s komisijos ir diplomata tstovo kartu apsvarstytas. Kiek reikalas lie ia sutart diplomat pristatym , prof. Kaminskas laiko, kad šis klausimas gali b ti sutvarkomas tik per m s diplomatinius atstovus.

— Min. Lozoraitis atkreipia d mes , kad Berno konferencijos nutarimuose šis reikalas buvo visai nes - moningai iš susitarimo objekt išimtas ir atžym tas prie protokol prijungtam atskiram laiške. Min. Lozoraitis akcentuoja, kad visi Lietuvos diplomatai užsieniuose yra jam raštiškai pareišk , kad iš j pus s negali b ti duotas sutikimas, iš kurio matyt si, jog m s diplomatai b t subordinuoti Vlikui ar kuriam nors kitam organui. Tai lie ia ne tik atvir , bet ir pasl pt subordinacij

Prof. Kaminskas pasisako, kad vargiai kas gal t ži r ti m s atstov subordinačij Vlikui, jei kandidatai atstov postus b t apsvarstomi politiniam gremiame, — sutariami. Iš kitos pus s, jei Vlikas

sutikt su min. Lozorai io nusistatymu, tai reikšt Vliko subordinacij diplomatams klausime, kuris savo esme yra bendras.

— Min. Lozorai iui paprašius laiko apsigalvoti, šis klausimas nukeliamas sekant pos d. (Ži r. pasitarim protok.).

Vliko delegacija suskilo

Atstov skyrimo klausimas Reutlingeno pasitarimuose dar kart buvo iškil s, svarstant pat susitarimo tekst . Tuo klausimu Vlikas buvo pasi l s tok tekst :

— Diplomatini ar konsularini atstovybi nauj šef skyrimas ir akreditavimas sprendžiamas politin je komisijoje pasitarime su diplomat atstovu kiekvienu konkre iu atveju.

Lozoraitis pasi l savo formul :

— Esant reikalui bei galimumui paskirti Lietuvos diplomatin ar konsularin atstov prie svetimos valstyb s, diplomatijos šefas, vadovaudamasis vieningumo dvasia, kurioje vyks jo bendradarbiavimas su Vliku, informuos Vliko politin komisij apie sumanyt paskyrim ir bendrai su ja svarstys nuomones ar pageidavimus, kuriuos Vliko politin komisija jam tuo klausimu eventualiai pareikšt " (ži r. pasitarim protok.).

Prad jus šiuodu tekstus svarstyti, Vliko delegacija nepasirod vieninga. Tik prof. Brazaitis, kuris šiame pasitarim pos dyje pavadavo prof. Kaminsk , pasisak už Vliko si lom tekst . Kiti Vliko delegacijos nariai (J. Norkaitis, J. Makauskis, T. Šidiškis) iš

karto "persiorientavo" už Lozorai io tekst , ta iau ir jiems jis be patais , atrod , nepriimtinias.

— Delegacijos pirmininkas p. J. Norkaitis praš , kad tekste (Lozorai io) esantis žodis "informuos" b t pakeistas žodžiu "tarsis", nes Vilkas negali sutikti, kad apie naujus paskyrimus jis bus tik post factum painformuotas. Ir ypatingai d l to, kad Vliko politin s komisijos ir min. Lozorai io pos džiouse užsienio politikos klausimams spr sti bus laikomasi ne balsavimo principo, bet susitarimo.

— T. Šidiškis prašo, kad ministeris sutikt žodį "informuoti" išbraukti, nes jau vien šis žodis aiškiai parodo nor , kad Vlikas šiuose reikaluose subordinuot si.

— J. Makauskio nuomone, šis susitarimas turi b ti tiek nuoširdus, kad betkokiems tarimams nelikt vietos ir prie vieno stalo s d tume kaip lygus su lygiu.

— Min. Lozoraitis atsak , kad kaip jis negali reikšti pretenzij dalyvauti Vliko pos džiouse, lygiai taip negali Vlikas statyti reikalavim toje srityje, kurioje diplomat teis yra fiksuota.

— Prof. Brazaitis pareišk , kad min. Lozorai io redakcijoje jis išei na iš koncepcijos, kad visi šie skyrimai priklauso diplomatijos šefui, kuris Vliko politin komisij gali informuoti, tartis, bet kurios patarimus gali vykdyti, gali ir nevykdyti. Vliko koncepcijoj si loma ir asmens paskyrimo ir jo pristatymo klausim sutarti kiekvienu kiekvienu atveju konkre iai, nes pvz. kur yra diplomatin atstovyb , nesunku išspr sti, koku b du paskirti, sakysim, konsularinj atstov . Bet kur tokios n ra, teks kiekvien kart apsvarstyti, kieno vardu tai tur t b ti galimai geriau padaryta. D l to Vlikas ir si lo, kad šios r šies klausimai kiek-

vienu konkre iu atveju b t svartomi ir drauge sutariami. Prof. Brazaitis pabr ž , kad min. Lozorai io išvedžiojimas tinka normaliems laikams, kada, kad ir pvz. konsulas, yra skiriamas atitinkamos vyriausybės staigos ar užs. reik. ministerio. Bet dabartiniu metu tokios staigos n ra, ir diplomatijos šefas n ra institucija, kurios skyrimai gal t b ti pripažinti. Tad mes ir si lome, kad klausimas b t sutariamas ir sprendžiamas drauge. O tokia išeitis kiekvienu konkre iu atveju nenormaliu metu ir b t geriausia. Šia pat proga prof. Brazaitis pareišk , kad žod "informuos" reikt pakeisti žodžiu "susitars".

— Min. Lozoraitis pareišk , kad tas, kurs egzistavo tuo metu, kai m s atstovai buvo akredituoti ar konsulai gavo egzektivat r , diplomatins tarnybos statusas negali b t pakeistas ir j negalima nešti nauj element . Jei sutikt šiuo klausimu padaryti bet koki nuolaid , tai jos sudaryt nepriimtin ipotek . Min. Lozoraitis užakcentavo, kad iš esam pasisakym jam paryšk jo, kad šiuo klausimu n ra galima susitarti, (ži r. pasitarim protok.).

Kapituliacijos sutartis

Ir po šitokio Lozorai io nusistatymo pareiškimo Vliko delegacija pasiraš su Lozorai iu bendradarbiavimo sutart :

— Lietuvos Diplomatinijos Šefas, min. St. Lozoraitis savo ir Lietuvos diplomat vardu ir prof. J. Kaminskas, J. Makauskis, J. Norkaitis, T. Šidiškis Vliko vardu, pasilikdami kas savojo nusistatymo principiniais klausimais, bet siekdami suderintu, glaudžiu ir praktišku bendradarbiavimu sustiprinti veikt Lietuvos laisvinimo reikalais, 1951 m. rugs jo m n. 2-12 dd. Reutlingene s u t a r t a r :

I. a. Lietuvos Diplomatijos šefas ir Vliko politin komisija rinksis ir bendrai svarstys visus politin s bei diplomatin s veiklos klausimus lieianius Lietuvos išlaisvinim bei demokratin s Lietuvos valstyb s atkirim (p. m. Red.).

b. Kalbamuose pasitarimuose pasiektas bendras Vliko politin s komisijos ir diplomatijos šefo nusistatymas bus perduodamas Lietuvos diplomatin ms ir konsularin ms atstovyb ms per diplomatijos šef .

Negalint kur veikti diplomatiniais kanalais ar per diplomatus, kalbamas nusistatymas bus perduodamas Vliko tarnybos ar kitu sutartu b du.

c. Tiek Vliko politin komisija, tiek diplomatijos šefas gal s naudotis teise kviesti bendrus pasitarimus diplomatin s tarnybos narius, o taip pat ir asmenis, kuriuos Vlikas ar diplomatijos šefas laikys kompetentingus ir naudingus svarstant atitinkamus pasitarim klausimus.

d. Jei d l diplomatijos šefo ir Vliko politin s komisijos pasiekto bendro nusistatymo atskiri diplomatai ar Vlikas b t kitokios nuomon s, tai atitinkamas diplomatas ar Vlikas pareišk savo motyvuot nuomon , kad Vliko politin komisija ir diplomatijos šefas gal t klausim dar kart apsvarstyti. Jei Vliko politin komisija bendro nusistatymo su diplomatijos šefu svarstomu klausimu nepasiekt , tuo atveju abi skirtingos nuomon s bus praneštos Vlikui ir per diplomatijos šef diplomatams. Toks klausimas bus v l apsvarstytas punkto 1-ojo proced ra.

III. Turint galvoje Vliko 1950. 8. 4 d. nutarim ir Diplomatijos šefo 1951. VI. 22 d. pasi lym , Vlikas ir diplomatijos šefas veikliam m s visuomen s dalyvavimui Lietuvos laisvinimo kovoje sustiprinti ir visuomen s param pasitikrinti šaukia bendras konferencijas. Konferencijos dalyviai, darbotvark , laikas ir vieta

nustatomi diplomatijos šefo ir Vliko sutarimu.

IV. Lietuviškos veiklos vieningumo bei darnumo vardan Vlikas ir diplomatijos šefas panaudos vis savo tak paskiras grupes bei asmenis sulaikyti skleidimui informacij ar žini , kurios nesiderina su lietuvi vienybe ar tautiniais interesais užsienyje ar krašte.

V. Vliko delegacija prašys Vlik , o diplomatijos šefas — Lietuvos diplomatinus atstovus šiam susitarimui pritari.

Paaiškinimas prie sutarties

Net ir ginantis nuo tarimo Vliko delegacijos atžvilgiu (ji tokia gal jo susidaryti atsitiktinai), visd lto tenka konstatuoti Vliko delegacijos perd m kanosin laikysena Lozorai io atžvilgiu. B dingas ši pasitarim bruožas buvo tas, kad tie klausimai, kuriais Lozorai iui nesi-sek gauti Vliko nuolaid , buvo iškeliami iš pasitarim die-notvark s, atseit, atidedami palankesniam momentui, o susitarta tik tais klausimais, kurie galina Lozorait torpeduoti betkur Vliko pajud jim . Pzv. nauj diplomat skyrimo klausimas išimtas iš pasitarimo darbotvark s, užtat sutartyje pi-lietintas diplomatijos šefas. Su-tartyje n ra savitarpiškumo. Lozoraitis gali kištis vis Vliko veikl , neišskiriant n demokratin s Lietuvos valsty-b s atstatymo klausim . Tuo tarpu Vlikas Lozorai io atžvil-

giu absoliu iai nieko iš sutarties negauna. Tod l sutarties vienpusiškumas ir paskatino Vlik , sutart tvirtinant, prid ti paaiškinim prie susitarimo, kur buvo pasirašius Vliko delegacija ir p. Lozoraitis.

VLIKas, pateikus jo atstovams, Reutlingene vedusiems 1951 m. rugsjo 2-12 dienomis pasitarimus su Min. St. Lozorai iu, ten pasiektus susitarimus, — n u t a r :

I. Pareikšti apgailėstavim , kad nebuvo susiprasta principiniais klausimais.

VLIKas jau 1946 m. m si iniciatyvos sukviesti Berne VLIKO ir Lietuvos diplomatinii misij šef konferencij , kurios vyriausias tikslas buvo gyventinti Lietuvos laisvinimo veiklos vieningum , arba, kaip yra išsireišk s min. žadeikis, "užd ti bendr kepur ".

Toje konferencijoje buvo vis sutarta, kad min. St. Lozoraitis eina

Vykdom j Taryb užsienio reikalams vadovauti. Vykdom j Taryb sudarius, min. St. Lozoraitis, negal damas atvykti, pakviet pagal Berno susitarim kit Vykdomosios Tarybos nar — inž. E. Galvanausk — j pavaduoti. 1947. II. 19 dienos laišku p. Lozoraitis praneš , kad jis, negal damas praktiškai Vykdomosios Tarybos darbe dalyvauti, iš Vykdomosios Tarybos išeina, ir praš , sudarant nauj Vykdom j Taryb , "neimti jo asmens d mesin".

Berno konferencijos metu paaišk j, kad min. St. Lozoraitis, pasiremdamas Kybart aktais, savo 1945 m. rugsjo 19 dienos raštu Prezidentui Trumanui prisistat s kaip ministris pirmininkas ir ein s respublikos prezidento pareigas. Min. Lozorai io nusistatymas, kad VLIKas respекtuot jam iš t akt išplaukianias

teises, yra išryškintas jo 1946. IX. 30 dienos laiške, adresuotame "Visiems Ponams Lietuvos Ministriams".

Toliau tos pa ios konferencijos metu min. St. Lozoraitis 1946. VII. 25 dienos raštu VLIKO pirmininkui praneš , kad p. Urbšio telegrama Nr. 288, datuota 1940. VI. 2, jis es s paskirtas likusios užsienyje Lietuvos diplomatijos šefu, kad es du jo pavaduotojai ir kad veikianti "Lietuvos galiot ministeri kolegija". Ten pat min. Lozoraitis rezervavosi teis , neži rint, ar jis dalyvaut Vykdomojoj Taryboj, ar ne, tvarkyti kai kuriuos m s atstovybi personalinius ir kinius reikalus, nepretendudamas betgi misij šef skyrimus. sakmiai pareišk s, kad tai "Valstyb s Galvos prerogatyva".

VLIKO pirmininkas 1946. VII. 27 d. laišku praneš min. St. Lozorai iui VLIKO rezoliucij "Kybart akt " reikalu, b tent, kad tie aktai jokios teisin s galios neturi.

1945. VII. 26 dienos laišku VLJKO pirmininkas informavo min. Lozorait , kad apie p. Urbšio telegram šefo ir diplomat kolegijos reikalu VLIKas patiria pirm kart ir kad jos teksto n ra mat s ir neturi.

Tame pa iame laiške VLIKO pirmininkas paryškino, kad "Vlikas ne-reišk noro kištis diplomatinii atstovybi Lietuvos vyriausy b s nustatyt tvark ir j šef kompetencijos srit ". Toliau tame pa iame laiške VLIKO pirmininkas min. Lozorai iui atsako, kad "politin s vadovy b s ir organizacijos vieningumo sumetimais Vykdomosios Tarybos santykiai su pasiuntinyb mis, neži rint, kuriuo b du min. Lozoraitis dalyvaut jos darbuose, tur t b ti tokie, kokie yra buv su Lietuvos vyriausybe normaliais laikais".

Šis min. Lozorai io ir VLIKO paži r išsiskyrimas nevienodai vertinant "Kybart aktus" ir užsienyje pasilikusios diplomatijos šefo tiek ju-

ridin prigimt, tiek ir iš to titulo išplaukian i kompetencij , ir sudar t kompleks klausim , kurie susitarimo žangoje vadinami principiniais ir kuriais susitarimo dalyviai pasilieka "kas savojo nusistatymo".

II. Akivaizdoje susitarimo tarp VLIKo ir min. Lozorai io pranešti visuomenei pasitarim eig ir susitarimo esm .

Ši met pavasar Lietuvos pasiuntinys Londone K. Balutis, VLIKo pirmininko paakintas, m si iniciatyvos VLIKo ir min. Lozorai io santykius išlyginti. Min. Balu io pastangomis š. m. birželio pabaigoje vyko dviej VLIKo nari ir p. Lozorai io pasimatymas piet Pranc zijoje. To pasimatymo metu min. Lozoraitis teik savo "si lymus" jo ir VLIKo bendradarbiavimui pasiekti. Kadangi tie "si lymai" liet pirmaeil s svarbos reikalus, joki sprendim šio pasimatymo proga nebuvo padaryta. Buvo tik nutarta, kad min. Lozoraitis rugpj io 10 d. atvyks Vokietij ir toliau š reikal su VLIKu aiškinsis. Min. Balu iui pageidaujant susitikimas buvo nukeltas rugs jo 1 d.

Min. Lozorai io "si lymai", kuriuos jis pats neseniai yra paskelb s spaudoje, VLIKo buvo pripažinti nesudar jokio pagrindo susitarimui, nes VLIKo vieningu nusistatymu min. Lozoraitis nelaikomas tuo veiksmu, kuirs gal t su VLIKu ar su politin mis grup mis der tis jo si loma plotme.

VLIKas dar kart pasi l min. Lozorai iui, kad jis eit Vykdom j Taryb užsienio reikal tvarkyti. VLIKui atrod , kad tai b t nat raliausias b das VLIKo ir diplomat veiklai apjungti.

Min. Lozoraitis, nor damas išvengti subordinacijos klausimo, iš principo atsiskak eiti bet kok organ , kuris b t bendrai su VLIKu sudaromas. Tuo b du buvo nepriimtinas

ir VLIKo pasi lymas eiti Vykdom j Taryb .

Ta proga paaišk jo, kad nuo Berno konferencijos tarp VLIKo ir min. Lozorai io besireiški principiniai skirtumai n ra išnyk . Be to, dar paaišk jo, kad Berno susitarimai min. Lozorai io laikomi neveikian iais.

Atkritis galimybei susitarti su min. Lozorai iu jo sijungimo Vykdom j Taryb prasme, buvo tariamasi su juo kaip su m s diplomat atstovu, bendradarbiavimo prasme.

Pasitarim metu visiškai nebuvo svarstoma, ar ir kokios institucijos vardu min. Lozoraitis šiuo atveju kalba. VLIKui min. Lozoraitis yra diplomat atstovas. Susitarimo tekste vartojami Lietuvos diplomatijos šefo ir kiti titulai buvo rašyti taip, kaip juos pateik atitinkamas pasitarim dalyvis, ši titul vartojimas nesudaro jokio pagrindo j teisinei ar politinei prigim iai nustatyti. Ministeris Lozoraitis savo nuoži ra buvo pasirink s asmen , kuris su juo dalyvavo pasitarimuose ir atstovavo diplomatams. VLIKas buvo nuomon s, kad tai yra pa i diplomat reikalas, kam jie patiki save atstovauti.

VLIKo delegacijos ir min. Lozorai io buvo susitarta, kad VLIKo politin komisija ir min. Lozoraitis svarbesniuosius klausimus svarstys bendruose pos džiuose ir ieškos Lietuvos laisvinimo darbui tinkamiausi b d . Susitarimo esm t ra procedurinio pob džio, nustatant, kokia tvarka diplomatai ir VLIKas derins savo nuomones. Viskas, d l ko bus susitarta, bus vykdoma bendromis j gomis, naudojantis tiek diplomat , tiek VLIKo turimu aparatu ir reikalui esant palaikant tiesiogin ryš tarp VLIKo ir diplomatiniai bei konsularini atstovybi .

Kol vienu ar kitu klausimu bus pasiekta susitarimo, visas darbas vyksta ligšioline tvarka ir b dais.

(Bus daugiau)

Kolchozai

Nuo 1947 Lietuvos kininkai imta varyti kolektyvinius kius, vadinamus kolchozais. 1949 m. vasario m. n. kompartijos suvažiavime Sniekus praneš, kad jau 22.868 kiai sujungti 926 kolchozus. T pat 1949 m. gale Paleckis jau tvirtino, kad 130.000 kinink vairyti

4135 kolchozus. O 1951 m. liepos 8 d. "Tiesa" paskelb, kad "92% Lietuvos valstie i jau sutelkta kolektyvinius kius."

Ta iau sovietin je spaudoje pazym tinai daug skund kolchoz nes km mis. Nes kmi svarbiausia priezastis yra pati kolchozin sistema, kuri is arti leidzia aiskiai pazinti ia dedama kolchozinio gyvenimo apzvalga.

*

1. STEIGIMO TECHNIKA

Grasinimais ir s moningai padidintais mokesiais is kinink isgavus rastišk sutikim, kad jie su visu savo turtu "savanoriškai" jungiasi kolchoz —strib apsaugej kaim atvyksta rajono žem s kio staigos atstovas. Jo prieziroje išrenkama kolchozo vadovyb ir pareig nai: 1. Kolchozo pirminkas, 2. brigadininkai, 3. grandininkai, 4. matininkas-sv rikas, 5. ferm ved jai, 6. kalvis, 7. sand lininkas, 8. saskaitininkas, 9. revizijos komisija. Pareig n kiekis priklauso kolchozo didumo.

Kolchozo vadovyb s b stin parenkama taip, kad ji b t vis kolchoz sujungt ki centre. Bet dažnai tolimiausioj i kolchozui priklausanti sodyba yra už keleto km. nuo kolchozo centro. Iš šio fakto ryšk ja ir antrinis grandinink uždavins: laiku informuoti

savo grandies narius, kuri kolchio vietov ir su kokiais rankiais kolchozininkai turi prisistatyti.

Kolchozo valdybai kartu su žem s kio staigos atstovu surašius ir išmatavus steigto kolchozo dirbamos ir nedirbamos žem s bei piev plot, nustato, kiek kuriam kolchozininkui paliekama žem s, kuri karv, kiaul ar av iš jo vis suvežt j jam leidžia parsivesti tvart, kuris prieš valand dvi dar buvo jo nuosavyb. Paprastai kolchoz suvarytiems kininkams naudotis duodama po 30 ar 60 ar žem s, iš kurios jie turi išmaitinti save ir savo šeim. Kolchozininkui paliekama, kaip min ta, 1 karv, 1 kiaul, 2 avys ir, jei kolchozininkas tur jo, gali pasilikti 2 avilius bi i.

Rajono paruoš ministerijos galiotinis (be išimties rusas), gav s kolchozo sisteigimo protokol ir inventarizacijos akto nuoraš (antr j nuoraš gauna žem s kio staiga), apskai iuoja ir kolchozo valdybai prisiun ia metines gamybos plan, kuriame nustatoma, kiek ir koki kult r turi b ti pas ta ir pasodinta ir kiek ir ko turi b ti ruden pristatyta valstybini paruoš punktus.

Kolchozo formalumus sutvarkius jo pirmininkas paskiria: 1. laiškaneš, 2. š rikus, 3. gyvuli girdytojus. 4. melž jas.

Kolchozo moterys, pagal 1950 m. valdžios par dym, išsirenka kolchozo moter taryb.

Komunist partija priskiria, sovietine terminologija tariant "privirtina" prie kolchozo partijos sekretori su atitinkamu štabu agitatori.

ID JOS

Taip atrodo, "savanoriško" kinink kolchozų sąjungimo fasadas. Kaip atrodo gyvenimo tikrovė, matysime iš išrinktųjų bei pasiskirtųjų pareigūnų funkcijų ir galiausiai iš darbo rezultatų.

2. KOLCHOZO VADOVYBĖS IR PAREIGŲ FUNKCIJOS

Kolchozo pirmininkas — vadovauja kolchozui ir už visus savo potvarkius, darbo planus bei darbo priedėrį atsakingas prieš kolchozo revizijos komisiją. Jo pareiga išdirbti taip tikslų metinį planą ir iš jo einančius mėsinius bei dieninius darbo planus, kad paruoš ministerijos galutinio nustatytas produkcijos planas būtų visu 100% vykdytas. Derliaus nuomo metu turi taip sutvarkyti, kad viena brigada javus pjautų, kita kultūrą, trečia, pagal KP kovos šūkį "Pirmieji grūdai valstybei", vežtų paruoštus punktus. Vienas iš pagrindinių uždavinių palaikyti gerus santykius su MTS (Mašin ir traktorių stotimis), kad galėtų sudaryti galimam palankesnes (laiko atžvilgiu) sutartis žemei išdirbti, derliui nuimti. Blogi santykiai su MTS geriausiu atveju reiškia, kad tavo planas bus apverstas aukštyn kojom, ir džiauksis, jei spisi 1/3 derliaus suvežti po stogų, nes kolchozai arkli turi labai mažai ir 80% kolchozų yra priklausomi nuo MTS.

Kolchozo pirmininkas turi kalkuluoti ir valstybinį parangų prievoles, kuri terminai iš anksto nėra žinomi, kaip kolchozui nustatyto miško kiekio išskirtimas, jo suvežimas, nustatyto kiekio akmenų suvežimas geležinkelio stot ar parangos vietas, kelių teisumas ir t. t.

Uždaviniai dideli, medžiaga nepažįstama. Už tą nerakostebti, kad jie yra nepagalį gas tam pirmininkui, kuris prieš savait dar tvarkė savąją 2—4 ha. kėl.

Brigadininkai — kiekvienos dienos vakar gauna iš kolchozo pirmininko sakymus (daugiausia raštiškus), kuriuose smulkiai nurodoma kokia brigada, kok darbas ir kurioje kolchozo vietoje kitą dieną turi atlikti. Normaliai kolchoze būna nuo 8 iki 10 brigadų po 30—40 žmonių kiekvienoje.

Brigadininkas yra atsakingas prieš kolchozo pirmininką, bet lygiai ir prieš revizijos komisiją. Pagal kolchozo pirmininko vakarinį sakymą (žinoma, jei pirmininkas yra spįs toks sakymą parengti dar tą patį vakar brigadininkas parengia kitos dienos darbo planą ir jį dar tą patį vakar turi perduoti grandininkams.

Brigadininkai veda darbo dienyne — žiniarašius, kuriuose kiekvieną dieną rašoma, koks darbas buvo nustatytas, kok darbas kas dirbo, kok procentą nustatytos normos vykdė, kurie brigados nariai darbą neatjo ir kiek kiekvienas darbo narys per dieną išdirbo darbo taškų.

Pastaba. Darbo taškai apskaituojami pagal kolchozams prisištas valdiškas tabeles, kuriuose nurodoma, koks darbas keliais taškais vertinamas ir kiek toki darbo taškų yra reikalinga, kad susidarytų vienas darbadienis.

Kelimo metu brigadininkas turi sudaryti vadinamą "valandiną grafiką", kuriame nurodoma: a) darbo valandos—darbo pradžia ir pabaiga, b) kiek iškulta per valandą, c) leidžiamas pavardas, d) kuliamosios prastovėjimai, (kuri kolchozų į sistemoje yra kartais daugiau nei darbo valandų), e) prastovėjimų priežastys (daugiausia dėl soclenktynių susproginų į daly, suvirinamųjų guolių, benzino stoka ir tt.)

Kadangi kelimas, kaip ir arimas yra vykdomas dviem pamainom,

lygiai toki pat žiniarašiai turi būti sudaromi ir prožektoriai šviesoje dirbaniai brigadai, šiuos žiniarašius brigadininkas kiekvienam vakarui, o nakties pamainose sekant ryt, turi pristatyti s skaitininkui, nes pagal juos kiekvienam brigados nariui yra apskaičiuojami darbadieniai.

Brigadininkas yra atsakingas už brigadai priskirtus arklius ir, jei arkliai yra išduodami kolchozininko privatiems reikalams, turi paimiti iš jo pakvitavimą ir kolchozo pirmininko pažymėjimą, kad tą dieną jis nuo darbo atleistas. Be leidimo niekas neturi teisės iš darbo pasitraukti, o dar mažiau naudotis "valstybiniu turtu".

Grandininkai — yra brigadininko sakymų vykdytojai ir prieš jį atsakingi už jiems patiktą 10 žmonių darbą. (Vien brigada sudaro 3 grandys po 10 žmonių kiekvienoje).

Kaip brigadininkas, taip ir grandininkas veda dienyną, kuriame smulkiai atsako tuos pačius klausimus. Kiekvienos dienos vakare jis tą dieną perduoda brigadininkui, kuris surašs brigados darbo žiniaraštą, pasiremdamas pirmininko sakymu, grandininko dienyną rašo, kokį darbą jo grandis turės dirbti sekančią dieną. Grandininkas dar tą patį vakarą turi pranešti visiems grandies nariams, kokį darbą sekančią dieną jie dirbs, iš kurio kiemo (buvusio kininko sodybos), su kokiomis darbo priemonėmis, ir kuri darbo vieta jie turi prisistatyti.

Matininkas — kiekvieną dieną turi tiksliai, tiesiog metrais, išmatuoti, kuri nustatyto darbo dalis yra kolchozininkas, grandis ar brigada atlikusi. Pav. kiek suaržėmąs, parvežė vežimą šieno ar javą ir t.t. Jo pateiktus duomenis skaitininkas, sulyginęs su brigadininko dienynu, išveda kiekvienam

kolchozininkui darbo taškus, iš kurių sudaromi darbadieniai.

Matininkas dažnai yra tikrinamas kolchozo revizijos komisijos, kad vienam kolchozininkui nebūt priskirta daugiau darbo taškų, negu jis yra išdirbęs. Ką limo metu matininkas daugiausia eina svirko patalpas.

Fermų vedėjai — rėpinasi jiems patiktais gyvuliais bei paukšiais. Pasitenkinti, kad kolchozo, pav. kiaulių ferma būtų laipsniškai išvystoma — jie negali, nes tai būtų plano sabotžas. Jie turi kolchozo pirmininkui nuolat spausti, kad jis per revizijos komisiją kreiptųsi į rajono žemės ūkio skyrį, prašydamas banko paskolos galimai didesniam skaičiui gyvulių ir paukščių. Fermų vedėjams nesvarbu, ar kolchozas tuos gyvulius stengs išlaikyti, turės pašarą, pastatą. Jiems rūpi tik viena — darbadieniai, kurie fermų vedėjams apskaičiuojami pagal vykdyto plano procentą. Bet gyvulių bei paukščių išvystymo planus valdžia žemės ūkio skyrius yra nustatęs tiek didelius, kad fermų vedėjai yra patenkinti, jei per metus jiems pavyksta sudaryti 1/3 darbadienų.

Normaliai kolchozas turi turėti šias fermas: 1. ragų, 2. kiaulių, 3. paukščių. Pastaruoju metu gyvulininkystės planui suaktyvinti valdžia prie kolchozo priskyrė vadinamas "nuolatines komisijas gyvulininkystei išvystyti".

Šeris — pagal fermų vedėjų nurodymus nustatyto pašaru šeria gyvulius ir paukščius.

Visi gyvuliams šerti bei paukščiams lesinti reikalingi pašarai bei grūdai iš sandėlio yra gaunami tik pagal orderius, kuriuose be šeris turi pasirašyti ir fermos vedėjas. Be orderio šeris negaus nieko.

Girdytojai. Tik vienam — antram kolchoze girdymas yra mechani-

zuotas. Tad didel kolchozo darbo j gos dalis per ištis dien turi vežti vanden .

Girdytojams darbadieniai apskai iuojami pagal, prisemto, pri- vežto vandens kiek bei pagirdyt karvi skai i .

Melž jos — tris kartus per dien melžia nustatyt skai i karvi (paprastai nuo 10 ligi 15). Prmelž- t pien tris kart per dien su ma- tininko orderiais turi pristatyti pieno surinkimo punkt , kuriame kontrolasistentas kiekvien kart jos vedam dienyn rašo prista- tyto pieno kiek ir pieno riebumo procent . Melž jos iš savo pus s kontroliuoja š rikes, ar jos laiku ir tinkamai karves pašeria, nes mel- ž joms darbadieniai apskai iuojami ne pagal išmelžt karvi skai- i , bet nuo primelžto pieno kie- kio. Vasaros metu, kai karv s ga- nosi, kartais joms per dien pa- vyksta sudaryti ligi 2-j darbadie- ni , kai žiemos metu vienam dar- badieniui sudaryti joms reikalinga 8-ni , o kartais ir 10 dien .

Nereta, kad melž jos, susitaru- sios su š rik mis, vakarais ar nak- timis suvaro gyvulius pas lius, kad tik sekan i dien daugiau pieno primelžt . Gi kad sunaiki- nama dalis pas li , joms ner pi, nes tai yra valstybinis turtas. Joms r pi j pa i darbadieniai.

Kalvis — taiso kio padargus. Bet jo darbas priklauso ir nuo sri- ties ar rajono žem s kio tresto valdybos. Jei ši valdyba neprista- to vals iaus žem s kio skyrui (o taip dažniausiai ir b nal) angli , atsargini dali , lieidinimui reika- lingos medžiagos ir t.t. — j ne- gauna kalviai, tai ir žem s kio ranki , mašin bei padarg tai- symas t siasi iš met metus. D l to taip dažnai skaitome sovietin je spaudoje nesuvežtus javus ar su- žlugdytus kitus kolchozinius pla- nus.

Ir kalvio darbas yra vertinamas darbadieniais, kuri apskai iavi- mas priklauso nuo to, kiek kalvis per dien išdirbo darbo tašk , t. y. suko sraigt , suvirino susprogsi ratlanki , išliedino dali ir t.t.

Sand lininko — žinioje yra visi kolchozo gr dai, daržov s, pašarai nesezoninio darbo rankiai ir t. t. Sand lininkas turi vesti sand lio pajam ir išlaid knygas, kurios visada turi atitikti valand. pad t. Pagal okupuotos Lietuvos prokuro- ro G. Bacharovo sakym sand li- ninkas neturi teis s be kolchozo pirmininko išrašyto orderio išduoti iš sand lio n vieno gr do, nes: “kol kio nuosavyb ir turt reikia saugoti kaip savo akies vyzd . . nes “kol kin nuosavyb yra šven- ta ir nelie iama” (Tiesa, 1950.8.1, Nr. 179). Sand lininkas to griežtai laikosi, nes už mažiausi tr kum jam gresia 7 metai kal jimo. Ir jei, pvz. sand l pristatant gr - dus, važtaraštyje pažym ta 50 kg. rugi , o sand lininkas patikrin s randa tik 49,6 kg. turi pasikviesti pirminink ar revizijos komisij ir kartu surašyti tr kumo akt , kad kolchozo vadovyb tuoj pat gal t imtis reikiam žygi nustatyti, kur tie 400 gr. rugi pradingo.

Sand lininkas iš pirmos jo prad t pareig dienos turi aptverti sand l stipria tvora ir, jei jam at- rodo, kad “visuomeniniam turtui” tokios apsaugos nepakanka, išrei- kalauti iš vals iaus gulos sand lio apsaugai 5—6 sribus.

S skaitininkas — yra vienas iš daugiausia pagarbint kolchozo pareig n , nes nuo jo širdies ir žmoniškumo priklauso, ar sekan- iais metais kolchozininkas ba- daus, ar gal s šiek tiek so iau pa- valgyti. Jis pagal matininko ir bri- gadinink pateiktus davinius ap- skai iuoja, kiek kuris kolchozini- kas per metus yra išdirb s darba- dieni , pagal kuriuos jiems ruden

už met darb bus išmok tas atlyginimas gr dais. S skaitininkas nuolatos informuoja kolchozo pirminink apie darbo plan žlugdanias brigadas ir darbadieni neišdirbanius kolchozininkus, kad plano žlugdytojams būtų padaryti perspėjimai. Veda atskaitomybę, kiek ko, už kurio kolchozininko mėsos ar kitas prievoles yra pristatytos valstybei kolchozas, kad pagal nustatytą apskaitą iavimų nuo kolchozininko išdirbtų darbadieni atitinkamas skaičius būtų nubrauktas. Pavyzdžiui, kolchozininkui yra leista laikyti karvę, bet už šį jam suteiktą "teisę" turi per metus valstybei pristatyti nustatytą kiekį mėsos ir kitą paruošę. Kad kolchozininkui nereiktų tos karvės piauoti, mėsos prievolę už ją pristato kolchozas, nubraukdamas jam nustatytą skaičių jo išdirbtų darbadieni.

S skaitininkas veda ir valstybinį duoklį — prievolių pristatymo atsiskaitymus bei kolchozo kasos knygas, kuriose iki kapeikos turi būti sužymėtos kolchozo pajamos ir kolchozui pagerinti (veislini gyvuli, paukščių sigijimo ir t.t.) padarytos išlaidos.

S skaitininkas yra užverstas tokia gausybe buhalterinių knygų ir biurokratinių paraiščių, kad jis niekada ne stengia joms susigaudyti ir laiku suvesti. Nereta, kad gegužės mėn. išdirbtų darbadieniai kolchozininko žiniai yra paskelbiami tik liepos ar rugpjūčio mėn., kada niekas jų apskaitą iavimo teisingumo negali patikrinti.

Agr. Romonovičius "Tiesoje" (1951 206) rašo, kad kolchozo skaitininkas turi kruopščiai tikrinti, kaip brigadininkai sudaro darbadieni žiniarašius, ir pažymėti, kad "visiems respublikos kolchozams duoti gatavi blankai ir buhalterinės knygos", nusiskundžia, jog dar esama kolchozų, kaip kad pvz. Kelmų rajono "žemdirbio" kolchozas, kur iš

14 buhalterinių knygų vedamos tik 3.

Laiškanešys — kiekvieną dieną turi pristatyti kiekvienam kolchozui laiškus ir užsakytus laikraščius; išaiškinti naujai leidžiamą laikraštį turinį; agituoti, kad galimai daugiau laikraštis ir žurnalas kolchozininkas užsisakytų ir galimai ilgesniam terminui. Sovietinė spaudos kolchozininkai neskaito. Nebent tik tuos numerius, kuriuose kritikuojamas jų kolchozas ar paskiri asmenys. Bet laikraštis turi prenumeruoti visi, nes kas laikraščio neužsiprenumeruoja, yra laikomas liaudies priešu. Be to, laikraštis vienintelis vyniojamas popieris.

Moter tarybos — yra sudarytos pagal 1950 m. valdžios paraiščių, Jos yra kolchoze dirbanti moteris išrinktos moteris atstovės. Jų uždavinys yra auklėti kolchozines moteris komunistiškai, organizuoti susirinkimus, paskaitas, pasikalbėjimus apie "didžiosios tarybos laimėjimus", moteris pažangias ir kultūros laipsnias Sovietų Sąjungoje ir galimai daugiau suniekti jos priešus, t. y. JAV.

Be šių politinių uždavinių jos turi rūpintis rengti kolchozuose vaikų darželius, lopšelius ir rūpintis jų sveikatingumu.

Nors 1951—1952 metais partijos suorganizuotas moteris "švietimo mokyklas" buvo sutraukta apie 4.000 moteris iš vairių kolchozų, bet kai iš tų "mokyklų" buvo išleistos kaip vadovės agitatorės tik vienam antram kolchoze jos stėgėsitvirtinti. Kolchoze esančios motinos savo vaikus tokius darželius neleidžia, kad vaikams nebūt išauklėti komunistais ir netaptų savo tėvų išdavikais. (Plačiau žr. "Laisvė" Nr. 1(38). Taigi pagrindinis moteris tarybų uždavinys paliko sovietinę propagandą.

Kolchozo revizijos komisijos — funkcijos labai ryškiai nurodo tas

pats okupuotos Lietuvos prokuro-
ras G. Bacharovas: "visos revizijos
komisijos turi būti stropiai ir
smulkiai painformuotos dėl savo
darbo derliaus nu mimos metu.
Joms turi būti teikiama aktyviau-
sia pagalba. Kuo glaudesnis ryšys
turi būti palaikomas tarp jų ir mi-
licijos bei prokuratūros organų,
kurie privalo skubiai reaguoti
kiekvienų rezoliucijos komisijos ir
kolchozų (suprask partinių. L. P.)
signalų apie kolchozų derliaus grobs-
tymus". (Tiesa, 1951. 8. i., Nr. 179).

Kolchozo partinės organizacijos
sekretorius — eina kolchozo polit-
rūko pareigas. Jo uždavinys — tei-
singai paskirstyti jo žinioje esan-
čius komunistus bei komjaunuoius,
kad jie dalyvaudami visuose
kolchozo brigadų darbuose, tuoj pat
"signalizuot" partijai ar komjau-
nimo organizacijai apie pastebėtu-
s trūkumus ar brigados narių ner-
pestingumą.

Be šių "akių ir ausų" funkcijų,
jie turi organizuoti pasikalbėjimus
apie didžiulias statybas, kritikuoti
socialistų nedalyvaujančių bri-
gadas, vesti agitaciją už pirmalai-
kinį dirvų suarimą, derliaus iš-
likimą ir antplaninį paruošimą -
prievoles pristatymui valstybei. Šia ant-
planine akcija-agitacija jie turi
kalti kolchozininkui, kad tos labai
stipriai išpūstos valstybinės paruo-
šimo normos yra labai mažos ir kad
už tokią "geraširdystę" reikia pasi-
stengti valstybei pristatyti daugiau
nei, kad ji prašo.

Ypatingas dėmesys jiems sakyta
skirti laikraščiams skaityti ir kovos
lapeliams leisti. Kolektyvų laikraš-
čių skaitymas kai kuriais atvejais
turi būti svarbesnis nei "raudonojo
kampelio" rengimas, nes kolchozi-
ninkams garsinių skaitymų turi
būti kalta kalama "Tiesos" ar ra-
joninio laikraščuko vedamieji, išaiš-
kinama rinkimų "tarybas" depu-
tatų rinkimo ir balsavimo reikšmė

ir dar svarbiau, ant J. A. Valstybi-
veriant visas sovietinio melo pa-
mazgas teisinti Sovietų Sąjungos
apsiginklavimo būtinumą.

Vien kart per mėnesį partijos
sekretorius turi surengti vadinamus
"seminarus", kuriuose iškritikavus
kolchozo pirmininko, brigadininko
ir eilinių kolchozininkų prasielenki-
mus su darbo drausme, partijos bei
žemės ūkio artelių nurodymais,
reikalaujama viešo pasiteisinimo.

MTS (mašininiai traktoriai sto-
tis) — išeina už kolchozo ribų. —
Tačiau ji labai svarbi kolchozo gy-
venimui ir dėl to jos negalima ne-
suminti.

Kiekvienam valsčiuje esantieji
MTS punktai, pagal sudarytas su
kolchozais sutartis, aparia kolcho-
zų dirvas, nupjauja ir iškulia kol-
chozų javus. Už šiuos patarnavi-
mus kolchozas MTS moka
grūdais. Kadangi kolchozai dau-
giausia neturi nei traktorių, nei
arklų ir lygiai retai kuliamašias
mašinas, o dar rečiau arklus, ar
jį pakankamai skaičių, tai iš esmės
visas jų darbas ir plano vykdymas
priklauso nuo MTS geros valios ar
nerpestingumo.

Neturėdami, kad MTS kuliamašios ma-
šinos, viename kolchoze pusę
darbo nutraukus, važinėjant po ki-
tus kolchozus ir tik po dviejų-trijų
savaičių tesugrįžta pradėti arimo
ar kimo baigtį.

Dėl blogo MTS veikimo kaltė
tenka ne tik socializacijai, ne
tik labai pigiai ir iš blogos medžia-
gos pagamintiems sovietiniams ma-
šinoms, bet ir lygiai sričiai MTS
valdyboms, kuriuose be išimties sė-
di rusai, kurie labai dažnai atski-
roms MTS nesuteikia reikiamą
kreditą, kad galėtų nusipirkti
savo žemės mašinas, arklus ir t.t.
Dėl tokio veikimo daugelyje MTS
yra visai panašūs padidėjimai, kaip
kad Raseini rajono MTS, kur 50%
traktorių neturi arklų ir kito pri-
kabinamo inventoriaus.

3. KOLCHOZININKAI

Kolchozinink amžius — Kolchozuose dirba daugiausia tik senesnio amžiaus žmonės, nes jaunesnieji yra arba kariuomenėje, arba išvežti Sibirį, arba išvyk pramonėn, arba išvyk, kuri mokykl specialybės sigyti, kad vis gyvenim nereikt kolchoze gyventi vergo gyvenim. Kolchozuose persveria moterys, kurioms tenka dirbti ir pačius sunkiausias darbus.

Senesniojo amžiaus žmonės, kurie per ištis dešimtmet turėjo išgyventi vien po kito sekusius sukratumus — partizanuojaniam vaikų žuvimus, giminių deportacijas ir t. t. — dauguma yra jau palaužtos sveikatos. Ir jei sekančią dieną nurodyta darbo vietovė yra už 10 ar 15 km., tai galima sivaizduoti kelint valand toks senukas turi keltis, kad laiku spėtų darbą padaryti. Bet kolchozinių santvarkoj nežiurint ir sunkiausiai negalavim, be pirmininko, o geriausiai atveju — be brigadininko sutikimoviekas neturi teisės darbovietės palikti. Už savivališkumą iš darbo pasitraukim ar neatvykim kolchozinink baudžia: jam nubraukia penkis išdirbtus darbdienius. Antrą kart savivališkai darbu neatėjus ir penkis darbdienius vėl nubraukus, duoda dar ir sakmą perspjūtim. O jei tai pasikartoja ir trečią kart — kolchozinink išmeta iš kolchozo ir atmeta iš jo žemę kaip sabotazininink perduoda teismui. Todėl, nežiurint vis negalavim ir amžiaus, negaladami iš kolchozo pasitraukti, ar kur nors kitur išsikelti, žmonės turi vietoj 8-ni statymini darbo valand dirbti 16, kad stengt nors iš dalies išdirbti jiems nustatyt darbo norm.

Atlyginimas. — Už met darb kolchozinink atlygina grūdais ir pinigais. Atsiskaitoma met gale,

suvedus kolchozo balans. Pirmiausia kolchozas atsilygina valstybei, paskum MTS, toliau atskaitoma s klfondui ir tik likutis dalomas kolchozininkams pagal darbdienų kiek. Tas pats daroma su kolchozo pinigim mis pajamomis, kurias sudaro pajamos už vilnas, cukrinius runkelius, pien ir kitus produktus. Tik sumokėjus s skaitas, atskaičius inventoriui gyti bei kitiems reikalams, likutis dalomas kolchozininkams pagal darbdienų kiek.

Kiekvieno kolchozo ir kiekvienoriais metais atlyginimas kolchozininkams yra skirtingas. Pvz. "Paryžiaus Komunos" (Kupiškio rajone) kolchozininkai 1952 m. grūdais tegavo po 75 gramus už darbdien, o to pat rajono "Pirm no" kolchozininkai tais pat 1952 m. už darbdien gavo po 2.8 kg. grūd. Bet jau 1953 m. "Pirm no" kolchozininkai tegavo po 1.9 kg. grūd. Panašiai ir su piniginiu atlyginimu. Kaikuriame kolchoze kaikuriais metais išeina už darbdien tik po keliasdešimt kapeik, o kaikuriais metais kaikuriuose kolchozuose ir po kelis rublius už darbdien. Pvz. min to "Pirm no" kolchozininkai 1953 m. už darbdien gavo po 1.5 rub. Propagandai sudaroma, kad vienas kitas iš 1000 "padaro" ir 600—900 darbdienius. Vidutiniškai kolchozininkui per metus susidaro 200 darbdieni. Vidutiniškai visas kolchozininko pajamas vertinus pinigais išeina apie 1300 rubli metams. Tuo tarpu vidutinis nekvalifikuoto pramonės darbininko metinis uždarbis išeina 3.600 rubli. Toliau pasitraukti iš kolchozo yra labai sunku. Vienintel kolchozininko viltis — juo daugiau darbdienų sukalti. Dėl to, be abejojimo, kenčia darbo kokybė ir tikslingumas. Pavyzdžiui kolchozo pirm. ar reviz. komis., pasiūrijim nuli ar pasiklaus oro žini, nustat, kad sekančią dieną bus vežamas šienas. Pagal šį sakym brigadinink-

kas dav par dymus grandininkams, o tie iš savo pus s praneša visiems grandies nariams. Ir nors nakt buvo didel rasa ar net palijo, nuo ankstausr yto visos laukininkyst s brigados prakaituodamos vež dr gn ar sulyt šien , kuris, aišku, po m nesio — antro supuvo ir kolchozo gyvuliai paliko be pašaro. O kadangi tokiu metodu dirba visi kolchozai — tai 1950—1951 m. žiem d l pašar stokos ar supelijusio šieno iškrito 30% arkli , o išlikusieji jau kovo m n. tur jo b ti išleisti laukus ant praeit met žol s pasiganyti.

Kitas pavyzdys — laukininkyst s brigadai sako parvežti iš rajono miesto ar net iš pa ios Klaip dos—trašas. Kadangi tr šos paprastai laikomos po atviru dangumi ir d l oro pasikeitim pavirt akmenin kaln , tai su kirkomis prisiskald jo ir parvež , vežimu važin dami po laukus, tuos trašingus „akmenis“, visai nesutrintus, po laukus išm to ir jie, ištirp , išdegina s k l . Bet darbininkui tai nesvarbu—jam svarbu darbadieniai.

Tas pat yra ir su stotimis, kuri nariai atlyginami nuo suarto žem s ploto ar nukirsto derliaus ploto. Kadangi sovietin s gamybos traktoriai ir motorai greit genda ir, tr kstant atsargini dali , daugiau stovi nei dirba — jie beveik be išimties v luoja vykdyti su kolchozais sudarytas sutartis. Pvz. Jezno rajone Stakliški MTS stotiai su 8 traktoriaiais buvo nustatyta suarti 15.000 ha. žem s plot , bet stotis suar tik 28%, nes iš 8 traktori 6 buvo remonte, dirbo tik 2. Kad traktoriai gal t nors pus normos atlikti, tai ar naktimis. Bet nakties darbai—dienos juokai: suar taip giliai, kad derling žem užversdami kasmetrio storumo sm lio sluoksniu, padar j nederling .

Darbo organizacija — Kaip mat - me iš kolchoz pareig n funkcij , kolchoze nori sudaryti karišk

tvark : kaip kariuomen je kuopos vadas sako b rio vadams, b ri vadai viršiloms ar b rininkams, o tie v l skyrininkams — tokia pati organizacin tvarka vesta kolchozuose. Eilinis darbo kareivis atsako prieš grandinink , grandininkas prieš brigadinink , brigadininkas prieš revizijos komisij , revizijos komisija prieš partij . Jau vien šis karin s drausm s ir nuolatin s kontrol s faktas, o ypatingai s s kaitybės apimtis, ryškiai byloja, kad kininkai kolchozus laisva valia nesijung . O kur yra prievarta, ten negali b ti ir reikalaujama, kad pavestas darbas b t atliktas s žiningai. Kiekvienas dirba taip, kaip jam yra sakyta ir ne daugiau.

Sovietai, palygin nepriklausomos Lietuvos metu pasiektus žem s kio gamybos rezultatus su rezultatais kolchozin j sistemoj, pri jo išvad , kad nepriklausomos Lietuvos pasiekti rezultatai dabar turi b ti soclenktyniavimo metodu pasiekti. K reiškia soclenktyniavimas pramon je, žinome iš pirmosios sovietin s okupacijos. Nors tas pramonis soclenktyniavimas ir daro kraštui didel žal , bet pramonis darbininko egzistencijai jis visgi neturi lemian ios reikšm s. Bet kas kita žem s kyje, kur vieno rajono ar vals iaus MTS lenktyniaujant su kitu rajonu, ar net Kuibiševo srieties MTS, rajono kol kiams su kito rajono kol kiais ir t.t., yra žlugdoma žem s kio egzistencija. Nuo šio soclenktyniavimo nuo perkrovimo ir ner pestingos sporto nuotaikos sulaužomi vežimai, sup domos lietaus metu su žem mis nuimtos bulv s ar runkeliai, zovadiniu arimu sujaukiama dirva, suvirinami korbain ar kuliama j mašin guoliai, perdeginami motorai ir t.t. Kol suremontuojamos mašinos, ištisomis savait mis neatid lojamiems darbams sustojus, laukuose palikti, sup domi javai, iššaldomos bulv s ir t.t.

Art jame prie Rubikono

Jau kuris laikas tarptautinį padėty Azijos reikalai savo šešiolika yra aptamsinę europinius, kurie betgi Ryt-Vakar santykiams yra lemtingesni, kaip Azijos problemos. Europos erdvėje svarbiausia tarptautinė problema yra Vokietijos. Ji vis laik yra tarptautinį politikos dar-

b eilėje. Tik po Ženevos laimėjimo Soviet Sąjunga, kaldama geležį, kol karšta, kol Vakarai, Ženevos pralaimėjimo priblokšti, Vokietijos problemą savo liepos 24 d. nota D. Britanijai, JAV ir Prancūzijai atkilo tarptautinį politikos darbą tvarkoje pirmuoju punktu. Ar ji bus sprendžiama pirmuoju ar kuriuo kitu iš eilės punktu, ji yra visos centro ir ryt Europos, tuo būdu ir Lietuvos problema. Jos sprendimo eigverta atidžiau siri t.

*

Tuoju po karo (1945) žinomas britų publicistas Liddell Hart, suvedamas D. Britanijos politikos karo met balansu, konstatavo, kad W. Churchillio karo met politika tarp-

Iš ko kolchozininkas pragyvena? Pagrindinis kolchozininko pragyvenimo šaltinis yra jam naudotis skiriamais 60 ar , (apie 1½ akero), kuriuos jis gauna, jei vykdo nustatytas darbo normas. Iki Stalino mirties už tuos 60 ar kolchozininkas turėjo mokėti valstybei 360 rubli mokesį ir negalėjo s t i j a v . Be to, atskirus mokesius turėjo mokėti už vaismedžius ir bites, jei j turėjo. Po Stalino mokesčiai sumažintas iki 180 rub., leista ir j a v s t i . Panaikintas mokesčiai už vaismedžius ir bites. Leista turėti paukščių, kiauli ir ožk (jos vadinamos sovietinėm karvėm), kiek kas pajagia, ir ne daugiau kaip 2 karves. Nuo kiekvienos karvės reikia atiduoti 250 litr pieno metams. Be to, mokėti karvi apdraudus mokesį 80 rub. už karvę. Nežinrint plėšikišk mokesį ir kit prievoli , vadinamas sodybinis daržas yra vienintelis kolchozininko šeimai išsigelbėjimas. Dažnas kolchozininkas gautų iš kolchozo savo dal sunaudoja per porą mėnesių. Geresnio derliaus kolchozo kolchozininkai gautų ja dalimi pajagia verstis iki pusės meto. Savaiame suprantama, kad šiais atvejais ir sodybinio sklypo kolchozininko šei-

mai prasimaitinti neužtenka. Tada kolchozininkui belieka prašyti kolchozo valdžios, kad duotų avanso kit met jo darbo skaiton.

Kai kolchozininko šeima sudaryta daugiau darbadieni , stengiasi kolchozo darbus jungti ir vaikus, jiems iš mokyklos grįžus ir ypa atostog metu.

Be pragyvenimo išlaid ir mokesių už sodybinius 60 ar , kolchozininkas dar turi sigyti ir remontuoti savo darbo rankius: krepšius, šakes, kastuvus, kauptuvus, dalgius ir kt. Šioms išlaidoms pajam kolchozininkas stengiasi pasidaryti iš parduotos žies, anties, triušio.

Kolchozininko pragyvenimas priklauso jo darbadieni kolchoze. Bet kas yra darbadienis — pats kolchozininkas nežino. Esti atsitikim , kad trį dien darbas tesudaro vien darbadieni . Vien darbadieni sudaro 17 vežim j a v p a k r o v i m a s . J a v u s k u l i a n t , p a d a v j a s m a š i n g a u n a v i e n d a r b a d i e n i ų k i e k v i e n a s 2½ t o n o s p r i k u l t g r a d . K a i d e r l i u s g e r a s — d a u g i a u d a r b a d i e n i i š e i n a , n o r s d a r b a s v i s i š k a i t a s p a t s . A p s k r i t a i i r S o v i e t S j u n g o s s l y g o m i s k o l c h o z i n i n k a s y r a l a b i a u s i a i i š n a u d o j a m a s v e r g a s .

L. Prapuolenis

tautinį jį pusiausvyrą yra privedusi prie bankroto slenksio.

“Visus karus, — rašo L. Hart, — D. Britanija vedavo tam, kad būtų išlaikyta Europos pusiausvyrą ir kad nėra viena valstybė, joje nesivyrant. Visiškai sunaikindami Vokietiją, mes tuo pačiu ilgą laiką sugriovim savo planus ... Tikrai vienintelė prasme karas mes buvom laimėję jau prieš dvejus metus (1943), kai buvo sunaikinta puolamoji Vokietijos galia. Nuo tol mes aklaiv kovojom tam, kad sugniuždytume ir defenzyvin Vokietijos pajūgum. Tuo pačiu mes į išjungim kaip Vakarų skyd ...”

V. Europos skydo išjungimas galutinai buvo baigtas jau Vokietijai kapitulavus, Potsdamo konferencijoje.

Vienas iš fatališkiausių II-ojo pasaulinio karo padarinių yra tas, kad iš Europos politinio žemlapio pranyko Vidurio Europa, kaip pusiausvyros veiksnys. Prie Elbės ir Australijoje britai, amerikiečiai, prancūzai kareiviai susitiko su raudonarmiečiais ir padalino Europą dvi karines stovyklas, o netrukus po to vykusioje Potsdamo konferencijoje tas padalinimas buvo užantspauduotas.

D. Britanija ir JV Potsdame tik labai miglotai teprisiminė, kad Vokietijai, tam Vidurio Europos branduoliui ir visos europinės pusiausvyros raktui, reikia palikti sąlygas, kad ji būtų pajūgi savo vaidmeniui. Potsdame pirmiausia buvo tenkinami Sovietų Sąjungos vekseliai ir jos pretenzijos dėl Vokietijos nuginklavimo ir demilitarizavimo. Buvo dosniai tenkinamos Sovietų Sąjungos tikros ir tariamos saugumo bei reparacijų pretenzijos. Trumpu plunksnos pabraukimu buvo nuspręsta 6.5 milijonai Lenkijos, ekoslavų, Vengrijos vokiečių iškraustyti.

Taip apsidraudus nuo naujos vokiečių agresijos, Trys Didieji Potsdame dar nustatė visą eilę politinių bei kintamųjų bendrai Vokietijai

jos kontrolei vykdyti. Bijodami, kad karo parbloškta Vokietija perankstų politiškai neatkūstų, Potsdamo vyrai nutarė, kad “tuo tarpu centrinė Vokietijos vyriausybė nebus sudaryta”. Praktiškai tatau reikėjo, kad bus kelios “centrinės” Vokietijos vyriausybės ir kelios Vokietijos. Tatau galino Sovietų Sąjungą savo okupuotą Vokietijos dalį pavestį operacinei bazei politinė propagandos akcijai šiuo: “Vokietijos vienybė per socialistinę vienybę”, kas praktiškai turi reikšti, kaip savo metu lordas Jowitt D. Britanijos Augštuosiuose Rūmuose išsitarė, — “ein-Volk, ein Reich, ein Kommissar”.

1946 m. keturi užsieni reikalų ministrai (D. Britanijos, Prancūzijos, JV ir Sovietų Sąjungos) konferencijoje Paryžiuje Molotovas nedviprasmiškai išklapėjus ir centralizuotos Vokietijos mintis su aiškia perspektyva, kad ji bus neabejotinai Sovietų Sąjungos takoje. Tuolaikiniai Vakarų politikos vairininkai savo aiškios ir vieningos koncepcijos dėl Vokietijos dar neturėjo. Tiesa, konferencijos debatuose Bevinas (D. Britanijos tuometinis užsienio reikalų ministras) dėsė, kad Vokietijos ir Europos problemai spręsti yra trys keliai:

1. jį pusiausvyros atstatymas,
2. vienos kurios valstybės ar kurio bloko sigalėjimas,
3. sąjungininkų bendradarbiavimas ir jungtinis Vokietijos kontrolis.

Jį pusiausvyros atstatymas reikštų savarankiškos vidurio Europos atstatymą su Vokietija jos centre. Bendrais bruožais tuo būtų pakartotas 1919 m. versalinis Europos problemų sprendimas, su tomis pačiomis silpnomis ir pavojais, kurie temd Europos politinį padangę 1919-1939 metais ir privedė prie 1939-1945 metų katastrofos. Todėl šis sprendimas kelias iš principo buvo nepriimtinas, ypačiai Sovietų Sąjungai ir Prancūzijai. Ne taigojo jo

nei D. Britanija, nei JV. Dar stipriai tebesireišk Potsdamo dvasia.

D I antro kelio — vienos kurios valstybės ar bloko signalimo Europoje — Molotovas tylėjo, nors jį tylą buvo iškalbingesnė už bet kurią, nes šis kelias aiškiai veda sovietin dominavimui. Sovietų Sąjungos tarptautinį politiką tada vykusiai apibūdino JV delegacijos tuometinis patarėjas John Foster Dulles: "Sovietai nuoširdžiai trokšta taikos. Jie mano, kad taika turėtų būti nedaloma. Bet jie taip pat mano, kad Sovietų Sąjungos saugumas gali būti garantuotas tik tada, kai visas pasaulis bus komunistinis. Išiaj (soviet) nepaliaujamas teritorinio ir ideologinio veržumo pastangos, kurios gali sukelti didžiulį nelaimą" (1946, "Life").

Tad beliko trejais Vokietijos ir Europos problemų sprendimo kelias — sąjungininkų bendradarbiavimas ir jungtinis Vokietijos kontrolis.

Teoriškai bendradarbiavimas buvo "pasirinktas", o praktiškai prasidėjo d I Vokietijos Ryt-Vakarų varžybos, kuriose patį vokiečių tautą iš spardomojo kamuolio veikiai pasidariusi respektuojamu bendrininku, šešiasdešimt keli milijonai tauta ir po skaudaus pralaimėjimo netapo lavonu, ties kuriuo rungtyniautų varnai, ir ilgesnį laiką negalėjo palikti tik pasyvių objektų tarptautinės politikos žaidime.

Tik metams nuo kapituliacijos pradžios, žinomas amerikiečių žurnalistas W. Lippmannas jau galėjo konstatuoti Vokietijai gyvą ir besijaujančią rivalizaciją su jungtininkų kurtizane. Ogi sovietinis Vokietijos vienas iš šūlių, Grotewohl, kartą paklaustas prancūzų publicisto M. M. Tabouis, kas per prižadastis tokio staigaus Vokietijos atkūtimui, kad dar vakar buvusi parblokuota ant žemės ir sutrypta, ant rytojaus ji jau vėl pakilusi ir viena ranka atsirusi, o porytį ji jau galutinai atsistos ant kojų ir pradės švaistyti

tarp savo kaimynų, — tai Grotewohl priminė paklausė jai vokiečių politikui Bulowui pasakymą, kad geriau būtų prieš koalicijos visiškai parblokuotam, kaip vieno prieš trupučiai aplamdytam.

*

Potsdamo 1945 m. nutarimas, kad "tuo tarpu centrinė Vokietijos vyriausybė nebus sudaryta", labiausiai buvo naudingas Sovietų Sąjungai, kuri buvo galinta sukurti savo Rytų Vokietiją (17,4 mil. gyventojų), greta Vakarų Vokietijos (45,3 mil. gyv.), neskaitant Berlyno "salos" (3,3 mil. gyv.). Sovietų Sąjungos taktika aiški — tais atvejais, kai negalima iš karto susatelintinti kurios visos valstybės, geriausia yra ją padalyti ir bent jos dalį absorbuoti sovietinei orbitai: sudarant sovietinį prietiltį. Todėl po II-ojo pasaulio karo atsirado sovietinė Vokietija greta Vakarų Vokietijos, sovietinė Korėja greta Pietų Korėjos, Ženevoje vėl sovietinis Vietnamas greta Pietų Vietnamo. Korėjos pavyzdys iliustruoja tokią sovietinį prietiltį paskirtą ir vaidmenį.

*

Kitoje pusėje prieš Sovietų Sąjungos "nepaliaujamas teritorinio ir ideologinio veržumo pastangas" taip pat pradėta organizuoti užtvankas, kuri statyboje Vokietijos erdvę yra centrinė bazė.

Pačios Vokietijos pozicija Rytų-Vakarų politinės rivalizacijos žaidime nelengva šiandien nuspręsti, nes ji apsprendžiama ne tik istoriniai ir geopolitiniai duomenys, bet ir dar toli gražu nenusistojantis skirtingas pažiūrų tendencijų ir nuotaikų kompleksas. Jo skalė labai plati. Nuo tautinio bolševizmo (Nationalbolschewismus) atstovų, kaip Jungeris, Niekischas, kuri vizijoje Vokietijos reichas eina nuo Vlissingeno iki Vladivostoko, iki dr. K. Adenauerio, kurio vyriausybės linija aiškiai ir nuosekliai anti-sovietinė ir proamerikinė.

Patys sovietai atviroj ir maskuotj propagandoj d l Vokietijos opinijos taigingai iškelia istorinius faktus, liudijan ius, kad visais laikas Vokietijos-Rusijos draugyst Vokietijai buvusi naudinga. 1762 m. Priklausus Didžiojo slapto paktas su Petrus III ne tik suard s didži j Europos valstybi koalicij ir išgelb j s Pr sija nuo totalinio pralaim jimo Septyneri Met kare, bet ir prived s prie pirmo Lietuvos-Lenkijos Commonwealtho padalinimo. "Geležinio Kanclerio" Bismarko 1887 m. slapto paktas su Rusija galin s Vokietij iškilti didži sias galybes. Gen. Seckto misija po I-ojo pasaulio karo Maskvoje privedusi apie Vokietijos-Rusijos santyki nustatymo Rapallo sutartimi 1922 m., kuri savo ruožtu galinusi Stresemann 1926 m. pasirašyti neutralumo pakt su Maskva ir išvesti Vokietij pla tuosius tarptautinius vandenis. Ir Ribbentropo-Molotovo 1939 met nepuolimo paktas abiem šalim b t buv s naudingas, jei tik Hitleris neb t jo sulauž s. Negalima neigti ši fakt poveikio vokie i opinijai. Ir kaip Weimaro laik Vokietijos užsieni politikos vairuotoj tarpe buvo labai aktyvi Vokietijos-Soviet S jungos glaudži santyki šalinink , kaip ambasadorius Maskvoje grafas Brockdorff-Rantzau arba Ryt Skyriaus šefas baronas Maltzanas, taip ir dabar Vokietijos-Soviet S jungos susipratimo emption tarpe randame ne tik Ryt Vokietijos sovietinius rporus, ne tik "Frankfurter Allgemeine Zeitung" dienraš t ar buv. ambasadori Nadolny, bet ir buv. weimarin s Vokietijos kanclerius (ministerius pirmininkus) (dr. Wirth , dr. Luther ir dr. Bruening , kurie žinomi savo viešais pareiškimais. Bet es neviešai jiems solidarizuoj ir tokie artimi dr. Adenauerio bendradarbiai kaip dr. A. Hermes, dr. H. Punderis ar prof. L. Erhardas, kio ministeris. Paties dr. Adenauerio užsieni politik "Christ und

Welt" taip formuluoja: dr. Adenauerio užsienio politika yra paremta keturiais principiniais siekimais — apsaukoti Vokietij ir Europ nuo naujo karo, vykdyti Europos apsigynim , atgauti Vokietijai suverenum ir suorganizuoti Europos apsigynim , pagaliau, susiprasti su Maskva ir vykdyti Vokietijos vienyb .

*

Šiuo metu dienotvark je konkreiai stovi Vokietijos suverenumo ir atginklavimo klausimas. Ilg laik š klausim blokavo Pranc zijos nusistatymas. Pastaruoju metu D. Britanija ir JV savo santykiams su Vokietija pasirinko nepriklausom nuo Pranc zijos keli ir tod l, nepaisant kaip Pranc zija nusistatyt , Vokietijos suverenumo atstatymas greitu laiku tur s b ti vyk s faktas. Suverenumo atgavim nuosekliai seks ir vienu ar kitu pavidalu Vokietijos ginkluot j g organizavimas. Tai bus lemtingas momentas Ryt -Vakar santykiuose. Soviet S junga pakartotinai yra pareiškusi, kad toks žingsnis verst Soviet S jung reaguoti. Suprantama, Vokietijos atginklavimas, jai esant Vakar partneriu, Soviet S jungai reiškia ne k kita, kaip Damoklio kardo pakabinim ties sovietine ryt Vokietija. Ogi Soviet S jungos pasitraukimas iš ryt Vokietijos eventualiai reikšt pradži centro ir ryt Europos išlaisvinimo. Vokietijos suverenumo atstatymo logika ir bus paskatinusi Maskv pakartotinai pakviesti D. Britanij , JV ir Pranc zij Europos saugumo problem svarstyti. Norima laim ti laiko ir susilpninti Vakar vienyb bei sustiprinti tuos Vokietijos sluogsnius, kurie link jieškoti taikingo Vokietijos-Soviet S jungos bendradarbiavimo ir joku b du nenor t sudėginti tilt . Kai kurie Maskvos gestai V. Vokietijos adresu duoda pagrindo prielaidai, kad, siekdama neutralizuoti V. Vokietijos suverenumo atstatym , So-

viet S junga gali ryžtis toli siekiančioms nuolaidoms. Tą galėt tarptautinius santykius Europos erdvėje ilgesniam laikui stabilizuoti.

Kiekvieno atveju Vokietijos problemą sprendimas taip, kad jis šiuo metu pastatytas, Ryt-Vakar santykius artina pavojingai taškui. Su Vokietijos suverenumu grąžinimu ir jos karinio potencialo atstatymu Sovietų Sąjungos teritorinio bei ideologinio veržlumo pastangos atsideria prie Rubikono. Kas gali užtikrinti, kad Kremliaus cezariai, nors ir nenorėdami karo, burto nemes? Antra vertus, atsimenama taip pat, kad jau 1946 m. spalio 7 d. baigiamajame Paryžiaus taikos konferencijos posėdyje Piet Afrikos tuolaikinis premjeras gen. Smuts tarptautiniam padėtam vaizdavė:

— Prieš mus dunkso nauji pavojai ir kyla naujas siaubas... Auditoromis marioomis lengvutėmis taikos valtis skrieja uolas, ir ji gali anksčiau į jas atsitrenkti, negu mes susivoksime, kur esame". Nors ir atsitrenkusi Korjos, Vietnamo uolas, "taikos" valtis vis dėlto nesudūžo.

V. Grigas

*

RED. PRIERAŠAS. Ši Vokietijos problemos apžvalga buvo parašyta dar prieš europinio saugumo bendruomenės atmetimą Paryžiuje. Atmetimas dabar tik paskubina apžvalgoje minimą Vokietijos raidą, kurioje ji virsta vienu iš lemiamų Europos likimo veiksmų. Lieka stebėti, ar Amerika su Britanija turės pakankamai ryžtingumo eiti iki galo Vokietijai paversdamos svarbiausiuoju veiksmu; kaip tai reaguos Sovietai; tenka taip pat save klausyti, ar mūsų problemos dėl santykių su Vokietija mums yra pakankamai aiškios, ar turime aiškius atsakymus, ko mes realiai siekiame, ar nuotakas Vokietijoje savo siekimams esame tinkamai paruošę.

Išlaisvinimo tragedija

Lozorai io, URT valdytojo, Vykdomosios Tarybos pirmininko komunikatai, Vliko pirmininko pareiškimas apie valstybės departamentą pažadus, spaudos pranešimas apie Conanto intervenciją Bonnoje... šalia į visą ant stalo padėjau, iš archyvo ištraukęs, šveicarų nepriklausomo laikraščio "Die Tat" numerį, kuriame publicistas G. v. Uxkull pasakoja apie Albanijos išlaisvinimą padėtį, — mažosios Albanijos, komunistų okupuotos. Kad nukreipčiau savo dėmesį nuo lietuviškų veiksmų minėtos veiklos, skaitau apie Albaniją:

"Apie Albaniją iš esmės galima dvejopai rašyti: aprašyti malonieties, arba aprašyti nemalonieties. Pirmasis atžvilgis duoda maždaug tokį vaizdą: susispietę apie laisvąsias viavas Albanijos patriotai kovoja petys pet su kitu laisvuoju pasauliu prieš bolševikinę agresorią... O antrasis atžvilgis — nemalonių tiesa?..

"Tuo metu, kai tuos kalnuose kovoja paskutiniai partizanai, septynios emigrantų grupės ginčijas dėl teisės kalbėti laisvosios Albanijos vardu. Tris iš tų grupių remia amerikiečiai, vien Tito, ir tris kitas — niekas neremia. Savo radijo transliacijose jos viena su kita kovoja aštriau nei prieš bendrą priešą. Sėmėš dar labiau didina vieną iš laisvojo pasaulio šalių (Graikija), reikšdama pretenzijas Albanijos žemės sklypelį ir paremdama pretenzijas tariamai kitos laisvosios šalies (Anglijos) pažadais; tuo pačiu metu viena Albanijos partijų reikalauja teisės laisvai apsispręsti 750,000 albanų gyvenančių Jugoslavijoje (ir reikalauja su didesne etnine teise)."

Albanija skiriasi nuo kitų soviet

okupuot krašt tuo, kad skubios karin s paramos iš soviet ji gal t gauti tik oro keliu pro Bulgarij ar Rumunij . O sovietiniai povandeniniai laivai ir laivyno baz s? Rimti steb tojai mano, kad ligšiol tai tik užsienio "Balkan ekspert " fantazija. Kalbant apie visus kitus satelitinius kraštus, Vakarai išsikalbin ja, kad išlaisvinimo akcija tuojau sukurstyt Soviet divizijas žygiuoti. Tokis išsikalbin jimas Albanijai netinka".

"Albanija, kaip Triestas, Saaro kraštas ir Palestina, yra pavyzdys, kad ne vis r pes i šaltinio reikia jieškoti Maskvoje. Albanija grei iau siai seniai b t laisva, jei laisvasis pasaulis b t netoks savinaudis ir trumparegis".

"Tos kli ties nebuvimas skatina — tur t skatinti — Vakarus apsišluoti aplink savo duris. Pirmiausia apsišlavin jimo reikalinga Vakaruose alban emigrant politiką. Jie tur t pagaliau virsti vieningu frontu, tik su viena programa — t vyn s išlaisvinimu, užuot sprend kaip ligšiol su išlaisvinimu sykiu ir konstitucinius ir socialinius klausimus. Pagrindinis gin as eina šiandien tarp vienos kairiosios ir vienos dešiniosios grup s emigracijoje, tarp zogie i ir kossovie i (Kossowa — Jugoslavijos užimta Albanijos provincija).

"Apsišlavin jimo b t reikalinga ir Vakar politika emigrant atžvilgiu. Daugiausia ia nusideda tam tikros amerikie i tarnybos, kurios vis dar sikib minties, kad patikim demokrat tegalima rasti tik 'kairi j j ' lagery. Nuo išaišk jusi komunist (su kuriais Rooseveltas kitados nor jo sukurti geresn ir demokratiškesn pasaul), nors ir gana sunkia širdimi, atsiribojo, bet simpatijos politiniams 'kairiesiems' pasiliko. Tik tuo galima išaiškinti, kad Amerikos remiamuose išlaisvinimo ir tautiniuose komitetuose persveria kairiosios grup s ir sudaro sp d ,

kad ten esama didesnio budrumo prieš 'fašist ' grupes nei prieš komunistus. Ir Laisvosios Albanijos Komitetas (Washington, Romoj, Muenchene) nusikalsta tokia pat pers dyta politini 'kairi j ' reprezentacija. Iš trij šio komiteto partij — Dimitrovo agrar (Bulgarijos Dimitrovo agrar pavyzdžiu), socialistinio 'Kantundar' ir Zog'inink , — tik pastaroji grup n ra iš kairi j . Dimitrovo agrarai, galima sakyti, stovi ar iau komunistus nei socialdemokratų ar kuri kinink partij vakaruose. Tiek pat kairus — iš dalies iš reikalo, iš dalies iš palinkimo — Tito remiamas Laisvasis Albanijos Komitetas, sudarytas Jugoslavijoje ... Laisvo ar pusiau laisvo pasaulio n ra remiamos — regimai d l to, kad jos per toli ' dešin ' stovi — tautin s (nekomunistin s) rezistencijos grup 'Baili Kombe'tar', tautini dešini j 'Blokas' ir 'Kossowa' partija, kurios turi daugiausia šalinink .

"Amerikie iams dažnai prikiša, kad jie per daug kišasi j remiam krašt vidaus reikalus; taip, už savo param jie duodasi tam tikrais b dais atlyginti. Kad atskiri amerikie iai tarp Europos politini kryp i turi savo simpatij (ir savo prieš), yra negin ijama. Nelemt palinkim 'kairiesiems' tautiniuose komitetuose jau nurod me. O apskritai kalbant, Europai b t palaima, jei Amerika brangiuosius dolerius neveltui duot , bet kaip atlyginim už politin išmint . . . 'Vienyb , arba joki doleri ' b t brutali, bet išganinga formul (Albanijos ir bet kuri kit emigrantini grupi atžvilgiu)..."

*

G. v. Uxkull sako, kad Albanija yra mažas pasaulio sklypelis, kuriam atsispindi daugelio krašt išlaisvinimo, jo laisvintoj ir r m j , tragedija ...

Ta iau veju šal pagund vietoj Albanijos tame aprašyme rašyti ki-

Studij savait

Europos Lietuvi Fronto bi iuli studij savait ir po jos metin konferencija vyko Vokietijoje, Ludwigshafene, prie Bodeno ežero liepos 26 - rugpjio 1. Dalyvavo iš Vokietijos, Italijos, Pranc zijos, Švedijos ir Šveicarijos, o taip pat Amerikos bi iuli valdybos atstovas.

1. PIRMOJO BANDYMO PRASM

J išreišk prof. Zenonas Ivinskis, Europos bi iuli pirmininkas, pasveikinimo mintyse:

“Susirinkome istoriškoje vietoje prie Bodensee, kur kitados prieš 500 met jau rinkosi pirm kart Vytauto pasi sti vyrjai, kurie pasauliui išd st anas didži sias neteisybes, partirtas iš vokie i ordino . . . Patyrimas rodo, kad visokie kongresai bei suvažiavimai, net tarptautiniai — daugiau reikšm s turi ne tuo, kad ten atskaitoma daug paskait , bet užmezgiama ryšiais, išvystomomis bi iulyst mis ir pažintimis... Tai noriu pabr žiti ne vien tod l, kad LF bi iuli s j dis iki šiol daugiausia buvo personalistinis ir stipriai palai komas asmeni pažin i bei drau-

---

t artimesn vard , ir v l siekiu archyv . Iš jo ištraukiu kit skiautul , kurioje rašyta: “Visos žmoni jos intereso dėliai mes tikim s, kad Albanijos laisv s s j džio rimta pad tis n ra b dinga tam, kas dedasi kituose didžiojo tarptautinio antikomunistinio fronto baruose”.

Tai kalba Albanijos ‘Tautinio Fronto’ žurnalas “Zeri i Ballit Kombe tar” tik apie Albanij . Ir noriu tuo tik ti . .

J. B.

giškumo ryšiais. Gyvenant begalyb nusit sianiose li dnose tremties dienose svetimoje ir kartais dar neaukioje diasporoje — arba ir visai vienišai svetim j j roje — kai žmogus daug ko, net pa i brangiausi dalyk jau per vis dešimtmet esi netek s, — asmeniško ryšio palaikymas gyja ypatingos vert s. Savi bi iuliai, sava lietuviška aplinka, sakyčiau, sava mozaikin šakel anos dingusios Lietuvos laik gali mus šiandien palaikyti, sustiprinti, pozityviai nuteikti. Visi, tiesa, gyvename laisvosios Europos dalyje, t. y. paioje mažiausioje kontinento dalyje. Bet daug kam susitikti netenka, šiandien ia susitinka du bi iuliai, tik po penkeri met . O kiti du bi iuliai, seni draugai, matosi tik po devyneri met . Bet ir šitas susitikimas nereiškia, kad d stysime tik savo senus sp džius pagal an šablon — kaip aš b gau iš Lietuvos”...

Ideologin s organizacijos tremtyje Vokietijoje nekart reng studij dienas. Lietuvišk politini ir rezistencini s j dži tarpe m sasis bandymas ar tik nebus iš viso pirmasis. Rodos, šiandien baigiasi Rennes žinomoji pranc z semaine sociale, jau 41-oji iš eil s. Pranc zai vis paima vien problem , vien pagrindin mint ir apie j grupuoja visas paskaitas, ši met j tema pvz. yra ‘valdžios kriz , pilietin s pareigos kriz ’... M s studij savait je yra vairumas: ia matote ir socialinius visuomeninius klausimus ir m sios tremties r pesius ir istorines problemas ir t.t., kurias mums iške lia ši diena” . . .

2. TREMTIES IR ŽMONIJOS PAŽINIMAS

Buvo aštuoni pranešimai, kuriais buvo m ginta pažinti klausimus, keliamus “šios dienos”. Vienas iš j buvo “lietuvi visuomenin diferenciacija”, kur referavo prof. Z. Ivinskis. Klausim savotiškai suaktualino tremtis, kurios metu grupi tarpusavio kovoje m reikštis tenden-

cija iškreipti istorinius faktus, padailinti atskir grupi rol ir reikšm tautos gyvenime. Apžvelg s grupi istorin raid , praneš jas konstatavo buvusi , tebesan i ir nesilpstan i aštri tarp j pasaul ži rin kov . O sugretin s su anglosaksinio pasaulio visuomen s diferenciacija ir met s žvilgsn ateities Lietuvos, po soviet okupacijos, visuomenines nuotaikas, dar išvad , kad tarpusavio kovai švelninti tuo tarpu b t tikslingiausia priemon vykdyti demokratijos princip ne tik politikoje, bet ir kult riniame gyvenime, sudarant reali galimyb laisvai reikštis pilie i pasaul ži riniams sitikinimams.

Jau labiau tremties gyvenimo klausimus leidosi J. Medušauskas "Tremties apm stymuose", nušviesdamas tremties gyvenimo idealin pašaukim , iš kitos pus s reali sias galimybes, kuriomis pasireikšt tremtyje esan i lietuvi ir konkre iai bi iuli veikimas. O su kokiais nusiteikimais reikia eiti t veikim , d st savo pranešime apie "visuomeninko ypatumus" kun. A. Liubinas.

Du pranešimai buvo skirti žvelgti toms id joms ir kryptims, kurios reiškiasi dabarties valstybiniame gyvenime — V. Natkevi iaus ir K. eginško. Jei nuolat kalbama apie socialistin ir kapitalistin valstyb , tai V. Natkevi ius pranešime apie "kapitalizm " ryškino kapitalistinio žmogaus dvasi , kapitalisto moral , kapitalistinio kio pagrindinius principus. Jo analiz jo išvad , kad savo nusekloje sistemoje kapitalistinio žmogaus nusiteikimas gresia atsiskukti ilgainiui prieš save pat , prieš kuriant j žmog . K. eginškas išryškina, kaip ši dien valstyb je demokratij gresia iškreipti technokratijos vardu vadinami reiškiniai. Technokratija tai administratori , valdžios technik sigal jimas valstyb je — panašiai kaip kitais laikais valstyb je persvar tur jo aristokra-

tija, 'geresnioji' visuomen s dalis. Technokratija šiandien reiškiasi tiek kapitalistin se, tiek socialistin se sistemoje. sigalint technokratijai kapitalistiniuose kraštuose, atsiveria perspektyva stipr ti valstybiniam autoritetui, maž ti kiekybiškai ir kokybiškai proletariatui, bet sykiu gr sti masiniam nedarbui. Socialistiniuose kraštuose technokratija stipr dama reiškiasi supramon jimu ir partijos kontrol s augimu. Iš ia susidaro nauja pilie io pad tis valstyb je, tolimas ar tolinimas nuo valstyb s reikal .

Prof. J. Grinius pranešime "Laisva Lietuva federacin je Europoje" žvelg jau Europos valstybi santykiavim ateityje ir rado, kad Europos apsiungimas, susifederavimas bus neišvengiamas. Pasisak , kad ir Baltijos valstyb s negal s stov ti šalia federuotos Europos. Išd st motyvus, kod l atmetinas si lymas federuotis su išlaisvintom Rusijos tautom; nepakankama federacija su Baltijos tautom, ne manoma vadinama Baltoskandijos federacija, nenaudinga ryt -vidurio Europos federacija, o pritimniausia tiesiai federuotis su Europos federacija, kuriai užuomazga yra šios valstyb s, sudaran ios Plieno ir Anglies bendruomen . Kitame pranešime tas pats praneš jas aiškino, kokia gali b ti "maž taut misija Europoje".

Pakilo nuo valstybini santyki žmogaus santykius su Dievu, moderniojo žmogaus santykius su krikš ionybe, prof. A. Maceina pranešime "Naujoji stabmeldyb ".

(Jo pranešimo santrauk dedame skyrium).

Inž. A. RUDŽIUI ir PONIAI, paaukojusiems \$50.00 studij savait s išlaidoms padengti, nuoširdžiai d koja

Europos LF Bi iuliai

Svarstym išvados buvo sutrauktos rezoliucijose. Pažym tina, kad j didžiausias svoris nukreiptas ne politinius reikalus, bet lietuviyb s išlaikym , — b dus kalbai ir kult rai palaikyti, šeimai sudaryti ir lietuviškai išlaikyti, turint galvoj, kad Europos plote tos problemos yra daug aštresn s nei Kanadoje ar Jungtin se Valstyb se, kur yra lietuvi mas s. Europos kraštuose lietuviai labiau išblaškyti, dažnai vieniši tarp kitatau i . Tokia specifin pad tis apsunkina ne tik savos kalbos vartojim , bet ir lietuviškos šeimos sudarym . Ten mišri vedyb faktai neišvengiami. Atviromis akimis studij dien dalyviai ži r jo tuos faktus. Nors kiekvienas šeim sudaro pagal savo pasirinkim ir apsisprendim , ta iau dalyviai kreip ypating d mes , kad mišrios šeimos neb t paleistos iš lietuvi tautos orbitos, ir ieškojo b d jungti jas lietuvi bendruomen . Kai rezoliucijoje kreipiamasi tuos, kurie sudar mišri šeim , kad nelietuvišk j šeimos pus ir vaikus padaryt lietuviams, tai antroji pus , žinoma, tur t toki pat moralin teis nor ti lietuvišk j šeimos pus ir vaikus padaryti savosios tautyb s žmon mis. Tai logiška. Ta iau rezoliucijos kreipiamasis yra visai suprantamas ir pateisinamas žmogiškai: kitai tautai vieno asmens netekimas nebus tokia didel skriauda kaip lietuvi tautai, kurios sauja belikus, vieno asmens dingimas kitoje tautoje. Š argument antroji pus gali suprasti, ir d lto pateisinamas rezoliucijos si lymas telkti lietuvi bendruomen s šeim ir nelietuvišk j pus — tuos, kurie ir nemok dami lietuviškai, bet apsisprendžia d tis bendr gyvenim su lietuviams.

Politiniai reikalai rezoliucijose treiaieiliai, penktaieiliai. Ne tik d lto, kad ten buvo susirink daugiau kult rinio veikimo ir nusiteikim žmon s. Gal ir d lto, kad iš šalies jiems lengviau suvokiama, jog vadinamasis politikavimas, t. y. grup s kova su

1. M s laikais miršta senasis žmogus, kur A. Weberis vadina "treiuoju žmogum", ir gema ketvirtasis žmogus, kurio akivaizdoje mums kyla klausimas, kas yra šis žmogus savyje ir koks jo santykis su krikš ionybe.

2. Pasaulio istorijos vyksmas susideda iš gamtos apipavidalinimo arba kult ros ir iš žmogaus santyki su Dievu arba religijos. Gamtos apipavidalinimas yra b tinas, nes jis sudaro pagrind žmogui žem je išsilai kyti. Santykiai su Dievu yra laisvi, nes jie kyla iš žmogaus apsisprendimo. Tod l religija istorijoje gali nykti ir praktiškai nesyk nyksta net ligi visiškos bedievyb s. Istorijai lemtingas yra religijos vyksmas, kuris skelia žmonij dvi bendruomenes, apsisprendusias: viena už Diev , ant ra prieš Diev .

3. M s laikais žmogaus santykis su Dievu darosi vis neigiamesnis: net "pa i Dievo s vok norima išrauti iš žmoni sielos" (Pop. Pijus XI). Bedievyb s mintis yra m ginama paversti norma ir pagal j statyti objektyvin istorijos s rang . Nietsch s bepro io numestas žem n

grupe, veiksnio su veiksmiu, institucijose, skirtose Lietuvai laisvinti ir Lietuvai atstovauti, n ra tikrasis kelias, kuris artina Lietuv ir lietuviui padeda išlikti lietuviu. Konferencija tenkinos savo negatyvinio nusistatymo pareiškimu d l tragišk tos veiksn kovos padarini Bonoje ir konstruktyvine sugestija Altui, kad jis imt si iniciatyvos, nes jis yra vienintelis organas, kuris turi visuomen s didžiosios dalies pasitik jim .

Jei rezoliucijos dažnai tereiškia nusistatym , paleist or , pareigojimus kitiems, tai šiose rezoliucijose d mesio vertas konkretus si pareigojimas, k Europos bi iuliai patys gali atlikti savo aplinkoje.

s t a b m e l d y b

žibintas yra pakeltas pirmoje eil je komunistinio žmogaus; bet ne tik jo vieno, nes bedievyb dabar yra visuotinas reiškinys.

4. šitoks naujojo žmogaus nusistatymas dažnai yra vadinamas "nauja stambeldybe". Pavadinimas yra visiškai netinkamas, nes stambeldyba yra religija: ji santykiuoja su Krikščionybė, kaip priėmęs su rmais, kaip logoi spermatikoi su "visu Logu" (šv. Justinas). Moderninio žmogaus santykiuje su jo garbinamomis vertybėmis nėra transcendencijos, tuo patiu nėra esminio bruožo, kuris yra aiškiai randamas stambeldybe.

5. Naujasis žmogus yra ne stambeldis, bet apostata, atkritėlis. Jam Krikščionybė yra nebe naujiena, kaip stambeldžiui, bet seniena, kuri jis turės pergalėti tiek savyje, tiek savo kuriamame gyvenime. Nusigrįžimas nuo Krikščionybės naujasis žmogus pergyvena kaip naują pradžią.

6. Krikščionybės santykis su apostata bendruomene verčia Bažnyčią keisti savo apaštalavimo metodus,

nes apostata paprastam Evangelijos skelbimui yra neprieinamas. Vis dėlto apaštalavimas šioje apostatinėje bendruomenėje yra mažas kmingas dalykai.

7. Pats modernusis žmogus yra Evangelijai uždaras dėl savo sitikimo, esantis jis yra aukštesnis žmogus, ateities viešpats. Jis pergyvena Bažnyčią kaip politinį gėdį, bet ne kaip religinį institucijų ir todėl nepasitiki jos nuoširdumu, o Evangelijos skelbime regi tikėtai propagandą.

8. Pati Bažnyčia stovi šiandien prieš moderninį žmogų be atsakymų didžiulias aktualias problemas, prie kurių priklauso: 1. nepaprastai didelis žmonių prieauglis, 2. socialinė problema ir 3. komunizmas. Bažnyčios ši problema atžvilgiu nusistatyme neranda pasaulis egzistencinio atsakymo ir todėl pasaulis vis labiau nuo jos nusisuka ir neklauso jos žodžių.

9. Apostatas žmogus gali grįžti religijai, tik sudužęs jo einamam keičiui. Todėl katastrofa yra vienintelė, kuri galinti dabartinį pasaulį išvesti iš jo bedievybės; katastrofa atliks valytojos vaidmenį.

A. MACEINA

---

4. NUOTAIKOS STUDIJA SAVAITJE IR PO J

Pirmas spėjimas — jaunoji karta atžygiuoja ... Ar nebdinga, kad iš septynių referentų 4 yra jaunosios kartos, jau tremties auklėtiniai. Jaunoji karta atėjo ne tik pasiklausyti, bet ir pasisakyti.

Bet ji žygiavo drauge su vyresniaisiais. Ar vyresnieji vedė, o jaunesnieji sekė, ar jaunesnieji pirmą kartą, o vyresnieji iš paskos — ne tai svarbu. Svarbu, kad drauge. Bet pažymėtina, kad ir studijų savaitės idėja buvo jaunųjų noro pagimdyta.

Varginingos ir kuklios lygos. Bet jose bendro gyvenimo ir darbo nuo-

taika buvo užkratusi visus. Amerikos biurolų centro atstovų pareiškimu: "Konferencija padarė gilaus spėjimo. Vien atstovų buvo su viršum 40, o su sveikais ir vaikais siekė per 50. Profesoriai, kunigai, studentai, džiovos graužiami ir kiaurais kišeniais veteranai pagrindininkai — tai statusas. Po džiaugimo parapijos paširli, amerikonišką garažą panašioj. Gyveno išsimat kaimo namukuose; steak nevalgė, net ir tokie buizvietoj kavos grė. Bet jdviasia padanges siekė. Maratonines paskaitas skaitė, išsijuo diskutavo, konferencijoje biuoliškai tarpusavy šaudė... O iš paširli išėj, bendrai valgė, kartais šiemetin vynel

EUROPOS LIETUVI FRONTO

I. LIETUVYB S IŠLAIKYMO REIKALU:

1. Gimtoji kalba. — Kalba yra tautinio s moningumo apraiška ir tautin s bendruomenes stipriausia jungtis. Tod l LF Bi iuli konferencija ragina visuomen kreipti didelio d mesio lietuvi kalbos ugdym šeimoje, mokykloje, organizacijose ir spaudoje, kartu ta iau pabr ždama, kad kalbos skirtingumas neturi virsti kli timi sijungti m s tautin bendruomen tiems, kurie j ateina laisvu savo apsisprendimu.

2. Šeima. — Tautiškai mišri šeim k rimas slepia savyje dideli pavoj lietuvybei išlaikyti. LF Bi iuliai pripaž sta asmens pirmenyb jo santykiuose su bendruomene, taigi ir šeimos sudaryme. Ta iau tie, kurie mišri šeim kuria, turi griežt tautin pareig jungti nelietuvišk j šeimos pus tautin m s bendruomen ir savo vaikus aukl ti gerai bei s moningais lietuviais. Konferencija prašo visus lietuvius, pirmoje eil je lietuvišk sias šeimas, ankštai bendradarbiauti su mišriomis šeimomis ir tuo joms palengvinti an pareig atlikti.

3. Ugdymas. — Tremties ugdymo uždavinys yra ne tik žmog išlavinti bei paruošti j kuriai nors profesijai, bet sykiu ir išaukl ti tautin jo s mon bei nuteikti j kult rinei k rybai tautin je srityje. Tod l LF Bi iuli konferencija:

a. reikalauja, kad visose lietuvi laikomose ar vedamose mokyklose b t vestas privalomas lituanistini dalyk d stymas ir religijos mokymas lietuvi kalba;

b. kvie ia kurti vidurines mokyklas tiktai humanistinio tipo, o jau esan ias pagal š tip pertvarkyti, sustiprinant lituanistini dalyk d s t y m ;

c. ragina lietuvi bendruomen , jos institucijas ir organizacijas, teikti moralin s, pedagogin s ir medžiagin s paramos lietuviškajai Vasario 16 gimnazijai Huettenfelde kaip svarbiai lietuviškosios kult ros staigai;

d. kvie ia studentus gausiau studijuoti humanistinius mokslus, o visuomen — paremti juos stipendijomis;

e. ragina PLB ir kitas m s organizacijas intensyviai ruošti jaunimo stovyklas, o t vus — ypa t krašt , kuriuose n ra lietuvišk mokykl — si sti jas savo vaikus.

4. Spauda. — Spauda tremties metu yra tautinio s moningumo ir tautin s kult ros palaikytoja ir ugdytoja. Tod l Europos LF Bi iuli konferencija prašo visus leid jus:

---

sri b iojo, jei kas iš sve i ar sav 'bago i ' fundijo, ir dainavo dainavo".

Tas studijas Bodeno ežero pakran t je pasteb jo ne tik aplinkiniai vokieiai, kuriems buvo naujiena tos naujos dainos. Aplank juos ir sve iai iš Amerikos — kan. J. Kon ius, p. Rudis ir ponias (iš ikagos), prel. L.

Tulaba, kun. Dr. J. Vaišnora (iš Romos), p. J. Lau ka ir ponias, p. I. Rugienius ir ponias (iš Miuncheno), T vas Bernatonis.

Europos LF bi iuli pirmininkas prof. Ivinskis kalb jo ir apie ateit : "Rodos, kad m s studij savait buvo perkrauta. O tai tod l, kad mes

BI IULI REZOLIUCIJOS

a. sustiprinti laikrašiuose lietuviškojo gyvenimo nušvietimą, tiek istorijos, tiek dabarties atžvilgiu;

c. organizuoti sistemingą knygų bei laikraščių platinimą per PLB. Jungdamiesi šis taip svarbus darbas, Europos LF Bi iuliai:

a. steigia Informacijos Tarybą, kurios uždavinys yra organizuoti Europoje pagalbinį raštų lietuviškajai spaudai;

b. išleidžia, susitarus su leidėjais, lietuvišką knygų prospektą;

c. užsako Vasario 16 gimnazijai Lietuvišką Enciklopediją;

d. stiprina uoliai platinti ir gausiai pirkti lietuviškas knygas bei laikraščių išs.

5. Dorov. — Europos LF Bi iuli konferencija kviečia visus laisvojo pasaulio lietuvius susilaikyti nuo nesąkiningo alkoholio vartojimo, kuris žudo dvasines bei fizines tautos jėgas ir kuris šiandien yra su mokinga priemone bolševikų rankose mūsų krašto atsparumui palaužti.

II. POLITINIŲ REIKALŲ

Ryšium su vykiančiu Bonnoje, kur Lietuvos reikalų atstovavimas dėl mūsų vidaus nesutarimų per šios šventosios valstybės sprendimą, Europos LF Bi iuli konferencija smerkia ardančius veiksmus ir sudarytą padėtį, kenkiančią Lietuvos laisvinimo bylai bei pažeidžiančią tautinį mūsų garbę, ir prašo Amerikos Lietuvių Tarybą kaip vienintelį šiuo metu praktiškai galimą — sukviesti konferenciją, kuri galėtų sukurti vieningą Lietuvos reikalų atstovavimą prieš svetimuosius.

III. VEIKLOS REIKALŲ

1. Keldami reikalavimus apjungti visus lietuvių bendruomenes sluoksnius, Europos LF Bi iuliai kreipia ypatingą dėmesį lietuvių darbininkus, supažindindami juos su Lietuvos laisvinimo kova ir aktyviai juos traukdami LF Bi iulių eilėse.

1. Manydami, kad lietuvių tautos ateitis ankštai siejasi su Europos tautų bendruomene, kuri išsivysto atskirų valstybių susiferavimo linkme, LF Bi iuliai

a. skelbia, kad Europinė Federacija (ar Federacijos) turėtų būti sukurta pagal demokratinę lygybės principą mažai tautų atžvilgiu;

b. mano, kad jau yra atėjęs laikas studijuoti Europinės Federacijos (ar Federacijų) siūlomas formas ir megzti ryšius su tomis tautomis, su kuriomis Lietuva galėtų eventualiai federuotis.

---

per retai susitinkame, nes po kokių kurių paskaitų diskusijų užsitęs du-tris kartus ilgiau, negu pati paskaita. Tai buvo tik rodyklė, kaip gyvai paskaitoms rodomas dėmesys. Ateiama tad studijų savaitė mūsų turi išlikti kaip svarbi mūsų veikimo dalis, kuri imasi paruošti būgikus ilgai distancijai — susigyventi

asmeniškai jaunesniems ir vyresniems vieniems organizuoti bendruomenes, sujungti ne šios dienos bendruomenes, bet bendromis pažinomomis, bendruose dalykų pergyvenimuose, tarpusavio broliškumu... Mes norime dar daugiau: savaites sutraukti ne vien LF bi iulius, bet ir bi iulius".

Pusmetin apžvalga

Per pusmet Vlike daug kas pakito. Kad būtų matyti, kokie klausimai jame kilo; kurie iš jų buvo realiai išspręsti ir vykdyti, kurie buvo iliuzijomis apdengiami (nuo savs ar nuo kitų) ir paskui dužo realybė, — duodame ją aprašym pagal oficialiuosius pranešimus apie Vliko posėdži darbus su savo komentarais.

1.

Sausio 18-20 posėdy buvo V. T. pirmininko ir nari pranešimai V. T. pirmininkas tarp kitko teigė: "reikia tikėti, kad S. Lozoraitis, iš kurio pusės diplomat skyrimo reikalų yra pasireiškęs nuomoni skirtumas, savo nusistatym reviduos susitarimo dvasioje" ... šią dieną jau žinom, kiek tas "pramatymas" buvo pagrįstas. Ten pat V. T. pirmininkas tvirtino, kad "Vilkas yra pripažintas mums drauginė valstybė kaip Lietuvos valios reiškis ir atstovas". Yra pripažintas ... Kadangi tas pats V. T. pirmininkas su Vliko pirmininku Jungtinėse Valstybėse dar tik vyko tokio pripažinimo gauti, tai neaišku, ar jis tyčiomis klaidina Vliką, ar neskiria žodžių "yra" ir "gal būtų".

Konkretnis ir tikslesnis savo žodžiuose apie Lietuvybės išlaikymo tarnybos darbą. Jos išleista V. Čiži knyga "Tautinis auklėjimas šeimoje" yra naudinga priemonė lietuvių ugdymui. Tik veikalas neturėtų pelyti Vliko sandėlyje.

Konkretus buvo ir informacijos tarnybos valdytojo pranešimas: Eltos biuletenis lietuvių ir vokiečių

kalbomis, medžiaga radijams, prancūzų kalba dvi brošiūros. Pirmoji, "Le sort de Pays Baltes", jei dar turėtų nors ir nespalvotą žemėlapiuką, būtų patenkinama apie Lietuvą tam tikro laikotarpio informacinės santrauka. To negalima pasakyti apie antrąją — "Les martyrs de Lithuanie". Tai tikras nepatvirtinamas! Iš visos 14 metų okupacijos išpėsti vien senas epizodas ir jį pateikti prancūzų pasauliui kaip "Les martyrs de Lithuanie" yra ne tik psichologiškai nepateisinama, bet ir politiškai neišmintinga. Raini kankiniai buvo pakankamai gera iliustracija 1941, kai tetur jom Kretingą, Petrašiūnus, Praveniškes, Panevėžį, Raseinius, Sargūnus, Smilyną su 1114 kankiniais. Jei 1954 operuojama tik 1941 vykliais, tai skaitytojui bus sudarytas spėdis, kad viliu panašiai žiaurum nėra buvęs. Tikslinga ši leidin atiduoti makulatūrai.

URT valdytojas, kaip ir pirmininkas, kalbėjo taip pat tušiais sakiniiais be faktinio turinio. Pvz. k reiškia teigimas: "URT uždavinytis — budėti Lietuvos išlaisvinimo sargyboje". Tai argi jau Vlikas, Altas, uždaviniai, LPB, LLK, LRS tokio uždavinio neturi? Arba teigti: "su diplomatais susitarta, kad užsienio politikos srityje daromi žingsniai privalo būti suderinti" ir po to susilaukti iš diplomato Lozoraičio reakciją dėl URT valdytojo žingsnių Bonnoje ... Arba vėl: "Pabaltijo valstybių problema dabar — jungta didžiosios politikos aktualijasis". Toks padėties išgražinimas nenaudingas nei pačiam Vlikui, nes nustos skaitytojas pareiškimais tikėjosi. Tušiais žodžiais skamba nutarimas suderinti Vliko ir M. Lietuvos Tarybos politinį veiklą. Ir toks nutarimas skelbiamas jau po to, kai tame pačiame Vlike yra M. Lietuvos Tarybos pirmininkas. Negi kas patikės, kad būtų atsiradęs susikirtimas tarp tų staigų, kuri viena siekia Lietuvą išlaisvinti, antra M. Lietuvą grąžinti Lietuvai.

2.

Balandžio 21—23 Vliko posdis daugiausia buvo skirtas Vliko ir VT pirminink kelionei JV. Be to, patvirtinta 1953 m. s matos vykdymo apyskaita ir priimti laisvinimo talkos nuostatai. VT veikia pagal pusmetinį s mat. Keistoka, kad ir ši savo funkciją Vlikas vykdo labai v luodamasis, nes normaliai, priimant s mat ateiviai, atsižiriama ir paskutinis s matos vykdymo duomenis. S matos vykdymo apyskaitos v lavimas gali kelti tarimo, kad finansiniu atžvilgiu neviskas tvarkoje.

Laisvinimo talka Vliko vardu buvo jau 1953 gegužis 10 paskelbta (Elta 1953, Nr. 13). Bet netrukus v l atšaukta. Dabar po met v l skelbiama Eltos taip pat Nr. 13.

1953 "talka" kviet "statyti reikalavimus, kad Lietuvoje b t paleisti iš kalėjimų", "grįžinti kultūriniais" ir pan., taigi kviet reikalauti sušvelninti okupacinį režimą. 1954 met "talka" pabrėžia rezistencijos momentą, skelbdama "nuo birželio mėn. 15 d. pradėdama Lietuvos rezistencijos žad atnaujinimo ir lemtingą žygių metus", kviesdama ruošti "ypatingą rezistencijos dieną" ir p n. Ši talka šiemet jau pavaizduota kaip vienkartinis susitelkimas, kaip "rezistencijos metai", "rezistencijos diena", "laisvinimo darbymetis". Tenka džiaugtis, kad Vlikas prašneko apie "laisvinimo darbymetį". Ir duok, Dieve, kad šitas Vliko žodis nebūt tik Vaižgainto "Dži ir d dieni" Rapolo Geišs pasiskardinimas, ragins darb kitus, bet savo pavyzdžiu savo žodžio anaipol nepatvirtins. Tik kai "rezistencijos žadus atnaujinti" ragina glemžos, norkai, žalkauskai... kurie niekada ir nieko bendra su rezistencija neturjo, atleiskite, tai skamba impertinencija.

3.

Rugpjūčio 11-13 posdis Vliko ir VT pirmininkai praneš apie savo žygius Amerikoje. Pažymtina, kad Vlike susidar dauguma išreikšti pirmininkams padk — tuo tarpu kad New Yorke vilkini grupi vadovybi posdis padkos si lymas buvo atmetas. — Kitas klausimas, URT valdytojo ir VT pirmininko pranešimas apie Bonnos reikalus, buvo baigtas rezoliucija, kurioje atpasakota santyki su Bonna raida. Dmesio vertos tos raidos šios datos: 1950 gruodžio 5 Vlikas teik memorandum Bonnai ir nuo tada palaik ryšius; 1952 pradžioje Lozoraitis sakosi prisistat s Bonnai; 1953 rugsjo 1 Vlikas nutar skirti Bonnoje delegat; painformuotas apie tai, Lozoraitis atsak nesutink s, kad d l atstovo b t tariamasi tarp Vliko ir Lozorai io, o 1954 kovo 19 praneš, kad jis yra pristat s Bonnoje Dr. Gerut; 1954 kovo 31 Karvelis Bonnoje patyr, kad apie Geru io pristatym ten n ra joki žini; 1954 gegužis 4 Karvelis prisistat "atstovauti Lietuvos valstybei"; 1954 rugpjūčio 9 Karveliui ir Zaikauskiui Bonnoj buvo pareikšta, kad gal t b ti pripažintas asmuo, d l kurio b t Vliko ir diplomat sutikimas raštu. Rezoliucijos pabaigoje atsakomyb suverinama Lozorai iui už jo intervencijas ir pareigojami "Vliko pirmininkas ir VT daryti žygius Lietuvos atstovavimui sutarkyti".

Nurodytos datos sakmiai rodo, kad Lozoraitis m si Bonnos reikalotik tada, kai ten Vlikas buvo prisistat s. Iš kitos pus s tos datos galima klausiti: kur buvo Vlikas tarp 1950 gruodžio 5 ir 1953 rugsjo 1, kada nutar skirti savo delegat? Laiko tarpas didelis. Kod l Vliko delegatas tebuvo pristatytas tik 1954 gegužis 4, nors nutartas buvo 1953 rugsjo 1? Kod l taip delsta? Galima aiškintis, kad šitas delsimas ati-

tolino konflikt , su Lozorai iu, kuris dabar vyko. Ta iau daugiau yra pagrindo manyti, kad to konflikto ir visai neb t vyk , jei b t eita savu tiesiu keliu, be delsimo. O jeigu jau konfliktas neišvengiamas, tai geriau jis anks iau, kad anks iau atlikus operacij , b t galima toliau pozityviai dirbti, užuot amžinai neišijusis su skauduliu ir j rodžius kitiems nuolatiniiais komunikatais bei pareiškimais. Delsimas paskatino dar ir tre i "teis t ." atstov K. Škirp reikšti Bonnai savo pretenzijas ir davin ti sugestijas Lozorai iui. Rezultatu gali b ti visi trys patenkinti; nors man ir neteko, bet svarbiausia, kad neteko jam. Tokio bla- mažo Lietuva tremties metu dar ne- tur jo. Ir vis tai "teis t galioji- m " vardu...

Tre ias darb punktas šiame ps- dyje buvo finans tarnybos panaik- kinimas, kuris buvo ia atomin bomba, išsviedusi iš pos džio net tris Vliko atstovus, nors oficialiame prane- šime labai kukliai nusakytas: "Turint galvoje iš kontrol s komisijos išplaukiant pasi lym , kad visi piniginiai planavimai eit maksima- laus taupumo linkme, Vlikas ... nu- tar išbraukti finans tarnybos eta- t . Už š nutarim pasisak kvalifi- kuota Vliko dauguma — 7 balsai" (Eltos Informacijos Nr. 22).

Nurodytu finansiniu motyvu iš tik- r j yra pridengtas politinis sieki- mas išlaisvinti VT ir Tautos Fond- nuo tautinink atstovo T. Šidiškio, kuris Vlike bei VT labiausiai vykd Lozorai iui palanki politik , jam si sdamas raportus ir slaptus Vliko raštus. Lankymasis Bonnoje ir Wa- shingtone galutinai temp santykius tarp Vliko ir Lozorai io, tuo pa iu tarp Vliko daugumos ir tautinink bei j atstovo VT. Kai tautininkai pareišk vieš per spaud opozicij , pareikšdami balsuosi prieš Karvel , Krupavi i , Žalkausk ; kai nesutiko pasitraukti iš VT, tada Vliko dau-

guma pavartojo šit technik tauti- nink atstovui pašalinti iš VT.

Drauge su tautininkais "opozicij " Vliko daugumai reiškia kinink partijos atstovas J. Norkaitis ir... socialdemokrat atstovas J. Glemža. Jie visi trys iš pos džio pasitrauk ... Kokie bus tolimesni tos kovos tarp susidariusi vadistini ir demokrati- ni grupi rezultatai — tuo tarpu t ra tik vienas j aiškus: Laisv s Kovotoj S junga, kuri yra tautinink satelitas, iš Amerikos pasiskubi- no telegrama atšaukti iš Vliko savo atstov S. Miglin , balsavus prieš Šidišk , ir jo vietoj paskyr adv. J. Batait , ištikim tautinink . Jo pas- skyrimas Vliko moralin svor nulei- džia žemyn, bet politin je aritmeti- koje sustiprina Vliko viduje vadisti- n blok , kurio rank skai ius gal s sukliudyti naujos VT sudarym , jei socialdemokratai laikysis ir toliau Glemžos linijos.

4.

Tautininkai paskelb , Šidiškio pa- šalinimo iš VT nepripaž st , iš Vliko nepasitrauksi ir stengsi si atitiesti Vlik jam deram darbo krypt ; grei iausia tai reiškia toki , kuri b - t labiausiai priimtina Lozorai iu. Tuo galima aiškinti, kod l Šidiškis atsisak s perduoti Tautos Fondo nau- jai valdybai pinigus, seifo raktus ir dokumentus. Sunku patik ti, kad šit obstrukcij varyt iki galo, kaip ly- giau vargiai tikima, kad vykdyt šantaž , apie kur tautinink žmo- n s vis užsimindavo: es Šidiškis tu- r s savo rankose tris "iš krikš io- ni ", ir tegul tik j palie ia, tada jis parodysi s... Ta iau tokia laikin ob- strukcija ar grasinimas šantažais ro- do visuomenin s veiklos metodus, b - dingus totalistin ms sistemoms. J tikslas šiuo konkre iu atveju, mums rodos, ne Vlik sugriauti, bet j dis- kredituoti, kad silptant demokrati- n s institucijos moraliniam svoriui savaime gyt daugiau reikšm s va- distini grupi reikalavimai priimti

toki, su šefu "koegzistencij", kurios perspektyvoje vaident si 1927 metais prasidj s vadizmo epizodas—toleruoti demokratin institucij tiek, kiek ji remia vad .

Pastarajame pos dyje Vliko dauguma parod daugiau pasipriešinimo šitam siekimui. Tuo tekt turb t aiškinti ir tai, kad viešumon paleistas Šidiškiui kaltinimas d l netvarkos piniginiuose reikaluose; es Vlikas jau balandžio m nes padar s jam net išskait ; tik tada nor ta visa tai atlikti švelniai: tokie pareiškimai spaudoj d mesio verti. Pažym tina taip pat, kad jau tais metais, kai atsirado šiapus žvejai iš Lietuvos, d l Šidiškio tam tikr veiksm Vliko d mesys buvo atkreiptas ir pašalini asmen žodžiu ir paties Vliko nario L. Prapuolenio raštu. Bet Vlikas tada nereagavo. Tiesa, reagavo ilgainiui prieš pat Prapuolen: 1952 geguž s m n. tie patys šantažo autoriai apkaltino j svetimos valstyb s agentu ir pareikalavo, kad jis nedalyvaut Vliko pos dyje ... Šitokios "moral s" tradicijas per m ir naujasis VT pirmininkas, pasir m s jam pateiktas šmeižtais diskriminuodamas ne tik asmenis, bet ir grupes ir viešai kaltindamas Lietuvį Front "nedemokratiška galvosena" (Eltos Informacijos 1952 spalį 1), "nedemokratiškais principais", "nenoru ar nesugeb jimu lietuvį vienyb statyti aukš iau už savos politin s ro v s interesus". Tas žmogus ir jo dauguma deng Šidiškio veiksmus, kol jis jo drauge, sugalvojo tik dabar reaguoti ir eiti viešumon su kaltinimais Šidiškiui, kai pastarasis su savo metodais atsisuko prieš j ir jo daugum .

Šitas visuomenin s moral s sunykimas yra viena iš pagrindini priežas i , kuri kovotoj pastangomis ir aukomis sukurt demokratin ir kovojan i institucij sužalojo, deformavo ir šiandien prived prie apgail tinos pad ties, Šidiškio istorija n ra ta piniginis klausimas, o tik nau-

jai prasiveržusi votis infekcijos paliestame organizme.

5.

Eltos Informacijos balandžio 1 praneš , kad "atvykus VT pirm. K. Zaikauskui prad ta organizuoti (m. p.) pati staiga" (Vadinasi, kol buvo VT prieky V. Sidzikauskas ir J. Kaminskas, tai staigos nebuvo). Kuo tas Žalkausko prad jimas reišk s? Ogi: "Reutlingene skerdyklos restorane antrajame aukšte buvo surasti keturi kambariukai", paskui surastas kitas namas ir "iš viso erdviau sirengta", ir jau buvo galima buvo pasakyti: "šiandien sukurta stambi staiga, sutelktas šaunus b rys talkinink , nutiesti medžiaginiai pamatai — tai judrios ir ilgalaik s egzistencijos laidai". Buvo paskelbta net, kad Vlikas gal si s netoli Bonnos pasistatyti namus Vokietijos pinigais.

Bet jau balandžio 26 Eltos Informacijoje apgailiestaujama, kad pulk. J. Lanskoronskis, laisv j žurnalistas jungos vicepirmininkas, negal s nuvykti pos džius Londone "tik d l l š stokos". Taigi nors "nutiesti medžiaginiai pamatai", bet tokioms kelion ms kaip pulk. Lanskoronskio l š nesusrado, nes ir "erdvesn sirengim " ir "šaun b r talkinink " Reutlingene reik jo apmok ti. Jei apmokam skai ius pakilo arti 18, tai tik skaitant m n. po 300DM., metams išeit apie 75,000. O Alto pereit met apyskaitoje Vlikui skirta buvo 19,000 dol. (apie 80,000 DM). Taigi nuo alg nedaug kas liko darbui.

Jau rugpi io m n. nr. 22 Eltos Informacijos praneš , kad taupymas privert likviduoti finans tarnybos etatus, o taip pat nubraukta ir bendr j reikal tarnyba. Es taip pat jau atleidžiami tarnautojai... Taigi ta "ilgalaik egzistencija" truko nuo balandžio iki rugpi io.

P. J.

ŠIANDIENYKŠTIS IR VAKARYKŠ-
TIS RAŠTAI

Buv s Lietuvos atstovas Berlyne K. Škirpa rugpi io 27 "Vienyb je" ir kt. praneš , kad jos taip pat prisistat s Bonnoje 1953. 3. 24 kaip teis tas Lietuvos atstovas prie Vokietijos vyriausyb s. D mesio vertas ne tiek pats prisistatymas, kiek tam teis tumui pagr sti argumentai, pateikti Bonnos užsieni reikal ministerijai. B tent: 1. "iš Lietuvos pasiuntinio Vokietijoje pareig nebuvau ir nesu Lietuvos vyriausyb s atleistas"; 2. "pats iš t pareig nebuvau pasitrauk s", o vokie iams Lietuvos pasiuntinyb uždarius, jos raktus perdav s Vokietijos užsieni reikalu ministerijai; 3. kadangi Lietuva su Vokietija nebuvo karu pad ty, tai kredencialai liek galioje.

Šitie K. Škirpos aiškinimai patvirtina nauju pavyzdžiu, jog emigracijoje gaus ja atsitikimai, kad žmogus s moningai ar nes moningai šiandien užmiršta, k jis teig vakar, rytoj jis tuo pa iu reikalu dar nauju teigs. Taip K. Škirpa dar 1941 birželio 23 raštu per Vokietijos užsieni reikal ministerij praneš fuehneriui, jog jis yra pašauktas b ti Lietuvos vyriausyb s priekyje. T jis tvirtino paskui vidaus reikal ministerijoj, o lietuvi visuomen j ir dabar kartais prisistato kaip tos vyriausyb s galva. Šitos dvejopos pareigos viena kit išskiria; arba esi atstovas arba vyriausyb s narys; jei taip vyriausyb s nariu, tai jau išeini iš atstov . Su Škirpos teigimais išeina dar keis iau: vakar atstovas svetimoje valstyb je, šiandien vyriausyb s galva, rytoj iš vyriausyb s iš j s v l automatiškai daros tuo pa iu atstovu. Taip galima kombinuoti šeimyniškai, bet ne tarpvalstybiniuose santykiuose, kur ir teis ir logika nepriklauso nuo mano "taip aš noriu".

Antra, K. Škirpos nurodymas, kad jis perdav s raktus Berlyno vyria-

sybei, tad nor s juos dabar atgauti iš Bonnos vyriausyb s; kad karo tarp Lietuvos ir Vokietijos nebuvo, tad jo kredencialai galioja, — sudaro s p d , lyg Bonnos vyriausyb b t paveld jusi Berlyno vyriausyb s sipareigojimus, santykius su kitais kraštais, net diplomatini korpus . Tokiu nurodymu papešama mintis, jog Bonnos valstyb yra ta pati Berlyno valstyb ir j santykiai su Lietuva tie patys. Taip jau pereitais metais kai kurie vokie iai m gino aiškinti, darydami iš tokio aiškinimo praktišk išvad : es d l Klaip dos krašto Lietuva su Vokietija jau susitarus... Davimas sugestij , kad mes laikome Bonnos vyriausyb Berlyno vyriausyb s "kontinuitetu" m s reikalams vargiai naudingas.

Tre ia, dabartiniame pareškime laikrašty K. Škirpa giria Lozorait , kad pristat Gerut , ir smerkia. VT užsieni reikal valdytoj , kad prisistat . Ta iau 1953 spali 14 jis raš K. Žalkauskui, kaip VT pirmininkui, kad "m gint sutarti su vokie i užsieni reikal ministerija dr. Geru io legitimavim mano parašu kaip paskutinio Lietuvos pasiuntinio ir galioto ministerio Vokietijoje". Vadinas, tartis su Bonna. turi VT ir pristatyti Škirpos vardu, ne Lozoraitio. O kitas Škirpos raštas K. Žalkauskui, minimas Škirpos pareškime, rašytas 1953 sausio 25, rodo, kad Škirpa n ra jau toks tvirtas nei d l savo nei d l Lozoraitio pozicijos. B tent, ten jis, laikydamas save Lietuvos atstovu prie Vokietijos vyriausyb s, si l , kad duot Lozoraitiui vis grupi pasirašyt rašt , jog pasiuntinyb s klausimu visi veiksniai vienodai galvoja ir t rašt jisai gal t teikti Bonnai. Jei jau toks raštas reikalingas, tai tie visi argumentai ne tokie jau svar s.

Ketvirta, kai dabar Bonnos vyriausybei Škirpa raš apie Lozorait kaip diplomatijos šef , kitur mini j einant prezidento pavaduotojo pareigas, tai d mesio vertas kitas Škir-

pos raštas, kuriame visa politin valdžia sudedama ne Lozorai io rankas. B tent, 1941 birželio 19 Berlyno užsieni reikal ministerijai teiktame memorandumu apie politinio vadovavimo organus, kurie stovi Lietuvos laisvinimo priekyje bei kovai vadovauja, šitaip buvo rašoma: "Lietuvos išlaisvinimo nuo bolševizmo ir atstatymo nepriklausomos Lietuvos valstybės m si Lietuvos Tautinis Komitetas. Jis yra emanacija seniau konstituciniai teis tos Lietuvos vyriausybės akredituot užsieniuose Lietuvos pasiuntini ir gal. ministerei, kurie protestavo prieš Sov. Rusijos smurt ir Lietuvos jungim Sov. Social. Respublik S jung ... Lietuvos Tautinis Komitetas susideda iš daugiau nari Lietuvos pasiuntini, dalyvaujant jame užsienio lietuvi organizacij atstovams. Jo priešakyje, kaip Tautinio Komiteto pirmininkas, stovi vienas buv s daug kart Lietuvos ministeris pirmininkas" (turima galvoje E. Galvanauskas. Red.). Iš to komiteto, o ne iš Lozorai io, m ir pats Škirpa galiojimus b ti ministeriu pirmininku.

Atkreip d mesio šiuos raštus, nedarome išvad nei d l Lozorai io gin o su Vliku, nei d l "teis to atstovavimo"; mažiau tenka net steb tis tuo dar vienu prisistatymu Bonnoje. Daugiau mums rodos apgail tina ta visa argumentacija, teikiama svetimiams, nes ji rodo, kaip buvusi labai žymi asmen ir atsaking valstyb s pareig n teisin s mon emigracijoje sutriko. Su tuo rodytis tarp svetim j yra li dna.

Erazmas myli taik daugiau už kryžį — pasak Liuteris. Ir iš tikro, yra žmonė, kurie palinksta taik vien iš silpnybės. Ne taika, bet tiesa yra augš iausioji g ryb . Ir jos kaina neprivalu dar vengti susiskaldymo ir konflikt .

F. Foersteris

MLT pirmininko vizitas Washington parod , kad M. Lietuvos ateitis labai daug priklausys nuo m s pa i iniciatyvos, pirmiausia nuo pa i M. Lietuvos žmonė vaidmens, kur MLT pirmininkas teisingai pabr žia bet kuria proga. Bet lig šiol nei MLT nei kiti m s veiksniai M. Lietuvos bylai, išskyrus vien pried prie Vliko memorandumo, teikto D. Britanijos, JV, Pranc zijos vyriausybės ms, praktiškai nieko n ra paruoš , kaip lygiai nieko n ra paruošta nei Lietuvos ryt bylai, nors tiem dviem reikalams buvo sudaryta VT atskira tarnyba, paskutiniu laiku vadinta bendr j reikal tarnyba. Daugiau pastang nu jo ne šioms problemoms spr sti, bet atstovavimo reikalui. Neseniai Toronte susiorganizavo M. Lietuvos rezistencija, vadinasi, naujas keletas, ar geriausiu atveju, keliolikos žmonė samb ris šalia MLT. Jo uždavinys bus diriguoti "mažlietuvi rezistencijos atstovo" Simonai io veiklai Vlike, nors tai veiklai nat raliai diriguoja MLT, kuriai Simonaitis pirmininkauja. Savo ruožtu M. Geležinis pagal Vliko susitarim su MLT yra VT kaip MLT atstovas, ne "mažlietuvi rezistencijos". Sunku suprasti, kam tas dirbtinis atstovavimo dvilypumas; kam j g pulverizacija, kai ir pa ioj MLT pietnemunie i, palyginti, yra nedaug. Atrodo, kad "mažlietuviuai" nori pasekti blogaisiais pavyzdžiais "didlietuvi ", kuri penki žmon s jau sudaro partij ir žaidžia fikcijomis, "visuomenei atstovaudami".

Ar ne kuriozas gavo: kol tebuvo tik viena "mažlietuvi " organizacija, VT veik tarnyba ryt ir vakar Lietuvos problemoms; kai susiorganizavo dar ir antra, reik jo nubraukti ir pa i tarnyb .

M. Lietuvos atstovo atsiradimas Vlike sudar logišk pagrind ir ry-

t Lietuvai pasibelsti Vliko duris. Vilniaus krašto lietuviai junga taip ir padarė. Tai jau tie, kurie uoliai rėmė M. Lietuvos atstovavimą Vlike, didėlyje Lietuvos atstovavimo, nors jis lygiai tiek pagrįstas, jau yra priešingi ir savo neigiamam nusistatymui vartoja LF motyvus dėl netinkamo vesti Vlik sritin princip .

L. F. principinis nusistatymas užvientis ir viening Lietuv galioja tiek Lietuvos vakarams, tiek rytams. Tai jau tie, kurie tiki princip yra paėneig Lietuvos vakar atžvilgiu, dabar gauna patirti, kad klaidinga išieitis, klaidinga prielaida logiškai atvedtuos padarinius, kuri jie labai nenori pripažinti.

H. Gilius

KRIKŠ IONI DEMOKRAT JUBIL JUS

Krikšioni Demokrat Partija (dabar pasivadavusi S Junga) paminėjo savo pirmosios programos 50 metų sukaktį, išleisdama 240 pusl. "Tvyne Sarg" (nr. 11), sukviesdama New Yorke savo konferenciją ir suruošdama iškilming minijimo akt .

KD-DF-US blokas, turįs steigiamajame ir antrajame seimuose absoliuiai atstov daugumą, neabejotinai turįs ir lemiamos takos tam nepriklausomos Lietuvos organizavimosi laikotarpiui. Tiek konstituciją redaguojant, tiek žemės reformą vykdant, tiek krašto socialinius, kinis ir kultūrinius pagrindus stant, KD-DF-US bloko taka buvo lemianti. Bet jau 1922 pirmojo seimo rinkimai, davę tam blokui tik pusmandat (38 iš 76), buvo aliarmuojantis spėjimas skaitytis su demokratine santvarkos logika, kad kiekvienas dauguma yra kandidatas mažum ir atvirksčiai. KD-DF-US blokas ši logiką pakankamai neatsižvelgė, kaip jos nepaisė ir seimo mažuma. To padarinys — demokratine santvarkos sužlugimas. Atsakomy-

ba už tai didelė dalis tenka ir vie-niems ir antriems.

Nuo 1926 perversmo, sužlugdžiusio KD-DF-US bloko padėtis pagrindais statom demokratine Lietuvos pastatė, pabiro ir pats blokas.

Okupacij ir rezistenciniais kovos dienas partija praleido vegetuodama. Tretyje ji iškilio politinio vadovavimo viršūnė. Tai jau šio laikotarpio istorijoje nelengva bus paneigti dokumentus, liudijantius, jog toje viršūnėje esančios partijos atstovams tenka didelė atsakomybės dalis už moraliai nepriimtinas priemones tarpgrupiniuose santykiuose, į pačius vartotas ir į sankcionuotas, kai jas vartojo kiti. Keleri metų perspektyvoje jau matyt, kaip tie kompromisai su morale vedę vis liūdesnius visuomeninio gyvenimo padarinius.

Gerai, kad S Junga dalyvauja tarpt. rytų-vidurio Europos krikšioni demokratų jungoje ir kad rėpinasi sudaryti sau užnugarį, organizuodama konferencijas, nes organizuotiems žmonėms lengviau atlaikyti emigracijos spaudimą. Kiek pasiseks, parodys ateitis, kuri plėtojasi dideliu tempu. Penkiasdešimt metų laikotarpis istorijos grandinėje yra mažutis grandelis, tačiau mes epochoje tie penkiasdešimt metų buvo labai kondensuoti. Gal dėl to visuomeninis grupų pergyvena pagreitintą evoliuciją, taikydamosi prie naujos gyvenimo tikrovės. Būdinga, kad vakar Europos krikšioniškosios partijos po šio karo, skaitydamosi su nauja tikrove, pralaužė savo rutiną ir atsinaujino. Vargiai tai pat galėtume pasakyti apie lietuvišką jubiliatą. Galia yra viena iš pagrindinių priežasčių, kad T. Žiburi stebėtojas pasidarė tokias išvadas: "Šiame jubilijaus švenčiančiose, tiek daug Lietuvai nusipelnusios politinės partijos, kaip gird jos ir mat neseniai į sužadavimuose, neturi narių ir jaunimo. Jos laikosi 'asmenybės mis', kuri vidurkis sukasi apie

REZISTENCIJA TREMTIES
DVASIAI PRAKTIKOJE

Labai teisingai dr. A. Maceina savo vienoje paskaitoje yra nurodęs, kad "tremtis yra pateisinama tautos istorijoje tik tada, kai virsta užuovėja, kurioje išsilaiko vertybės, niokejamos krašte". Tarp konkrečių tokių užuovėjų aprašykite, be Europos LF biūli studijų savaitės Ludwigshafene, šioje Atlanto pusėje ypatingai prasikišo ateitininkų studentų studijų stovykla prie Paw Paw ežero, Michigano rugpjūčio 27 - rugpjūčio 3, ateitininkų kongresas Chicagoje rugpjūčio 4 - 5 ir Kanados Lietuvių Dienos Toronte rugpjūčio 4 - 6.

Lietuvių Dienos Toronte sutelkė per 2,000 lietuvių ir salę stigo vietos. Sporto žaidynės, koncertas, meno paroda, bendri pobuviai, bendras entuziazmas ne tik atgaivino ir praturtino lietuvišką dvasią, bet ir suvirtino rezistencinį ryžtį kovai dėl Lietuvos laisvės ir kovai su tremties dvasia. Kanados lietuviuose ši tautinė vertybių ugdymo bei išlaikymo užuovėja jau virsta tradicija ir vyksta kaskart su augančiu pasisekimu. Savo laiku ir JV lietuviuose ji plačiai klestėjo. Gaila, pastaraisiais metais ji jau tik kur nekur ir tik vietiniu mastu tepasireiškia. O "Lietuvių Dienos" turėtų tapti visuotine laisvojo pasaulio lietuvių solidarumo švente, visuotine tremties rezistencine užuovėja bolševikų Lietuvoje niokejamai lietuviškajai kultūrai ir pavilni lietuvių, ir rezistencine paskaita Lietuvos laisvės kovai.

67 metus. Kiti — nei svetimtautiams rodyti, nei saviems pasitikėti. Taip yra pas krikščionis demokratų (šie net jaunimo komisijai steigiami), socialdemokratų, liaudininkų ir kt. Tautininkai — tai nepriklausomybės laikų valdininkijos amžius".

V. B.

Ateitininkai yra katalikiškojo mokslus einančio lietuvių jaunimo ir jo sendraugė organizacija. Mūsų tautos reikalai visada sutapo su gyvaisiais ateitininkų veiklos uždaviniais. Lietuvos balsas visada buvo ateitininkams lietuviškumo kelrodis. Kai Lietuvai varžė carinis Rusijos okupaciniai paniai, ateitininkai stengėsi puoselti laisvos Lietuvos svajonę ir įdiegti kiekvieno lietuvių širdin. Kai I-ojo pasaulinio karo metais mums bręsti tautiškai apsisprendimas — ateitininkai gyvai rūpinosi Lietuvos valstybės atstatymu. Kai išmūšė laisvės kovų valandą — ateitininkai, palikę mokyklas, išėjo krašto laisvę ginti. Kai II-ojo pasaulinio karo eigoje Lietuva tapo Stalino-Hitlerio mokslų auka ir buvo okupuota, ateitininkai veikliai sitraukė rezistencines kovas į dvasią su Lietuvos okupantais. Žinodami, kad netekus savosios valstybės, laisvės kovą yra sykiu ir kova už tautinį gyvybę bei tautinį sąmonės išsaugojimą, ateitininkai asmeniniams ir sutelktiniams pastangoms ugdė atsparumą svetimajai aplinkai, ugdė savo lietuviškosios sąmonės budrumą, kad ji gyvai reaguotų visada, kai iškyla klausimas, kaip vienu ar kitu atveju turi elgtis lietuvis, ugdė gyvai jaujamą ryšį su savosios tautos likimu. Šios ateitininkų pastangos gyvai reiškėsi ir ateitininkų studentų stovyklose ir ateitininkų kongrese. Neabejotinai ateitininkai sudarė vieną pajausią rezistencinių veiksmų prieš tremties dvasią. Nebe pagrindo kardinalas Strich per kongreso banketą, pamatęs ateitininkus, patyręs ateitininkų organizacijos sudėtį ir kad jos narių apie 90% dirba fabrikuose, vis dėlto pastebėjo: "Aš tikiu, tikiu, kad jie nėra fabrikininkai; jie netokie atrodė..." Aplinky poveikis, fabriko darbas ateitininkams nesuniveliavo. Ypatingai dėmesio vertas ateitininkų jaunimas. Ateitininkuose susitelkęs susipratęs, susidrausminęs, susidraugavęs, inteli-

PATARIMAI POLITIKAMS

1. Jei esi politikas, neb k partiškas.
2. Jei esi partijos žmogus, pirmiausia b k žmogus.
3. Jei nori liktis žmogum, nesudogmatink savo politini s i t i k i n i m .
4. Nelaikyk politikos visuotine žmogaus privalomybe; nesipiktink žmon mis, kurie politiškai "neapsisprend ".
5. Nepaversk politikos savotiška religija, nes šalia ir ant politikos yra tikroji religija.
6. Nelaikyk politiniu savo priešu to, kuris nesidomi tavo politiniais ar partiniais interesais.
7. Nelaikyk politiniu savo draugu to, kurs nori b ti tik tavo, kaip žmogaus, draugu.
8. Nesakyk, kad politikoje yra normalu — tarin ti, intriguoti, geisti praž ties savo politiniam varžovui — nes tai iš viso n ra normalu.
9. Nelaikyk politikos savo profesija ir d l politikos neužmiršk tikrosios profesijos, jeigu j turi.
10. Siek platesn s asmenin s kult ros, nes be jos politikavimas virsta nekult ringu žaidimu.

St. Y.

gentiškas jaunimas, savo gyvenimo ir veikimo pagrinde apjungtas dviej visuomenini galybi — religijos ir lietuviyb s — m s tautai, ypatingai dabartin je tragingoje jos pad tyje, gali labai daug nulemti.

LF didžiuojasi savo eil se tur s nemaža ateitinink . Dalyvaudami šioje rezistencin s kovos organizacijoje, jie yra sud j stamb ind l Lietuvos laisv s kovoje.

Vieni vardai vykius kuria, kiti tik juose dalyvauja. Iš b gamo gyvenimo vyki mieliau išgriebti ir pasi-laikyti tuos pirmuosius, kai jie nau-dingi Lietuvai.

- galiotasis ministeris, Dr. St. A. Ba kis Paryžiuje atitinkam Pranc - zijos staig yra jau pripaž stamas ir tituluojamas ministerio vardu. Lig šiol jo oficialus titulas buvo pasiuntinyb s patar jas, charg d'affaires.

Dr. S. A. Ba kis yra vienas iš t diplomat , kuriems Lietuvos aneksi-ja at m b stin , pragyvenimo gali-mybes ir diplomatin status past - m po klaustuko ženklų, bet neat - m energijos veikti. Nelaukdamas, iki bus atgaautos normalios diploma-tinio santykiavimo s lygos, su dide-liu politiniu apdairumu ir atkakliu r pestingumu m si iniciatyvos pa-naudoti spaud , tarptautinius s j - džiūs, diplomatin aplink — visa, kur tik buvo galima palaikyti Lietu-vos vard gyv . Toje aplinkoje savo veikla jis peln ir sau autoritet bei defactin pripažinim .

- Pirmasis Amerikoje. Prof. Pranas Padalis šiemet paliko Detroito universitet ir per jo Amerikos Balso tarnyb Europoje. Fakulteto profesoriai išleistuvi adrese be kit-ko raš : "...kadangi jis per pasku-tinius šešeris metus ištikimai ir gar-bingai dirbo Detroito universitetui, savo puikiu profesoriavimu ne tik perteikdamas savo specialius akade-minius mokslus, bet taip pat žadin-damas m s pilie i budrum d l komunizmo konspiracijos,

"d l to teb nie nutarta, jog mes, žemiau pasiraš Detroito universite-to fakulteto nariai, šiuo pareiškiame savo simpatijas, susižav jim ir pa-garb Pranui Padaliui; jog mes svei-kiname jo pasitarnavim m s Ame-rikos respublikai; jog mes maldauja-me Diev , idant vadovaut jam jo brangiausiuose žygiuose".

Prie to, k tvirtina trisdešimt profesori savo parašais, tenka prid ti, kad prof. Padalis buvo pirmasis, kuris nuliekamu nuo darbo laiku sava iniciatyva padar daugiau kaip šimt amerikinei visuomenei pranešim . Jis buvo taip pat vienas iš t pirm - j , kurie vadovavo rezistencijai prieš bolševikus ir nacius; pirmasis Lietuvi Fronto atstovas atsik rusiame Vokietijoje Vlike; pirmasis, kuris savo iniciatyva iš okupuotos Vokietijos prasiverž Amerik ir buvo ia pirmasis Vliko galiotinis. Jis buvo taip pat pirmasis, kuris Kersteno komiteiui liudijo ne tik apie sovietin smurt , bet ypa iai apie tautos pasipriešinim sovietiniam ir naciniam okupantui.

- Pirmasis Vokietijoje. Prof. Antanas Maceina pirmasis iš lietuvi mokslinink , treties atvyt , s kmingai jo vokie i knygos rink savo "Der Grosse Inquisitor". Dabar jis paraš nauj vokie i kalba veikal , vardu "Niekšyb s paslaptis" ir jos sutrumpint redakcij teik žymiajai Herderio knyg leidyklai. Ji atraš : "Su dideliu džiaugsmu perskai iau j s rankraš "Das Geheimnis der Bosheit" dar kart . Ši sa vaime nelengv tem jums pasisek išd styti nuostabiai aiškiai ir prieinamai... Džiaugiuosi, gal damas jums šiandien si sti leidyklos sutart ". Knyga tur s pasirodyti ateinan i met pradžioje.

Jei sveikata ištes s, Maceina suti ko parašyti taip pat vokiškai Balt Institutui Bonnoje studij apie lietuvi dvasi dainose.

- Apie Lietuv lietuvis. Prof. Zenonas Ivinskis su atsiskyr lio užsida rymu ir ištverme kasa Lietuv iš Vatikano archyv , kuriuos nepriklausomos Lietuvos metu nebuvo kas pasiun ia tyrin toj . Pertraukomis išb ga Vokietijos archyvus (Goettin gene, paskutiniu laiku Muenchene). Savo pranešimais, paremtais naujais archyviniais duomenimis, jam pasisek tiek sudominti vokie i moksl-

ninkus, kad istorinis žurnalas skiria vien nr. specialiai karaliui Mindaugui. Prof. Ivinskiui taip pat yra užsakyta parašyti vokie i kalba Lietuvos istorij . Pagaliau gal prieisim laik , kad apie Lietuv kiti gal s informuotis iš lietuvi autori , ne atvirks iai. Tai pasitarnavimas Lietuvai, kuri to nepadar laisva b dama.

- Kas sau, kas Lietuvai. Kost R. Jurgl siemet ištiko vienas malonus ir vienas nemalonus vykis: savo atkakliu darbu laim jo istorijos daktaro laipsn , o visai be savo pastang susilauk 50 met . Tautos kovai jo didžiausias nuopelnas prab gusioj gyvenimo daly — tai jo dokumentiniai Lithuanian Bulletin tuo metu, kai jis buvo L. Informacijos Centro direktorius. Jis tada buvo reikšmingas raštais, kaip dabartin tos staugos direktor M. Kizyt svarbi savo asmeniniais kontaktais takingose sferose.

- Ateities ruoš jai. Jonas Kavali nas (Chicagoje), vadovaudamas Amerikos lietuvi mokytoj s jungai, nepaisydamas netvirtos sveikatos, užsimojo dideliu dalykui — suplanuoti išlaisvintos Lietuvos švietim . Jau patelkta eil žmoni pradžios, vidurinei, aukštesniajai, specialinei mokyklai. Pažym tina, kad okupacij metais mokytojai parod nepaprastai daug idealizmo. J tradicijas daugel mokytoj t sia ir Amerikoje, organizuodami šeštadienines mokyklas ir nesikratydami visuomeninio paties juodojo darbo, kuris ir yra reikalingiausias.

- Žibury s užgeso. Ona Jakaityt Eretien 1954 geguž s 20 Bazelyje, Šveicarijoje, mir , išgyvenusi 56 metus.

Du bruožai j padaro nepaprast treties dienomis. Pirmiausia — tai jos ilgesys paliktai t vynei, kur laikas tik didino ir skaudino iki tra gišk pergyvenim . Iš juodžiausios desperacijos, kuri kaip rudenio migla vyniojosi iš politin s raidos, vis tolinan ios gr žim , ji gelb josi mal-

MES RAŠOM:

Dr. J. Daugailis "Drauge" 1954 rugpjūčio 3 labai apgailestavo, kad

1. "šiuo taip pavojingu ir temptu momentu s j dis, kurį atstovauja "Laisv", reikiamai nerespektuoja Vli-ko"; 2. "grubiai, kai kur net vulgariškai atsiliepia prieš apimanios pla-ius sluoksnius krikščionių demokra-t partijos vadovus"; 3. "Tai atstumia daugel žmonių, kurie jaut frontininkams simpatiją, ir pradeda apsispręsti j s j džio atžvilgiu nepalankia prasme"; 4. "Visuomenei visada daug daugiau imponuoja po-zityvus darbas, kaip nekultūringas ir nepagrįstas ieškojimas nuodmi sa-vo broli tarpė".

*

Šitie Dr. J. Daugailio nuomoni pareiškimai apie "Laisv" duoda progne polemikos imtis, o tik paaiškinti savo nusistatymais paiais Daugailio iškeltais klausimais:

1. "Laisv" pasisakymas dėl Vli-ko plaukia iš gilaus respekto ir meilės tai herojinei organizacijai, kuri gimė kovai dėl Lietuvos laisvės anuo tikrai temptu ir pavojingu metu, kai joje buvimas ir veikimas reikalavo pasiaukojimo pastangų, rizikos, buvo apmokamas persekiojimais, kitiems kaljimais, kacetais ir net mir-

---

doje ir šv. Pranciškaus kontempliacijoje, kurioje mirtis j ir sutiko . . . Antras — ji nejaukiame svetimame Bazelio mieste sukūrė lietuvišką židinį, kuriame davė pakankamai lietuviškos šilumos, kad išaugt penkios lietuviškos talentingos atžalos.

Palikuonims Profesoriumi ir jaunimui priklausoma s ir užuojauta ir tvirta viltis, kad jie ir toliau išlaikys lietuvišką šilumą širdyje ir darbuose, nors židinys ir skaudžiai pri-geso.

timi. Kovojojame ir tebekovojame už tos laisvino organizacijos herojin dvasi ir pasisakome prieš dvasi, kuri j atnešė pirkliai, at j tada, kai jau asmeninio pavojaus ir rizikos momentas buvo pra j s. Jei to-čia laikysena jau vertinama kaip rei-kiamo respekto Vlikui netur jimas, tai kok didel nerespekt bus pada-r s bažnyiai anas Mokytojas, vyda-mas iš jos pirkliaus. Tai iau m s gal-vojime pirkliai bažnyioje nereiškia bažnyios.

2. Kas yra "grubu" ir "vulgariška" — Daugailis nenurod. Nenurodysime ir mes, kokiais žodžiais ir kokiū kul-tūringumu "Drauge" atsiliepiama apie kitus. Tatab t ir neprasminga, nes kito negerov s m s nepateisint, o parodymas: va, ir tu toks ar dar baisnis — tebt smilio pa-žarstymas vienas kitam akis: užuot aiškiau mat s, visai apaktum. Šito metodo atsiskydami, d mes betgi sustabdome prie visuomeninio reiškio, kuris slypi Dr. Daugailio šiame pasipiktinime dėl "grubumo" ir "vul-gariškumo". Grubum ir vulgaram jis jau ia ir j reaguoja tik ten, kur atsiliepiama: apie "apimanios pla-ius sluoksnius krikščionių demokra-t partijos vadovus". Tame pat "Laisv" nr. buvo atsiliepta ir apie kit vilkini grupi vadov pareiškimus; "T vyn s Sarge" frontininkai buvo išvadinti T vyn s ir Kristaus nevertais žmonimis ir dar kitaip; "Drauge" frontinink id jos buvo sutapatintos su Stalino idjomis... Bet autoriaus tai nebuvo pajausta per "grubu", per "vulgariška"; bent nebuvo tai reaguota...

Mes patys nenorume bti taip jautr s tik vienai pusei. Norume taikyti tas paias normas tiek "pla-ius sluoksnius apimanios partijos vadovams", tiek siaurus, tiek vienam vieninteliamei asmeniui. Kurasmuo ar partija daro, m s supratimu, gera Lietuvai, norim tai pagerbti savu stiliu. Kurasmuo ar grup daro bloga ir tuo kitam kenkia, norim pasakyti — ne, nors jis b t plaiausi sluoksni žmogus. Tokis pastarasis

žmogus, mums rodo, turi dar didesnį pareigų būdą nei siaurą sluoksnį žmogus, nes pastarasis, klysdamas, mažesnis ir aplink suklaidina.

O m s žodžiai kaip tik buvo nukreipti prieš vieną t reiškinį, kuris virto m s dienomis visuomeninė epidemija — skelbti neties ir tuos moningai klaidinti visuomenę su moraline skriauda kitiems. Tai jau nusikaltimas teisingumui. D l j o i a galim tik kartoti žodžius: "Teisingumo s voka daugelio žmoni s mon - se yra pribl susi.. . Tik silpnavaliai ir niekšai neteisingumui nespriešina. Pirmieji todėl, kad iš viso neturi dvasin s energijos kam nors ryžtis: jie pasyviai pasiduoda likimo valiai... Antrieji todėl, kad savo pataikavimais, savo niekšingumu tikisi iš neteisingos vadovyb s laimėti visoki maloni . Jie dalyvauja jos neteisinguose žygiuose ir naudojasi j vaisiais... Graik filosofai — Platonas ir Aristotelis — teisingum laik augš iausią dorybę ir vyriausių politinio gyvenimo principu".

Tas pareiškimas dera kelrodžiu ir šiame punkte paliestam klausimui. Tik kad Dr. J. Daugailiui jo išsireiškimui neatrodyt per grub s, skubam pažymėti, kad tai "Draugo" vedamojo žodžiai (1954. 8. 4).

3. Susilaikysim nuo teigimo, ar "Laisv" s j dis auga ar jis simpatijas praranda. Tegul pats gyvenimas tai parodys. Tai iau bent mes patys nebrangintume simpatijų bet kurios iš t grupi žmoni , kuriuos mini "Draugas" tik k išrašytoje ištraukoje.

4. Tai punktas, kurio mintys visai sutampa su m sišk mis. Tik mažas korektyvas: Dr. Daugailis antr t sakinio pus apie "nepagr st nuod mi ieškojimą savo broli tarpe" viešai adresavo mums; manytume, kad to pasakymo original gauti daugiau pagrindo tur t kitas adresatas. Bet kadangi originalas jau pasi stas, tai bent kopij Dr. Daugai-

lis tur t viešai pasi sti ir "plai sluoksni" partijos vadovams. Tai jau b t bent ar iau teisingumo, kur abeji norime eiti — tiek mes, tiek ir Dr. Daugailis.

J. B.

MUMS RAŠO:

Skyrius " pilnutin demokratij " mane paskatino kitaip ieškoti atsakymo tokius bendrus klausimus kaip: kuris s j dis yra demokratinis, krikš ioniškas, tautinis ir t.t. B tent, ži r ti ne tiek bendr deklaravim , kiek atskir klausim sprendim ir jau tada pa iam darytis išvadas. Tuo metodu pamatai lengviau, ar deklaracija sutampa su praktini klausim sprendimu, ar nueina visai kitais keliais. tikinamas to pavyzdys ia Europoje yra kova d l konfesini ir valstybini mokykl . Vak. Vokietijos liberalai ir socialistai pripaž sta pasaul ži - ros laisv valstyb je. Bet kai susiduria su konkre iu mokykl klausimu, seimeliuose ir Bonnos parlamente pasisako prieš laisv konfesin ms mokykloms. Baden-Wuerttembergo valstyb je, kur daugumas t v pasisako už konfesines mokyklas, liberal ir socialist koalicijos d ka jau buvo einama prie to, kad visoje valstyb je b t vedamos tik valstybin s mokyklos, nors t v pageidavimas kitoks. Tik praeit met parlamento rinkimai sukliud t plan . Tuo tarpu Niedersachen pasinaudojant seimelio persvara paliktos tik valstyb s mokyklos, šiuo konkre iu atveju matyt, kaip ir demokratin grup , daugumos vali primesdama mažumai pasaul ži ros dalykuose, elgiasi nedemokratiškai. To fakto akivaizdoje man d mesio vertas yra " Laisv " pasisakymas, kad mokykl srity "valstyb atsižvelgia t v pageidavim " (Laisv Nr. 2-39) kaip nuoseklus demokratijos principo vykdymas.

M. Musteikis, Vokietija

Labai vertinu LFB Visuomenini Studij Biuro ateities demokratin s Lietuvos s rangos svarstymus atskirais kertiniais klausimais. Mane labiau domino žem s kio klausimas, o tuo pa iu neatjungiamai ir kininko reikalai. Teisingai studijoje "žmogus ir kis" tautos pajam pagrindiniu šaltiniu pripažintas žem s kis. Šis gyvybinis krašto pajam garantavimas turi kauptik prasid ti gamintojui pajam užtikrinimu, kininko ir ž. kio darb. gyvenimo lygio pak limu. Jei iš praeities galima b t mokyti, tai reikt ateity labai bud ti, kad nesuirt socialin pusiausvyra tarp atskir gamintoj klasi . O taip buvo nutik pastaruoju laiku Lietuvoje. Ar ne keista, kad žem s kis buvo padar s labai gražios pažangos; žem s kis buvo didysis valstyb s pajam šaltinis, bet patys kininkai ir žem s kio darbininkai tur jo daug sunkesnes gyvenimo s lygas palyginti su kit sri i darbininkais bei tarnautojais. Šitas socialin s pusiausvyros sutrikimas buvo suk l s daug kartumo, kuriam ateity išvengti reikt pramatyti b dus.

Dr. A. Valiuškis, Ottumwa

*

Parašiau straipsnel vietin laikrašt "Elizabeth Observer"; jis turi skyrel "It happened to me", kuriame turi b ti aprašytas asmeniškai išgyventas nuotyki s. Savo straipsneliu nor jau priminti Lietuv , komunist vergij ken ian i , o taip pat laim ti nors ir maž pinigin para-

m lietuvi rezistencijos organui "Laisv " paremti. Laim t iš laikraš io premij \$10.00 siun iu jums perlaida.

A. Pocius, Bayonne, N. J.

*

. . . Mažiau rašykite apie Vlik ir Lorzorait. Tas "erzelis" tarp j griso iki gyvo kaulo . . .

Z. Gerulaitis, Chicago, Ill.

*

Jau senokai tokio žurnalo reik jo... kuris duot faktus, nušviest visuomenei tikrus šef darbus... Aš esu maža žem s dulk , bet tuo dalyku labai domiuosi.

A. Puida, Canada

*

... 3 dol. priklauso už prenumerat , o 2 doler liai parama iš studentiškos kišen s " Laisv " reikalams ... žurnalas . . . visuomet išlaiko "šalt nuotaik "...

V. Kazlauskas, Chicago, Ill.

*

... dideliai a i už " Laisv " Nr. 3. Jo laukiau ...

P. Mickevi ius, Milwaukee, Wis.

*

Ligi gyvakaulio kyr jo valdin "informacija"... " Laisv " buvo malonus "atsiėviežinimas"... daug sužinojau domi ir man nežinom dalyk ... Reikia pagail ti, kad žurnalas retokai rodysis.

ST. J., Vokietija

LAISV R M JAI

LAISV reikalams aukojo:

A. Pocius \$10.00, V. Rygertas \$10.00, Dr. St. V. 7.00, St. Barzdukas \$5.00, St. R. \$3.00, V. Brizgys \$2.00, Dr. A. Valiuškis \$2.00, J. P-kis \$2.00, V. Kazlauskas \$2.00, V. šil nas \$2.00, M. Gyvas \$1.00.

Aukotojams - r m jams nuoširdžiai d koja

Laisv administracija

T u r i n y s

Juožas Brazaitis: Pavargimo gr sm	1
Studij Biuras: žmogus ir kis (t sinys iš ciklo " pilnutin demokratij ")	10
J. Daumantas: Kalniški m šis	20
Vilnis: Pavergtai T vynei (iš partizan poezijos)	21
K stutis Kudžma: Jaunimas Lietuvos laisv s kovoje	22
Dokument šviesoje (4): Demokratinio ir vadistinio princip tarpusavin kova laisvinimo organizacijoje	24

DARBAI IR ID JOS: T vyn je: Kolchozai (L. Prapuolenis); Pasaulyje: Art jame prie Rubikono (V. Grigas); Išlaisvinimo tragedija (J. B.); Tremtyje Studij savait , Naujoji stambeldyb (A. Maceinos pranešimo studij savait je santrauka); Europos Lietuvi Fronto Bi iuli rezoliucijos; Pusmetin apžvalga; šiandienykštis ir vakarykštis raštai; Mažieji Vakar ir Ryt klausimai; Krikš ioni Demokrat jubil jus; Rezistencija tremties dvasiai praktikoje; Patari mai politikams (St. Y.); Vardai vykiuose; Laiškai: Mes rašom, Mums rašo.

Malon s " Laisv " Skaitytojai,

Pirm kart " L." iš jo, kai dar tikros laisv s netur jom, bet buvom pak l širdis ir ginklus jai atgauti. Tai buvo 1941 m. birželio 24 d. Kai atgaut laisv v l paglemž kitas okupantas, " L." jo po grindyje.

Kova su okupantu tebeina. Jos galo nematyti. Ji tebereikalauja tempti j gas, kad fizinis ir moralinis tremties nuovargis nepalaužt , kad neprarastume valios kovoti ir tik jimo laim ti.

Daug " L." kovos draug paliko pakeliui — Ryt mirties plotuose, pavergtoje t vyn je, naci kacetuose. Išlikusiems didesn atsakomyb juos pakeisti ir didesnis reikalas patvariau susitelkti. Susitelkti ne tik materialiniu — prenumeratos ar aukos — pagrindu, bet labiausiai bendros rezistencin s minties ir kovos pagrindu, tarpusavinio bi iuliškumo pagrindu.

Pirm j met bar laisvoje, svetingoje Amerikoje išvariusi, " L." džiaugiasi, kad bendromis skaitytoj , bendradarbi , r m j ir leid j pastangomis yra žiebtas šis rezistencinis židinys. " L." noras, kad jos ugdomas Lietuvos išlaisvinimo kovos ryžtas ir tautinio s moningumo dvasia pasiekt koplatesnius m s išei vijos sluogsnius.

Su bi iuliškais sveikinimais

Redakcija ir Administracija

P. S. Labai a i už gr žintus vokelius.